

(unknown project)

Excerpta ex libris Pompei Festi de verborum significatu

[Page 1]

DIVINAE LARGITATIS MUNERE SAPIENTIA
POTENTIAQUE PRAEFULGIDO
DOMNO REGI KAROLO REGUM SUBLIMISSIMO PAULUS
ULTIMUS SERVULUS

Cupiens aliquid vestris bibliothecis addere, quia ex proprio perparum valeo, necessario ex alieno mutuavi. Sextus denique Pompeius Romanis studiis affatim eruditus, tam sermonum abditorum, quam etiam quarumdam causarum origines aperiens, opus suum ad viginti prolixa volumina extendit. Ex qua ego prolixitate superflua quaeque et minus necessaria praetergrediens et quaedam abstrusa penitus stilo proprio enucleans, nonnulla ita, ut erant posita, relinquens, hoc vestrae celsitudini legendum compendio obtuli. In cuius serie, si tamen lectum ire non dedignabimini, quaedam secundum artem, quaedam iuxta etymologiam posita non inconvenienter invenietis, et praecipue civitatis vestrae Romuleae, portarum, viarum, montium, locorum tribuumque vocabula diserta repperietis; ritus praeterea gentilium et consuetudines, varias dictiones quoque poetis et historiographis familiares, quas in suis opusculis frequentius posuere. Quod exiguitatis meae munusculum si sagax et subtilissimum vestrum ingenium non usque quaque reppulerit, tenuitatem meam vita comite ad potiora excitabit.[Page 2]

EXCERPTA EX LIBRIS POMPEI FESTI DE SIGNIFICATIONE
VERBORUM.

Augustus locus sanctus ab avium gestu, id est quia ab avibus significatus est, sic dictus: sive ab avium gustatu, quia aves pastae id ratum fecerunt.

Augur ab avibus gerendoque dictus, quia per eum avium gestus edicitur; sive ab avium garritu, unde et augurium.

Auspicium ab ave spicienda. Nam quod nos cum praepositione dicimus aspicio, apud veteres sine praepositione spicio dicebatur.

Adefectare est pronum animum ad faciendum habere.

Armillum vas vinarium in sacris dictum, quod armo, id est humero, deportetur.

Aerarii tribuni a tribuendo aere sunt appellati. Aerarium sane populus Romanus in aede Saturni habuit.

Apricum locum a sole apertum a Graeco vocabulo phrike appellatum, quasi aphrikes, id est sine horrore, videlicet frigoris, unde etiam putatur et Africa appellari.

Amoena dicta sunt loca, quae ad se amanda alliciant, id est trahant.

Adefecta femina vel in bonam partem dicitur, velut honorata, vel in malam, quasi ad extremum periculum adducta.

Aquagium quasi aquae agium, id est aquae ductus appellatur.

Aquaelicium dicitur, cum aqua pluvialis remediis quibusdam elicitur, ut quondam, si creditur, manali lapide in urbem ducto.

Aqua dicitur, a qua iuvamur.[Page 3]

Aqua et igni tam interdici solet damnatis, quam accipiuntur nuptae, videlicet quia hae duae res humanam vitam maxime continent. Itaque funus prosecuti redeuntes ignem supergradiebantur aqua aspersi; quod purgationis genus vocabant suffitionem.

Axitiosi factiosi dicebantur, cum plures una quid agerent facerentque. Axit autem dixisse antiquos pro egerit, manifestum est; unde axites mulieres sive +dii+ dicebantur una agentes.

Alites volatu auspicia facientes istae putabantur: buteo, sanqualis, inmusulus, aquila, vulturius.

Axamenta dicebantur carmina Saliaria, quae a Saliis sacerdotibus canebantur, in universos homines composita. Nam in deos singulos versus ficti a nominibus eorum appellabantur, ut Ianuli, Lunonii, Minervii.

Axis, quem Graeci axona dicunt, plures habet significationes. Nam et pars caeli septentrionalis, et stipes teres, circa quem rota vertitur, et tabula sectilis axis appellatur.

Ador farris genus, edor quondam appellatum ab edendo, vel quod aduratur, ut fiat tostum, unde in sacrificio mola salsa efficitur.

Adoriam laudem sive gloriam dicebant, quia gloriosum eum putabant esse, qui farris copia abundaret.

Arma proprie dicuntur ab armis, id est humeris, dependentia, ut scutum, gladius, pugio, sica: ut ea, quibus procul proeliamur, tela.[Page 4]

Armita dicebatur virgo sacrificans, cui lacinia togae in humerum erat reiecta. Legibus etiam Laurentum sanctum est, ne pomum ex alieno legatur in armum, id est, quod humeri onus sit.

Armentum id genus pecoris appellatur, quod est idoneum ad opus armorum. Invenies tamen feminine armentas apud Ennium (Ann. 598) positum.

Album, quod nos dicimus, a Graeco, quod est alphon, est appellatum. Sabini tamen alpum dixerunt. Unde credi potest, nomen Alpium a candore nivium vocitatum.

Albesia scuta dicebantur, quibus Albenses, qui sunt Marsi generis, usi sunt. Haec eadem decumana vocabantur, quod essent amplissima, ut decumani fluctus.

Albiona ager trans Tiberim dicitur a luco Albionarum, quo loco bos alba sacrificabatur.

Albula Tiberis fluvius dictus est ab albo aquae colore: Tiberis autem a Tiberio Silvio, rege Albanorum, quod is in eo extinctus est.

Ambo ex Graeco ductum videtur, quod illi ampho dicunt.

Ambactus apud Ennium (Ann. 605) lingua Gallica servus appellatur.

Am praepositio loquelaris significat circum, unde supra servus ambactus, id est circumactus dicitur.

Ambest ita tertiae personae verbum est, ut nullam aliam habeat declinationem.

Ambegni bos et verbix appellabantur, cum ad eorum utraque latera agni in sacrificium ducebantur.

Ambidens sive bidens ovis appellabatur, quae superioribus et inferioribus est dentibus.

Abemito significat demito vel auferto. Emere enim antiqui dicebant pro accipere.[Page 5]

Ambarvales hostiae appellabantur, quae pro arvis a duobus fratribus sacrificabantur.

Amburbiales hostiae dicebantur, quae circum terminos urbis Romae ducebantur.

Ambustus circumustus.

Ambitus proprie dicitur circuitus aedificiorum patens in latitudinem pedes duos et semissem, in longitudinem idem quod aedificium: sed et eodem vocabulo crimen avaritiae vel affectati honoris appellatur.

Adolescit a Graeco aldesko, id est adresco, venit. Unde fiunt adultus, adulescens: altare, eo quod in illo ignis excrescit; et exoletus, qui excessit olescendi, id est crescendi, modum; et inolevit, id est crevit.

Altaria sunt, in quibus igne adoletur.

Aliuta antiqui dicebant pro aliter, ex Graeco id aliois transferentes.

Hinc est illud in legibus Numa Pompili (15); «Si quisquam aliuta faxit, ipsos lovi sacer esto.»

Astu apud poetas astutiam significat, cuius origo ex Graeco [oppido] algo deducitur, in quo qui conversati assidue sint, cauti atque acuti esse videantur.

Astutus arte tutus.

Algeo ex Graeco algo ducitur, id est doleo, ut sit frigus dolor quidam membrorum rigore conlectus.

Ast significat at, sed, autem.

Anus dicta est ab annorum multitudine, quoniam antiqui non geminabant consonantes; vel quod iam sit sine sensu, quod Graece dicitur anous.

Amussim regulariter, tractum a regula, ad quam aliquid exaequatur, quae amussis dicitur. Quidam amussim esse dicunt non tacite, quod muttire interdum dicitur loqui.

Adgretus, apud Ennium (Ann. 588) «adgretus fari», pro eo, quod est adgressus, ponitur, quod verbum venit a Graeco <egeiromai> [surgo].

Agnus ex Graeco amnos deducitur, quod nomen apud maiores communis erat generis, sicut et lupus, quod venit ex Graeco lukos.

Aegrum ex Graeco anigrum appellatur; a quibusdam putatur a voce doloris appellari, quod est ai.

Annus ex Graeco venit, quem illi ennon dicunt, et quod nos trimum, illi dicunt triennon.

Alterum Sennius ait idem significare, quod apud Graecos eteron. Quidam vero ex utroque esse compositum allos et eteros. **Alter** et pro non bono ponitur, ut in auguriis altera cum appellatur avis, quae utique prospera non est: sic aliter nonnumquam pro adverso dicitur et malo.

Aliesis dies dicebatur apud Romanos obscenissimi ominis, ab Allia fluvio scilicet, ubi Romanus fusus a Gallis exercitus est.

Adlecti dicebantur apud Romanos, qui propter inopiam ex equestri ordine in senatorum sunt numero adsumpti. Nam patres dicuntur, qui sunt patricii generis; conscripti, qui in senatu sunt scriptis adnotati.

Altercatio iurgatio.

Alternatio per vices successio.

Alma sancta sive pulchra, vel alens, ab alendo scilicet.

Altellus Romulus dicebatur, quasi altus in tellure, vel quod tellurem suam aleret; sive quod aleretur telis; vel quod a[Page 7]

Tatio Sabinorum rege postulatus sit in conloquio pacis, et alternis vicibus audierit locutusque fuerit. Sicut enim fit deminutive a macro macellus, a vafro vafellus, ita ab alterno altellus.

Altus ab alendo dictus, alias ab altitudine altus.

Alterplicem duplicem.

Altertra alterutra.

Alcedo dicebatur ab antiquis pro alcyone, ut pro Ganymede Catamitus, pro Nilo Melo.

Alica dicitur quod alit corpus.

Alicariae meretrices appellabantur in Campania solitae ante pistrina alicariorum versari quaestus gratia, sicut hae, quae ante stabula sedebant, dicebantur prostibula.

Almities habitus almarum rerum.

Allus pollex scandens proximum digitum, quod velut insiluisse in alium videatur, quod Graece allesthai dicitur.

Alveolum tabula aleatoria.

Alvus venter feminae ab alendo dicta. Est enim generis feminini.

Angor id est animi vel corporis cruciatus, proprie a Graeco +anchedellini+, id est strangulatione, dictus; unde et faucium dolor angina vocatur.

Antigerio antiqui pro valde dixerunt.

Antehac Terentius pro antea ponit.

Anteurbana praedia urbi propinqua.

Antarium bellum, quod ante urbem geritur.

Axare nominare.[Page 8]

Antipagmenta valvarum ornamenta, quae antis adpinguntur, id est adfiguntur.

Antefixa, quae ex opere figulino tectis adfiguntur sub stillicidio.

Aureax auriga. Aureas enim dicebant frenum, quod ad aures equorum religabatur; orias, quo ora cohercebantur.

Auritus a magnis auribus dicitur, ut sunt asinorum et leporum, alias ab audiendi facultate.

Aurum dictum, quia praecipue custoditur. Graece enim orein custodire dicitur; unde et thesaurum. Hippocrates medicus de nomine inventoris id dictum putat, quem vocitatum ait Aurion. Quidam ad similitudinem aurorae coloris nomen traxisse existimant; nonnulli, quia mentes hominum avertat; alii a Sabinis translatum putant, quod illi ausum dicebant.

Aurichalcum vel orichalcum quidam putant compositum ex aere et auro, sive quod colorem habeat aureum. Orichalcum

sane dicitur, quia in montuosis locis invenitur. Mons etenim Graece oros appellatur.

Acus dicitur, qua sarcinatrix vel etiam ornatrix utitur. Paleae etiam quaedam de frumento acus dicuntur; exercitus quoque instructio, quod ea pars militum vehementissima est ad hostem vulnerandum acumine telorum. Totum autem ex Graeco sermone trahitur, quoniam sarcire apud illos akasasthai dicitur.

Assiduus dicitur, qui in ea re, quam frequenter agit, quasi consedissee videatur. Alii assiduum locupletem, quasi multorum assium, dictum putarunt. Alii eum, qui sumptu proprio militabat, ab asse daudo vocatum existimarunt.[Page 9]

Andruare id est recurrere a Graeco verbo anadramein venit; hinc et drua vocata est.

Antroare gratias referre. Truant moventur. Truam quoque vocant, quo permovent coquentes exta.

Acupediis dicebatur, cui praecipuum erat in currendo acumen pedum.

Adrumavit rumorem fecit, sive commurmuratus est, quod verbum quidam a rumine, id est parte gutturis, putant deduci.

Acieris securis aerea, qua in sacrificiis utebantur sacerdotes.

Aplustria navium ornamenta, quae quia erant amplius, quam essent necessaria usu, etiam a[m]plustria dicebantur.

Agina est, quo inseritur scapus trutiniae, id est, in quo foramine trutiniae se vertit, unde aginatores dicuntur, qui parvo lucro moventur.

Agonium dies appellabatur, quo rex hostiam immolabat: hostiam enim antiqui agoniam vocabant. Agonium etiam putabant deum dici praesidentem rebus agendis; Agonalia eius festivitatem. Sive quia agonos dicebant montes, Agonia sacrificia, quae fiebant in monte; hinc Romae mons Quirinalis Agonus et Collina porta Agonensis.

Agonium id est ludum, ob hoc dictum, quia locus, in quo ludi initio facti sunt, fuerit sine angulo; cuius festa Agonalia dicebantur.

Agea via in navi dicta, quod in ea maxime quaeque res agi solet.

Agonias hostias putant ab agendo dictas.

Albogalerus a galea nominatus. Est enim pilleum capitis, quo Diales flamines, id est sacerdotes Iovis, utebantur. Fiebat enim ex hostia alba Iovi caesa, cui adfigebatur apex virgula oleagina.[Page 10]

Apluda est genus minutissimae paleae frumenti sive panici, de qua Naevius (Com. 117): «Non hercle apluda est hodie, quam tu, nequior.» Sunt, qui apludam sorbitionis liquidissimum putent genus, quod flatu deiciatur et quasi adplodatur.

Aridum proprie est, quod naturalem humorem amisit. Dicitur autem per contrariam significationem, quod inrigari desierit. Nam ardeuein Graece inrigare est.

Aptus cum propria significatione intellegatur, poni tamen solet pro adepto, sicut [et] apisci pro adipisci.

Area proprie dicitur locus vacuus, quasi exaruerit et non possit quicquam generare.

Angulus a Graeco ankulon venit, sive ab eo, quod est engus, id est prope, quod aduncantur quae ex diverso coacta faciunt anguli formam.

Adfines in agris vicini, sive consanguinitate coniuncti.

Anclare haurire a Graeco descendit. Livius (trag. 30): «Florem anclabant Liberi ex carchesiis.»

Anclabris mensa ministeriis aptata divinis. Vasa quoque in ea, quibus sacerdotes utuntur, anclabria appellantur.

Ancunulentae feminae menstruo tempore appellantur: unde trahitur inquinamentum.

Antras convalles vel arborum intervalla.

Arferia aqua, quae inferis libabatur, dicta a ferendo; sive vas vini, quod sacris adhibebatur.

Affatim dictum a copia fatendi, sive abundanter. Livius[Page 11]

(com. 4): «Affatim edi, bibi, lusi.» Terentius affatim dixit pro eo, quod est ad lassitudinem.

Ammata, quibus, ut mitti possint, vinciuntur iacula, sive solearum lora; ex Graeco, quod est ammata, sic appellata, vel quia aptantes ea ad nientum trahant.

Adtegrare est vinum in sacrificiis augere. Integrare enim et adtegrare minus factum est in statum redigere.

Adtritum et tritum ex Graeco descendit, quia illi vestem tritam tribonas appellant.

Adtestata dicebantur fulgora, quae iterato fiebant, videlicet significationem priorum adtestantia.

Adtibernalis habitator continuae tabernae, quod genus domicilii antiquissimum Romanis fuisse testimonio sunt exterae gentes, quae adhuc tabulatis habitant aedificiis; unde etiam tecta castraria, quamvis pellibus contegantur, tabernacula tamen dicuntur.

Attae appellantur, qui propter vitium crurum aut pedum plantis insistunt et adtingunt magis terram, quam ambulant, quod cognomen Quintio poetae adhaesit.

Attam pro reverentia seni cuilibet dicimus, quasi eum avi nomine appellemus.

Adagia ad agendum apta.

Adasia ovis vetula recentis partus.

Abrogare infirmare.

Ad aut proprie personam significat, ut: eo ad Pompeium; aut locum, ut: abit ad theatrum.

Apud mutuam loci et personae coniunctionem demonstrat, ut cum dicimus: ceno apud amicum.

At differentiam rerum significat, ut cum dicimus: Scipio est bellator, at Marcus Cato orator.[Page 12]

Addicere est proprie idem dicere et adprobare dicendo; alias addicere damnare est.

Aedis domicilium in edito positum simplex atque unius aditus. Sive ideo aedis dicitur, quod in ea aevum degatur, quod Graece aion vocatur. Itaque aedificare cum sit proprie aedem facere, ponitur tamen katachrestikos in omni genere constructionis.

Aedituus aedis sacrae tutor, id est curam agens.

Aeditimus aedis intimus.

Aedilis initio dictus est magistratus, qui aedium non tantum sacrarum, sed etiam privatarum curam gerebat. Postea hoc nomen et ad magistratus translatum est. Dictus est autem aedilis, quod facilis ad eum plebi aditus esset. Sed et aedilatus dicebatur eadem dignitas, sicut pontificatus, magistratus.

Atrium proprie est genus aedificii ante aedem continens mediam aream, in quam collecta ex omni tecto pluvia descendit. Dictum autem atrium vel quia id genus aedificii Atriae primum in Etruria sit institutum, vel quod a terra oriatur, quasi aterrium.

Avus, patris matrisque pater, dictus a Graeco vocabulo, quod est apud eos pappos, mutatis quibusdam litteris. Alii volunt, quod ex ea voce appelletur, quod apud eosdem Graecos avos appellatur, significatque magnum, quoniam veluti magnus pater sit avus. Alii putant avum dictum esse, quia ad duos attineat, quasi adduum, vel quia ad patrem sit additus.

Abavus dicitur, quia abest ab avo et est avus avi.[Page 13]

At[t]avus, quia atta est avi, id est pater, ut pueri usurpare solent.

Avunculus, matris meae frater, traxit appellationem ab eo, quod aequae tertius a me, ut avus, est, sed non eiusdem iuris; ideoque vocabuli facta deminutio est. Sive avunculus appellatur, quod avi locum optineat et proximitate tueatur sororis filiam.

Amata patris mei soror, quia similiter tertia a me sit atque avia, videri potest dicta ex eo, quod ab antiquioribus avita sit vocitata. Sive amata dicta est, quia a patre meo amata est. Nam plus sorores a fratribus, quam fratres diligere solent, videlicet propter dissimilitudinem personarum, quae ideo minus habent dissensionis, quo minus aemulationis.

Avillus agnus recentis partus.

Agnus dicitur a quo agnou, quod significat castum, eo quod sit hostia pura et immolationi apta.

Avere nihil aliud est, quam cupere. Argumento est avidum et aviditatem, ex quibus praecipua cupiditas intellegitur, cum significet et gaudere.

Adscripti dicebantur, qui in colonias nomina dedissent, ut essent coloni.

Adsciscere est adiungere vel adsumere.

Adscripticii vel, uti quidam, scripti dicebantur, qui supplendis legionibus adscribebantur. Hos et accensos dicebant, quod ad legionum censum essent adscripti. Quidam velatos, quia vestiti inermes sequerentur exercitum. Nonnulli ferentarios, quod fundis lapidibusque proeliaturi ea modo ferrent, quae in hostes iacerent. Alii rorarios, quod id genus hominum, antequam acies coirent, in modum rorantis tempestatis dimicaret.[Page 14]

Auctarium dicebant antiqui, quod super mensuram vel pondus iustum adiciebatur, ut cumulus vocatur in modio.

Auctum vocabatur spatium circi, quod super definitum modum victoriae adiungitur.

Argennon argentum percandidum.

Arbiter dicitur iudex, quod totius rei habeat arbitrium et facultatem.

Amicinum utris pediculum, ex quo vinum defunditur.

Arbosem pro arbore antiqui dicebant et robosem pro robore.

Arbitrium dicitur sententia, quae ab arbitro statuitur. Arbitrarium cum adhuc res apud arbitrum geritur.

Amicitiae vocabulum ab amore deducitur, quamvis interdum vituperandus sit amor. Ab antiquis autem ameci et amecae per E litteram efferebantur.

Adpromissor est, qui, quod suo nomine promisit, idem pro altero quoque promittit.

Adversus aut contrarium significat aut idem quod ergo.

Arcere est continere. Unde et arcus in aedificiis dictus est, quia se ipse continet. Alii dicunt arcum dictum esse ab opere arrigendo in altitudinem.

Arcirma genus plaustrum est modici, quo homo gestari possit.

Argeos vocabant scirpeas effigies, quae per virgines Vestales annis singulis iaciebantur in Tiberim.

Arcere prohibere est. Similiter abarcat, prohibet. Porcet quoque dictum ab antiquis, quasi porro arcet, et pro eo, quod est continet, ponitur; unde coercere continere dicimus.

Trahitur autem hoc verbum a Graecorum magistratu, quem illi archen vocant, in cuius potestate est vel cogere, vel prohibere.

Arcani sermonis significatio trahitur sive ab arce, quae tutissima[Page 15]

pars est urbis; sive a genere sacrificii, quod in arce fit ab auguribus, adeo remotum a notitia vulgari, ut ne litteris quidem mandetur, sed per memoriam successorum celebretur; sive ab arca, in qua quae clausa sunt, tuto manent, cuius ipsius origo ab arcendo pendet.

Arculum appellabant circulum, quem capiti inponebant ad sustinenda commodius vasa, quae ad sacra publica capite portabantur.

Arculus putabatur esse deus, qui tutelam gereret arcarum.

Arculata dicebantur circuli, qui ex farina in sacrificiis fiebant.

Arcula dicebatur avis, quae in auspiciis vetabat aliquid fieri.

Asseres dicti, quod assideant parieti trabibusque.

Assaratum apud antiquos dicebatur genus quoddam potionis ex vino et sanguine temperatum, quod Latini prisci sanguinem assyr vocarent.

Ambrices regulae, quae transversae asserebus et tegulis interponuntur.

Antes sunt extremi ordines vinearum. Unde etiam nomen trahunt antae, quae sunt latera ostiorum.

Ambitus proprie dicitur inter vicinorum aedificia locus duorum pedum et semipedis ad circumeundi facultatem relictus.

Ex quo etiam honoris ambitus dici coeptus est a circumeundo supplicandoque. Ambitio est ipsa actio ambientis.

Amnis proprie dicitur a circumnando, quoniam am ex Graeca praepositione sumptum, quae est amphi, significat circum, et nare fluere.

Ambiguum est, quod in ambas agi partes animo potest.

Huiusmodi apud Graecos amphibola dicuntur.

Ambrones fuerunt gens quaedam Gallica, qui subita inundatione maris cum amisissent sedes suas, rapinis et praedationibus se suosque alere coeperunt. Eos et Cimbro Teotonosque[Page 16]

C. Marius delevit. Ex quo tractum est, ut turpis vitae homines ambrones dicerentur.

Antiae muliebres capilli demissi in frontem appellati ex Graeco videntur: quod enim nos contra, illi antion dicunt.

Amneses appellantur urbes sitae prope amnem, ut a mari maritimae. Unde Interamnae et Antemnae dictae sunt, quod

inter amnes sint positae, vel ante se habeant amnes.

Amptermi, qui circa terminos provinciae manent. Unde amiciri, amburbium, ambarralia, amplexus dicta sunt.

Angiportus iter compendiarium in oppido, eo quod sit angustus portus, id est aditus in portum.

Angeronae deae sacra a Romanis instituta sunt, cum angina omne genus animalium consumeretur, cuius festa Angeronalia dicebantur.

Actus modo significant in comoediis et tragoediis certa spatia canticorum; modo iter inter vicinos quattuor pedum latum; modo in geometrica minorem partem iugeri, id est centum viginti pedum; modo motum corporis, ut histrionum et saltatorum, qui etiam ex hoc ipso actuosi dicuntur.

Auxiliares dicuntur in bello socii Romanorum exterarum nationum, dicti ex Graeco vocabulo auxesis, quod nos dicimus rerum crescentium auctionem.

Ausoniam appellavit Auson, Ulixis et Calypsus filius, eam primum partem Italiae, in qua sunt urbes Beneventum et Cales; deinde paulatim tota quoque Italia, quae Appennino finitur, dicta est Ausonia ab eodem duce, a quo urbem etiam conditam Auruncam ferunt.

Alumento pro Laumedonte a veteribus Romanis necdum adsuetis Graecae linguae dictum est. Sic Melo pro Nilo, Catamitus pro Ganymede, Alpius pro Alpheo dicebatur.[Page 17]

Accensi dicebantur, qui in locum mortuorum militum subito subrogabantur, dicti ita, quia ad censum adiciebantur.

Acerra ara, quae ante mortuum poni solebat, in qua odores incendebant. Alii dicunt arculam esse turariam, scilicet ubi tus reponebant.

Apex, qui est sacerdotum insigne, dictus est ab eo, quod comprehendere antiqui vinculo apere dicebant. Unde aptus is, qui convenienter alicui iunctus est.

Athanuvium est poculi fictilis genus, quo in sacrificiis utebantur sacerdotes Romani.

Atroces appellantur ex Graeco, quia illi atrokta appellant, quae cruda sunt; sive atrox dicitur ab eo, quod nihil timeat; tresai enim Graeci dicunt timere.

Auguraculum appellabant antiqui, quam nos arcem dicimus, quod ibi augures publice auspicarentur.

Arseverse averte ignem significat. Tuscorum enim lingua arse averte, verse ignem constat appellari. Unde Afranius ait (415): «Inscribat aliquis in ostio arseverse.»

Aborigines appellati sunt, quod errantes convenerint in agrum, qui nunc est populi Romani. Fuit enim gens antiquissima Italiae.

Ab oloes dicebant pro ab illis; antiqui enim litteram non geminabant.

Aventinus mons intra urbem dictus est, quo ibi rex Albanorum Aventinus bello fuerit extinctus atque sepultus.

Adorare apud antiquos significabat agere; unde et legati oratores dicuntur, quia mandata populi agunt.

Armilustrium festum erat apud Romanos, quo res divinas armati faciebant, ac, dum sacrificarent, tubis caneant.

Adeo duas habet significationes. Nam cum prima acuta[Page 18]

effertur, idem significat, quod accedo, cum dicimus: adeo praetorem. Cum autem secunda, idem quod usque eo, non quidem secundum rationem, quia ad praepositio accusativis accomodata est, sed vetusta quadam loquendi consuetudine.

Argea loca Romae appellantur, quod in his sepulti essent quidam Argivorum illustres viri.

Asparagus herba dicta, quod in aspero virgulto nascatur.

Adsidae mensae vocantur, ad quas sedentes flamines sacra faciunt.

Anceps significare videtur id, quod ex utraque parte caput habeat, ut secures bipennes; sed magis a capiendo, quod ex utraque parte aequae captatur, appellatum est.

Ancus appellatur, qui aduncum brachium habet, et exporrigi non potest.

Ancillae dictae ab Anco Martio rege, quod in bello magnum feminarum numerum ceperit. Sive ideo sic appellantur, quod antiqui ancolare dicebant pro ministrare, ex quo di quoque ac deae feruntur coli, quibus nomina sunt Anculi et Anculae.

Ancaesa dicta sunt ab antiquis vasa, quae caelata appellamus,

quod circumcaedendo talia fiunt. Ipsum quoque caelare verbum ad eadem causa est dictum, D littera cum L permutata.

Aerosam appellaverunt antiqui insulam Cyprum, quod in ea plurimum aeris nascatur.

Aenesi dicti sunt comites Aeneae.

Aeneatores cornicines dicuntur, id est cornu canentes.

Aenariam appellavere locum, ubi Aeneas classem a Troia veniens appulit.

Audacia ab avide, id est cupide, agendo est dicta.

Aceratum lutum cum paleis mixtum.

Aclassis tunica ab humeris non consuta.[Page 19]

Arillator, qui etiam coccio appellatur, dictus videtur a voce Graeca, quae est arthra, id est tolle, quia sequitur merces, ex quibus quid cadens lucelli possit tollere. Lucellum deminutivum est a lucro.

Artitus bonis instructus artibus.

Arnae caput agni caput.

Arsineum ornamentum capitis muliebris.

Artus ex Graeco appellantur, quos illi arthra dicunt: sive artus dicti, quod membra membris artentur.

Arquites arcu proeliantes, qui nunc dicuntur sagittarii.

Arbilla arvina, id est pinguedo corporis.

Artifices dicti, quod scientiam suam per artus exercent, sive quod apte opera inter se artent, qua ex causa etiam et artes sunt appellatae.

Arytaenam sive art<a>enam vas ab hauriendo sic appellabant.

Amsegetes dicuntur, quorum ager viam tangit.

Amites perticae aucupales.

Ampendices dicebantur ab antiquis, quod circumpenderent, quos nunc appendices appellamus.

Ablegmina partes extorum, quae dis immolabant.

Ambulacra ambulationes.

Amian genus piscis.

Ameria urbs in Umbria ab Amiro sic appellata.

Adsipere et **praesipere** dicebant antiqui [a sapiendo], sicut nos quoque modo dicimus ab aequo iniquum, ab quaerendo inquirere.[Page 20]

Admissivae aves dicebantur ab auguribus, quae consulentem iuberent.

Adulari est compositum ex accedendo et +alludendo.

Addubanum dubium.

Adulter et **adultera** dicuntur, quod et ille ad alteram et haec ad alterum se conferunt.

Aquilus color est fuscus et subniger, a quo aquila dicta esse videtur, quamvis eam ab acute volando dictam volunt. Aquilus autem color ab aqua est nominatus. Nam cum antiqui duos omnino naturales nossent, id est album et nigrum, intervenerit autem is quoque, qui ita neutri similis est, ut tamen ab utroque proprietatem trahat, potissimum ab aqua eum denominarunt, cuius incertus est color.

Aquilo ventus a vehementissimo volatu ad instar aquilae appellatur.

Anquirere est circumquirere.

Andron locus domicilii appellatur angustior longitudine, in quo viri plurimi morabantur, ut gynaeceum a mulieribus.

Apud et **penes** in hoc differunt, quod alterum personam cum loco significat, alterum personam et dominium ac potestatem, quod trahitur a penitus.

Anxur vocabatur, quae nunc Tarracina dicitur Vulscae gentis, sicut ait Ennius (Ann. 152): «Vulsculus perdidit Anxur.»

Aquarioli dicebantur mulierum impudicarum sordidi adseculae.

Aquipenser genus piscis.

Apellinem antiqui dicebant pro Apollinem.[Page 21]

Aperta idem Apollo vocabatur, quia patente cortina responsa ab eo dentur.

Abditivi abortivi.

Ape apud antiquos dicebatur prohibe, compesce.

Apua genus minimi pisciculi.

Abs praepositio a Graeco deducitur. Significat autem retractationem in partem posteriorem.

Apollinares ludos, hoc est in laudem Apollinis, populus laureatus

spectabat, stipe data pro cuiusque copia.

Apiculum filum, quo flamines velatum apicem gerunt.

Abacti magistratu dicebantur, qui coacti deposuerant imperium.

Agere modo significat ante se pellere, id est minare. Virgilius (Ecl. 9,24): «Et potum pastas age.» Modo significat iurgari, ut dicimus: agit cum eo furti; modo rependere, ut cum dicimus: gratias ago; modo verbis indicare, ut cum dicimus: causam ago; quin etiam si accessit gestus et vultus quidam decor, ut cum scaenici agere dicuntur.

Abitionem antiqui dicebant mortem.

Abgregare est a grege ducere: adgregare ad gregem ducere: segregare ex pluribus gregibus partes seducere, unde et egregius dicitur e grege lectus. Quorum verborum frequens usus non mirum si ex pecoribus pendet, cum apud antiquos opes et patrimonia ex his praecipue constiterint, ut adhuc etiam pecunias et peculia dicimus.

Acetare dicebant, quod nunc dicimus agitare.

Autumnum quidam dictum existimant, quod tunc maxime augeantur hominum opes, coactis agrorum fructibus.

Agedum significat age modo. Est enim adhortantis sermo.

Aulas antiqui dicebant, quas nos dicimus ollas, quia nullam[Page 22]

litteram geminabant. Itaque aulicoeta exta, quae in ollis coquebantur, dicebant, id est elixa.

Avidus a non videndo propter nimiam cupiditatem appellatur; sicut amens, qui mentem suam non habet.

Aureliam familiam ex Sabinis oriundam a Sole dictam putant, quod ei publice a populo Romano datus sit locus, in quo sacra faceret Soli, qui ex hoc Auseli dicebantur, ut Valesii, Papisii pro eo, quod est Valerii, Papii.

Aemiliam gentem appellatam dicunt a Mamerco, Pythagorae philosophi filio, cui propter unicam humanitatem cognomen fuerit Aemylos. Alii, quod ab Ascanio descendat, qui duos habuerit filios, Iulum et Aemylon.

Aerumnulas Plautus (frg. inc. 11) refert furcillas, quibus religatas sarcinas viatores gerebant. Quarum usum quia Gaius Marius retulit, Muli Mariani postea appellabantur. Itaque aerumnae labores onerosos significant; sive a Graeco sermone deducuntur. Nam airein Graece, Latine tollere dicitur.

Aemidum tumidum.

Aequidiale apud antiquos dictum est, quod nunc dicimus aequinoctiale, quia nox diei potius, quam dies nocti adnumerari debet. Graeci quoque in hoc consentiunt, isemerian, id est aequidiale, dicentes.

Aeruscare aera undique, id est pecunias colligere.

Aequilavium significat ex toto dimidium, dictum a lavatione lanae, quae dicitur aequilavio redire, cum dimidium decidit sordibus.

Aegeum mare appellatur, quod crebrae in eo sint insulae, ut procul aspicientibus species caprarum videatur; sive quod in eo Aege, Amazonum regina, perierit; sive quod in eo Aegeus pater Thesei se praecipitaverit.[Page 23]

Aestimata poena ab antiquis ab aere dicta est, qui eam aestimaverunt aere, ovem decussis, bovem centussis, hoc est decem vel centum assibus.

Alucinatio erratio.

Adigas dare cogas.

Acies, acumen, acus et acuere dicuntur ab akone, quam Latine dicimus cotem.

Auxilla olla parvula.

Amputata, id est circumputata, dicuntur ab eo, quod antiqui putum pro puro dicebant, unde deducuntur pudor et pudicus.

Appia via et aqua ab Appio Claudio est appellata.

Ariminum a nomine fluminis propinqui est dictum.

Animula urbs parvarum opum fuit in Apulia.

Arca deminutivum facit arculam et arcellam, ut a porco porculum et porcellum, a mamma mammulam et mamillam.

Alebria bene alentia.

Agasones equos agentes, id est minantes.

Arcubii, qui excubabant in arce.

Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui umeros cum brachiis armos vocabant; unde arma ab his dependentia sunt

vocata.

Abalienatus dicitur, quem quis a se removerit. Alienatus qui alienus est factus.

Adserere manum, est admovere: quo ea quoque, quae in terram demittuntur, seri dicuntur; unde etiam serae appellantur, quia foribus admotae opponuntur defixae postibus, quemadmodum ea, quae terrae inseruntur.

Arvum dicimus agrum necdum satum.

Apica dicitur ovis, quae ventrem glabrum habet.[Page 23]

Aestimata poena ab antiquis ab aere dicta est, qui eam aestimaverunt aere, ovem decussis, bovem centussis, hoc est decem vel centum assibus.

Alucinatio erratio.

Adigas dare cogas.

Acies, acumen, acus et acuere dicuntur ab akone, quam Latine dicimus cotem.

Auxilla olla parvula.

Amputata, id est circumputata, dicuntur ab eo, quod antiqui putum pro puro dicebant, unde deducuntur pudor et pudicus.

Appia via et aqua ab Appio Claudio est appellata.

Ariminum a nomine fluminis propinqui est dictum.

Animula urbs parvarum opum fuit in Apulia.

Arca deminutivum facit arculam et arcellam, ut a porco porculum et porcellum, a mamma mammulam et mamillam.

Alebria bene alentia.

Agasones equos agentes, id est minantes.

Arcubii, qui excubabant in arce.

Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui umeros cum brachiis armos vocabant; unde arma ab his dependentia sunt vocata.

Abalienatus dicitur, quem quis a se removerit. Alienatus qui alienus est factus.

Adserere manum, est admovere: quo ea quoque, quae in terram demittuntur, seri dicuntur; unde etiam serae appellantur, quia foribus admotae opponuntur defixae postibus, quemadmodum ea, quae terrae inseruntur.

Arvum dicimus agrum necdum satum.

Apica dicitur ovis, quae ventrem glabrum habet.[Page 23]

Aestimata poena ab antiquis ab aere dicta est, qui eam aestimaverunt aere, ovem decussis, bovem centussis, hoc est decem vel centum assibus.

Alucinatio erratio.

Adigas dare cogas.

Acies, acumen, acus et acuere dicuntur ab akone, quam Latine dicimus cotem.

Auxilla olla parvula.

Amputata, id est circumputata, dicuntur ab eo, quod antiqui putum pro puro dicebant, unde deducuntur pudor et pudicus.

Appia via et aqua ab Appio Claudio est appellata.

Ariminum a nomine fluminis propinqui est dictum.

Animula urbs parvarum opum fuit in Apulia.

Arca deminutivum facit arculam et arcellam, ut a porco porculum et porcellum, a mamma mammulam et mamillam.

Alebria bene alentia.

Agasones equos agentes, id est minantes.

Arcubii, qui excubabant in arce.

Armillas ex auro, quas viri militares ab imperatoribus donati gerunt, dictas esse existimant, quod antiqui umeros cum brachiis armos vocabant; unde arma ab his dependentia sunt vocata.

Abalienatus dicitur, quem quis a se removerit. Alienatus qui alienus est factus.

Adserere manum, est admovere: quo ea quoque, quae in terram demittuntur, seri dicuntur; unde etiam serae appellantur, quia foribus admotae opponuntur defixae postibus, quemadmodum ea, quae terrae inseruntur.

Arvum dicimus agrum necdum satum.

Apica dicitur ovis, quae ventrem glabrum habet.[Page 24]

Ae syllabam antiqui Graeca consuetudine per ai scribebant,

ut aulai, Musai.

+**Aueta** saepe aucta.

Abercet prohibet[ur].

Advosem, adversarium, hostem.

«**Axe adglomerati universi stantes**», id est cohortibus aut legionibus.

+**Aerumaurema** utensilia ampliora.

+**Aevolant** avolant.

+**Astasent** steterint.

«**Ambaxioque circumeuntes**», catervatim.

Apor apud.

Amosio annuo.

Anticum veteres etiam pro +omnia posuere.

Aestimias aestimationes.

Abisse pro adisse dicebant.

Abambulantes abscedentes.

Aquilius praenomen ab aquilo colore, id est nigro, est dictum.

Antiquare est in morem pristinum reducere.

Attinge pro attingam posuere.

Appellitavisse appellasse.

Alteras ponebant pro eo, quod est adverbium alias.

Argutum iri in discrimen vocari.

Aureas dicebant frenos, quibus equorum aures religantur.[Page 25]

Audacias pluraliter Cato dixit.

Ausis audeas.

Audax deminutivum facit audaculus.

Arvocitat saepe advocat.

Annaria lex dicebatur ab antiquis ea, qua finiuntur anni magistratus capiendi.

Aliorsum et illorsum sicut introrsum dixit Cato.

Abietaria negotia dicebantur, quam materi<ari>am nunc dicimus, videlicet ab abietibus coemendis.

Aletudo corporis pinguedo.

Aeribus pluraliter ab aere, id est aeramento, Cato dixit.

Addues addideris.

Aristophorum vas, in quo prandium fertur, ut discus.

Adlicit est perducit aliquem in rem, dictum a verbo laci, id est decipit. Hinc descendit illicere et oblectare, id est frustrantem inducere.

Abnutare saepe abnuere.

Aliae rei dixit Plautus pro eo, quod est ali rei.

Adfabrum fabrefactum.

Alimodi pro alius modi.

Aeneolo, quod ex aere fit dicimus. **Aenulum** vas ex aere parvum.

Ad exitam aetatem ad ultimam aetatem.

Amatio ab amore denominatum.

Anginam vinariam habere dicuntur, qui vino suffocantur.

Adulterina signa dicuntur alienis anulis facta.

Arabice olet, id est ex odoribus Arabicis.

Ausculari dicebant antiqui pro osculari, quod est os cum ore conferre.

Adaxint adegerint.[Page 26]

Argus oculus. Argus nomen est hominis, qui fuisse fingitur oculis plenus.

Amasso amavero.

Amiculum genus [est] vestimenti, a circumiectu dictum.

+**Auditavi** saepe audivi

Adlivescit, livere incipit, hoc est lividum fieri.

Atticissat Attice loquitur. Plautus (Men. 12): «Non atticissat, sed sicilicissat»; id est Sicule loquitur.

Atritas atrii coloris.

Aegyptinos Aethiopas.

Advelitatio iactatio quaedam verborum figurata ab hastis velitaribus. Velites dicuntur expediti milites quasi volantes.

Auctor communis erat generis apud antiquos.

Adnictat saepe et leviter oculo adnuit. Naevius in Tarentilla (76): «Alii adnutat, alii adnictat, alium amat, alium tenet.»

Atriplexum herba, quae nunc atriplex dicitur.

Adoptaticius ex adoptato filio natus.

Aleonem aleatorem. Naevius (com. 118): «Pessimorum pessime, audax, ganeo, lustro, aleo.»

Aditiculum parvum aditum.

Atrabilis ab atro, id est animi vitio dictus. Est enim atrum nigrum, id est a candore remotum.

Anctos, excruciatos.

Anatem dicebant morbum anuum, id est vetularum, sicut senium morbum senum.[Page 27]

Altaria ab altitudine sunt dicta, quod antiqui diis superis in aedificiis a terra exaltatis sacra faciebant; diis terrestribus in terra, diis infernalibus in effossa terra.

Assa dicebantur cantus tiliarum.

Aves ab adventu earum dicuntur, quod inde veniant, unde nequis suspicetur.

Agolum pastorale baculum, quo pecudes aguntur.

Abortum gravidae mulieris dicitur, quod non sit tempestive ortum.

Bona, id est substantia rerum, dicta sunt, quod digna sint bonis.

Bombizatio est sonus apium ab ipso sonitu dictus: ut mugitus boum, hinnitus equorum.

Boare, id est clamare, a Graeco descendit.

Boarium forum Romae dicebatur, quod ibi boves venderentur.

Bocas genus piscis a boando, id est vocem emittendo, appellatur.

Barrire elephantum dicuntur, sicut oves dicimus balare, utique a sono ipso vocis.

Ballenam beluam marinam ipsam dicunt esse pisticem, ipsam esse et cetum.

Bacchanalia dicebantur Bacchi festa.

Basilica a basileo, hoc est rege, est dicta.

Basilicum regale.

Bovin[i]atur conviciatur.

Bova serpens est aquatilis, quem Graeci udron vocant, a qua icti obturgescunt. Crurum quoque tumor viae labore collectus bova appellatur.

Batus genus herbae.[Page 28]

Bacrionem dicebant genus vasis longioris manubri. Hoc alii trullam appellant.

Bacar vas vinarium simile bacrioni.

Barathrum Graeci appellant locum praecipitem, unde emergi non possit, dictum ab eo, quod est bathus.

Ballenae nomen a Graeco descendit. Hanc illi phalainan dicunt antiqua consuetudine, qua purron burrum, puxon buxum dicebant.

Burrum dicebant antiqui, quod nunc dicimus rufum; unde rustici burram appellant buculam, quae rostrum habet rufum.

Pari modo rubens cibo ac potione ex prandio burrus appellatur.

Basiliscus appellatur genus serpentis, vel quod in capite album habeat instar diadematis, vel quod reliqua serpentium genera vim eius fugiant.

Barbaricum appellatur clamor exercitus, videlicet quod eo genere barbari utantur.

Breve a Graeco descendit, quod est brachu.

Brutiani dicebantur, qui officia servilia magistratibus praestabant; eo quod hi primum se Hannibali tradiderant et cum eo perseverarant, usque dum recederet de Italia.

Bruma a brevitate dierum dicta.

Brutum antiqui gravem dicebant.

Brachium nos, Graeci dicunt brachion, quod deducitur a brachu, id est breve, eo quod ab humeris manus breviores sint, quam a coxis plantae.

Brassica a praesecando est dicta.[Page 29]

Brutianae Parmae dicebantur scuta, quibus Brutiani sunt usi.

Bubinare est menstruuo mulierum sanguine inquinare. Lucilius (1186): «Haec», inquit, «te inubinat, at contra te inbulbitat.»

Inbulbitare est puerili stercore inquinare, dictum ex fimo, quod Graeci appellant bolbiton.

Bucerum pecus de bubus dicimus.

Bustum proprie dicitur locus, in quo mortuus est combustus et sepultus, diciturque bustum, quasi bene ustum; ubi vero combustus quis tantummodo, alibi vero est sepultus, is locus ab urendo ustrina vocatur; sed modo busta sepulchra appellamus.

Buteo genus avis, qui ex eo se alit, quod accipitri eripuerit, vastitatisque esse causam his locis, quae intraverit, ut bubo,

a quo etiam appellatur buteo.

Bucina quam nos appellamus, Graeci bukanen a similitudine soni dicunt.

Bulimum Graeci magnam famem dicunt, adsueti magnis et amplis rebus praeponebou, a magnitudine scilicet bovis. Hinc est, quod grandes pueros boupaidas appellant, et mariscam ficum bousuckon.

Bub<I>eum est genus quoddam vini.

Bucephalus vocatus est equus Alexandri regis propter quandam bubuli capitis similitudinem.

Benna lingua Gallica genus vehiculi appellatur, unde vocantur conbennoes in eadem benna sedentes.

Besem appellatum esse, quod bis triens sit, quamvis dura[Page 30]

compositio fiat basis ex triente; basis novem sunt unciae, triens tres.

Bellum a beluis dicitur, quia beluarum sit pernitioua dissensio.

Barium urbem Italiae appellarunt conditores eius expulsi ex insula Barra, quae non longe est a Brundisio.

Brundisium quidam poetae brevitatis causa Brendum dixerunt.

Beneficari dicebantur milites, qui vacabant muneris beneficio: e contrario munifices vocabantur, qui non vacabant, sed munus reipublicae faciebant.

Benignus proprie dicitur is, qui bonis et dignis largitur.

Est autem compositum ex bono et gignendo.

Bellona dicebatur dea bellorum, ante cuius templum erat columella, quae bellica vocabatur, super quam hastam iaciebant, cum bellum indicebatur.

Bidental dicebant quoddam templum, quod in eo bidentibus hostiis sacrificaretur. Bidentes autem sunt oves duos dentes longiores ceteris habentes.

Bisaeta porca dicitur, cuius a cervice saetae bifariam dividuntur, cum iam esse incipit maior sex mensium.

Bignae geminae dicuntur, quia bis una die natae sunt.

Bigenera dicuntur animalia ex diverso genere nata, ut leopardalis ex leone et panthera; cicur ex apro et scrofa domestica; muli ex equo et asina.

Billis apud Afros appellatur semen humanum humi profusum.

Blatterare est stulte et praecipide loqui, quod a Graeco blax originem ducit. Sed et camelos, cum voces edunt, blatterare dicimus.[Page 31]

Balatrone et **blateas** bullas luti ex itineribus, aut quod de calciamentorum soleis eraditur, appellabant.

Bilbit factum est a similitudine sonitus, qui fit in vase.

Naevius (Com. 124): «Bilbit amphora» inquit.

Bibliothecae et apud Graecos et apud nos tam librorum magnus per se numerus, quam locus ipse, in quo libri conlocati sunt, appellatur.

Blitum genus holeris a saporis stupore appellatum esse ex Graeco putatur, quod ab his blax dicatur stultus.

Bardus stultus, a tarditate ingenii appellatur. Caecilius (250): «Nimis audacem nimisque bardum barbarum.» Trahitur autem a Graeco, quod illi bardus dicunt.

Bardus Gallice cantor appellatur, qui vivorum fortium laudes canit, a gente Bardorum, de quibus Lucanus (1, 449): «Plurima securi fudistis carmina Bardi.»

Belutus bestiae similis.

Beneventum, colonia cum deduceretur, appellari coeptum est melioris ominis causa. Namque eam urbem antea Graeci incolentes Maloenton appellarunt.

Bulgas Galli sacculos scorteos appellant.

Bovem bitendem a dentium numero dicunt appellari.

Bellicrepam saltationem dicebant, quando cum armis saltabant, quod a Romulo institutum est, ne simile pateretur, quod fecerat ipse, cum a ludis Sabinorum virgines rapuit.

Bilingues Bruttaces Ennius (Ann. 496) dixit, quod Brutti et Osce et Graece loqui soliti sint. Sunt autem Italiae populi vicini Lucanis.

Bitienses dicuntur, qui peregrinantur assidue.[Page 32]

Baiulos dicebant antiqui, quos nunc dicimus operarios. Unde adhuc baiulari dicitur.

Blandicella verba blanda per deminutionem sunt dicta.

Bellarium et **bellaria** res bellis aptas appellabant.

Bellitudinem sicut magnitudinem Verrius dixit.

Boiae, id est genus vinculorum, tam lignee, quam ferreae dicuntur.

Botulus genus farciminis propter connexionem a bolis sic appellatur.

Blennos stultos esse, Plautus indicat, qui ait (Bacch. 1088): «Stulti, stolidi, fatui, fungi, bardi, blenni, buccones.»

Binominis, cui geminum est nomen, ut Numa Pompilius, Tullus Hostilius.

Barbari dicebantur antiquitus omnes gentes, exceptis Graecis.

Unde Plautus (Mil. 211) Naevium poetam Latinum barbarum dixit. Fortasse et ob hoc noster apostolus (Paul. ad Rom. 1,14) Graecis ac barbaris se debitorem esse fatetur.

Bellule apud Plautum (frg. inc. 16) diminutivum adverbium est a bene, quod facit belle et bellule.

Burranicum genus vasis. **Bucar** similiter genus est vasis.

Buttubatta Naevius (com. 131) pro nugatoris posuit, hoc est, nullius dignationis.

Bulla aurea insigne erat puerorum praetextatorum, quae dependebat eis a pectore, ut significaretur eam aetatem alterius regendam consilio (dicta est autem bulla a Graeco sermone boule, quod consilium dicitur Latine) vel quia eam partem corporis bulla contingat, id est pectus, in quo naturale manet consilium.[Page 33]

Boicus ager dicitur, qui fuit Boiorum Gallorum. Is autem est in Gallia citra Alpes, quae togata dicitur: in quibus sunt Mediolanenses.

Burranicum potio appellatur lacte mixtum sapa a rufo colore, quem burrum vocant

Corona cum videatur a choro dici, caret tamen aspiratione. Sive coronae dicuntur quod honorent eos, quibus inponuntur.

Coturnix appellatur a sono vocis.

Cornua Liberi patris simulacro adiciuntur, quem inventorem vini dicunt, eo quod homines nimio vinotruces fiunt.

Corgo apud antiquos pro adverbio, quod est profecto, ponebatur.

Corbitae dicuntur naves onerariae, quod in malo earum summo pro signo corbes solerent suspendi.

Colurna hastilia ex corno arbore facta.

Cothones appellantur portus in mari interiores arte et manu facti.

Conlatia oppidum fuit prope Romam, eo quod ibi opes aliarum civitatum fuerint conlatae, a qua porta Romae Conlatina dicta est.

Conlucare dicebant, cum profanae silvae rami deciderentur officientes lumini.

Conlativum sacrificium dicitur, quod ex conlatione offertur.

Colophon dixerunt, cum aliquid finitum significaretur.

Concinnare est apte componere. Concinnare enim convenire est.

Concilium dicitur a populi consensu; sive concilium dicitur a concalando, id est vocando.

Conciliabulum locus, ubi <in> concilium convenitur.[Page 34]

Contio significat conventum, non tamen alium, quam eum qui <a> magistratu vel a sacerdote publico per praeconem convocatur.

Contubernales dicuntur a tabernis, quae fiebant ex tabulis. Unde et tabernacula sunt dicta, licet ex tentoriis [et ex] pellibus fiant.

Contubernium dicitur contubernalium habitatio.

Conclavia dicuntur loca, quae una clave clauduntur.

Contemplari dictum est a templo, id est loco, qui ab omni parte aspici, vel ex quo omnis pars videri potest, quem antiqui templum nominabant.

Comitiales dies appellabant, cum in comitio conveniebant qui locus a coeundo, id est insimul veniendo est dictus.

Calatores dicebantur servi, apo tou calein, quod est vocare, quia semper vocari possent ob necessitatem servitutis.

Condulus anulus.

Condalium similiter anuli genus.

Contestari est, cum uterque reus dicit: Testes estote.

Codeta ager, in quo frutices existunt in modum codarum equinarum.

Condictum est, quod in commune est dictum.

Coctum a cogendo dicitur, quia coquendo coartetur, ut ad

utilitatem vescendi perducatur.

Cocula vasa aenea, coctionibus apta. Alii cocula dicunt ligna minuta, quibus facile decoquantur obsonia.

Cohum lorum, quo temo buris cum iugo conligatur, a cohibendo dictum.

Cohum poetae caelum dixerunt, a chao, ex quo putabant caelum esse formatum.[Page 35]

Comcedias constat appellari ex eo, quod initio in vicis iuvenes cantare soliti essent crebro convenientes.

Cicuma avis noctua.

Coclaeae dicuntur lapides ex flumine, rotundi ad coclearum similitudinem.

Cocetum genus eduli ex melle et papavere factum.

Confugelam antiqui confugium dicebant.

Conpraedes eiusdem rei populo sponsores.

Conpascuus ager, relictus ad pascendum communiter vicinis.

Conpescere est velut in eodem pascuo continere.

Compitalia festa, quae in compitis peragebant.

Congruere dictum est a gruibus, quae non fere segregantur, sive cum volant, sive cum pascuntur.

Cognomines dicuntur, qui eiusdem sunt nominis.

Cerrones leves et inepti, a cratibus dicti, quod Siculi adversus Athenienses cratibus pro scutis sunt usi, quas Graeci gerras appellant.

Comptum genus libaminis, quod ex farina conspersa faciebant.

Comptum Afranius pro ornato et excultu posuit.

Conflages loca dicuntur, in quae undique confluunt venti.

Copona taberna a copiis dicta.

Compilare cogere est et in unum condere.

Conpernes nominantur homines genibus plus iusto coniunctis.

Confoedusti foedere coniuncti.[Page 36]

Commissatio a vicis, quos Graeci komas dicunt, appellatur.

In his enim habitabant, priusquam oppida conderentur, quibus in locis alii alios convictus causa invitabant.

Committere proprie est insimul mittere: nunc eo utimur et pro facere, aut pro linquere, aut pro incipere.

Condere proprie est in unum et interiorum locum dare ad custodiam faciliorem; quod verbum nunc significat conscribere, nunc facere, nunc componere et instruere.

Consulas antiqui ponebant non tantum pro consilium petas et perconteris, sed etiam pro iudices et statuas.

Cossi ab antiquis dicebantur natura rugosi corporis homines, a similitudine vermium liguu editorum, qui cossi appellantur.

Consilium vel a consulendo dicitur, vel quod in unam sententiam plurium mentes consiliant et conveniant; sed a silentio credibilis dictum putatur, quo maxime invenitur.

Conscripti dicebantur, qui ex equestri ordine patribus adscribebantur, ut numerus senatorum expleretur.

Consposos antiqui dicebant fide mutua conligatos.

Consualia ludi dicebantur, quos in honorem Consi faciebant, quem deum consilii putabant.

Conventus quattuor modis intellegitur. Uno, cum quemlibet hominem ab aliquo conventum esse dicimus. Altero, cum significatur multitudo ex compluribus generibus hominum contracta in unum locum. Tertio, cum a magistratibus iudicii causa populus congregatur. Quarto cum aliquem in locum frequentia hominum supplicationis aut gratulationis causa conligitur.

Conviciium a vicis, in quibus prius habitatum est, videtur dictum, vel inmutata littera quasi convocium.

Coniuoli oculi sunt in angustum coacti coniventibus palpebris.[Page 37]

Consternatio, quae est concitatio quaedam subita ex aliquo metu, a sternutamento deducta est, quod eo toto concutimur corpore.

Considerare a contemplatione siderum videtur appellari.

Constitutus hominum a consistentium multitudine appellatur.

Convallis est planities ex omni parte comprehensa montibus collibusve. Valles duobus lateribus inclausa planities. Valles deminutivum valleada facit.

Convoti isdem votis obligati.

Cibus appellatur ex Graeco, quod illi peram, in qua cibum reconduunt, cibusim appellant.

Cicum membrana tenuis malorum punicorum.

Cispius mons est in urbe Aesquilianae regionis de nomine cuiusdam hominis dictus.

Citimus extremus. Uls enim facit ultra, ultimus cis, citra, citimus.

Cicindela genus muscarum, quod noctu lucet, videlicet a candela, unde etiam candelahra putantur appellata.

Citrosa vestis appellata est a similitudine citri.

Civicam coronam civis salutis suae causa servatus in proelio dabat, quae erat lignea, frondem habens perennem.

Circanea dicitur avis, quae volans circumitum facit.

Circites circuli ex sere facti.

Cilium est folliculum, quo oculus tegitur, unde fit supercilium.

Cimmeri dicuntur homines, qui frigoribus occupatas terras incolunt, quales fuerunt inter Baias et Cumas in ea regione, in qua convallis satis eminenti iugo circumducta est, quae neque matutino, neque vespertino tempore sole contingitur.

Cimbri lingua Gallica latrones dicuntur.[Page 38]

Cingulos appellabant homines, qui in his locis, ubi cingi solet, satis sunt tenues.

Cillibae mensae rotundae.

Chilo dicitur cognomento a magnitudine laborum.

Cilo sine aspiratione, cui frons est eminentior, ac dextra sinistraque velut recisa videtur.

Cisterna dicta est, quod cis, id est infra, terram.

Camillus proprie appellatur puer ingenuus.

Capuam in Campania quidam a Capye appellatam ferunt, quem a pede introrsus curvato nominatum antiqui nostri Falconem vocant; alii a planitie regionis.

Camenae Musae a carminibus sunt dictae, vel quod canunt antiquorum laudes, vel quod sint castae mentis praesides.

Camara et **camuri boves** a curvatione ex Graeco dicuntur.

Campas marinos equos Graeci a flexu posteriorum partium appellant.

Catampo genus est lusus.

Carissam apud Lucilium (1129) vafrum significat.

Caerimoniarum causam alii ab oppido Caere dictam existimant; alii a caritate dictas iudicant.

Caelibem dictum existimant, quod dignam caelo vitam agat.

Catamitum pro Ganymede dixerunt, qui fuit Iovis concubinus.

Caeculus condidit Praeneste. Unde putant Caecilios ortos, quorum erat nobilis familia apud Romanos. Alii appellatos eos dicunt a Caecade Troiano, Aeneae comite.

Caelius mons dictus est a Caele quodam ex Etruria, qui Romulo auxilium adversum Sabinos praebuit, eo quod in eo domicilium habuit.

Caecum vallum dicitur, in quo praeacuti pali terrae adfixi herbis vel frondibus occuluntur.[Page 39]

Catillones appellabant antiqui gulosos.

Catillatio grave obprobrium hominibus generosis obiciebatur, si qui provincias amicas populi Romani expoliassent.

Caesticillus appellatur circulus, quem superponit capiti, qui aliquid est laturus in capite.

Caespes est terra in modum lateris ciesa cum herba, sive frutex recisus et truncus.

Catulinam carnem esitavisse, hoc est comedisse, Romanos, Plautus in Saturione (111) refert.

Catax claudus.

Caecultare est caecos imitari.

Caesariati comati.

Catularia porta Romae dicta est, quia non longe ab ea ad placandum caniculae sidus frugibus inimicum rufae canes immolabantur, ut fruges flavescerent ad maturitatem perducerentur.

Caedem putant ex Graeco dici, quod apud illos kethin significet interficere.

Caenina urbs, quae fuit vicina Romae, a Caenite conditore appellata est.

Catulus genus quoddam vinculi, qui interdum cauis appellatur.

Caestus vocantur et hi, quibus pugiles dimicant, et genus quoddam ornatus mulierum.

Caediciae tabernae in via Appia a domini nomine sunt vocatae.

Cavillatio est iocosa calumniatio.

Cati fons, ex quo aqua Petronia in Tiberim fluit, dictus, quod in agro fuerit cuiusdam Cati.

Cacula servus militis. Plautus (Trin. 721): «Video caculam[Page 40]

militarem.» Dicitur autem a Graeco kalon, quod fustibus clavisque ligneis ad tutelam dominorum armari soliti sunt.

Canalicolae forenses homines pauperes dicti, quod circa canales fori consisterent.

Canis dicunt Graeci, nos canistra et per deminutionem canistella.

Canicae furfures de farre a cibo canum vocatae.

Cancrici dicebantur ab antiquis, qui nunc per deminutionem cancelli; ex quo genere sunt calces, qui per deminutionem appenantur calculi.

Canentas capitis ornamenta.

Canta pro cantata ponebant.

Caudicariae naves ex tabulis grossioribus factae.

Candelabrum dictum, quod in eo candela figantur.

Cantherius hoc distat ab equo, quo[d] maialis a verre, capo a gallo, berbix ab ariete. Est enim cantherius equus, cui testiculi amputantur.

Cavillum cavillatio, id est inrisio.

Caudeae cistellae ex iunco, a similitudinem equinae caudae factae.

Caulae a cavo dictae. Antiquitus enim ante usum tectorum oves in antris claudebantur.

Cavum a chao dictum et eius inanitate.

Caculatum servitium.

Calones calcei ex ligno facti.

Clacendix genus conchae.

Calpar genus vasis fictilis.[Page 41]

Calces ampullae plumbeae.

Calbeos armillas dicebant, quibus triumphantes utebantur, et quibus ob virtutem milites donabantur.

Calix, quod in eo calidum bibitur.

Calpurni a Calpo, Numa regis filio, sunt oriundi.

Callim antiqui dicebant pro clam, ut nis pro nobis, sam pro suam, im pro eum.

Calicata aedificia calce polita.

Caliptra genus [est] vestimenti, quo capita operiebant.

Calathos Graeci, nos dicimus quasillos.

Caduceatores legati pacem petentes. Cato (inc. 4): «Caduceatori», inquit, «nemo homo nocet».

Carinantes probra obiectantes, a carina dicti, quae est infima pars navis; sic illi sortis infimae.

Cadmea terra, quae in aes coicitur, ut fiat orichalcum.

Casa a cavatione dicta.

Cascum antiquum.

Casnar senex Oschorum lingua.

Cassiculum reticulum a cassibus per deminutionem dictum.

Caseus a coeundo dictus.

Casilam antiqui pro casside ponebant.

Cassabundus crebro cadens.

Casaria, quae custodit casam.

Cassia via a Cassio strata.

Caput ex Graeco dictum quod illi interdum kara ten kephalev dicunt.

Caperratum rugosum a cornuum caprinorum similitudine dicitur.[Page 42]

Capis poculi genus, dictum a capiando.

Capsae a Graeco appellantur; has illi kamptas dicunt.

Capital facinus, quod capitis poena luitur.

Capronae equorum iubae in frontem devexae, dictae quasi a capite pronae.

Capidulum genus vestimenti, quo caput tegebatur.

Caprae dictae, quod omne virgultum carpant, sive a crepitu crurum. Unde et crepas eas prisci dixerunt.

Cuppes et **cupedia** antiqui lautiores cibos nominabant; inde et macellum forum cupedinis appellabant. Cupedia autem a cupiditate sunt dicta, vel, sicut Varro vult, quod ibi fuerit Cupedinis equitis domus, qui fuerat ob latrocinium damnatus.

Caprunculum vas fictile.

Curatores dicuntur, qui pupillis loco tutorum dantur; sive illi, qui rei frumentariae agrisque dividendis prepositi sunt.

Curia locus est, ubi publicas curas gerebant. Calabra curia dicebatur, ubi tantum ratio sacrorum gerebatur. Curiae etiam nominantur, in quibus uniuscuiusque partis populi Romani quid geritur, quales sunt hae, in quas Romulus populum distribuit, numero triginta, quibus postea additae sunt quinque, ita ut in sua quisque curia sacra publica faceret feriasque observaret, hisque curiis singulis nomina Curiarum virginum inposita esse dicuntur, quas virgines quondam Romani de Sabinis rapuerunt.

Curriculo pro cursim ponebant. Plautus (inc. frg. 17): "Licet", inquit, "vos abire curriculo".

Curriculus deminutivum est a curru.

Curtilacum appellatur a Curtio, qui eo loco in profundissimum se ob salutem Romani populi proiecit hiatum.

Curionium aes dicebatur, quod dabatur curioni ob sacerdotium curionatus.[Page 43]

Curis est Sabine hasta. Unde Romulus Quirinus, quia eam ferebat, est dictus; et Romani a Quirino Quirites dicuntur. Quidam eum dictum putant a Curibus, quae fuit urbs opulentissima Sabinorum.

Curitim lunonem appellabant, quia eandem ferre hastam putabant.

Curiales eiusdem curiae, ut tribules et municipes.

Currules equi quadrigales.

Curjata comitia a curiis sunt appellata.

Centurionus antea, qui nunc centurio, et curionus et decurionus dicebantur.

Cur[r]ules magistratus appellati sunt, quia curru vehebantur.

Curia tifata a Curio dicta est, qui[a] eo loco domum habuerat.

Cura dicta est, quasi coreda, vel quia cor urat.

Cum imperio est dicebatur apud antiquos, cui nominatim a populo dabatur imperium.

Cum potestate est dicebatur de eo, qui a populo alicui negotio praeferebatur.

Cuniculum, id est foramen sub terra occultum, aut animal, quod simile est lepori, appellatur, cui subterfossa terra latere est solitum, aut a cuneorum similitudine, qui omnem materiam intrant findentes.

Clunaclum cultrum sanguinarium dictum, vel quia ad clunes dependit, vel quia clunes hostiarum dividit.

Cumerum vas nuptiale a similitudine cumerarum, quae fiunt palmeae vel sparteae ad usum popularem, sic appellatum.

Culcita, quod tomento inculcatur appellata.

Culcitula fusticulus quidam ligneus in sacris dicebatur.[Page 44]

Cumulter significat cum altero, dictum ab antiquis ita brevitatis causa, ut sodes pro si audes, scilicet pro scias licet, sis pro si vis.

Culliola cortices nucum viridum dicta a similitudine culleorum, quibus vinum sive oleum continetur.

Cussilirem pro ignavo dicebant antiqui.

Cum populo agere, hoc est populum ad concilium aut comitia vocare.

Cuncti significat quidem omnes, sed coniuncti et congregate; at vero omnes etiam si diversis locis sint.

Cunire est sterco facere, unde et inquinare.

Cuturnium vas, quo in sacrificiis vinum fundebatur.

Culigna vas potorium. Cato (or. inc. 16) : "Culignam", inquit, "in feno Graeco ponit, ut bene oleat."

Coctiones dicti videntur a cunctatione, quod in emendis vendendisque mercibus tarde perveniant ad iusti pretii finem.

Itaque apud antiquos prima syllaba per U litteram scribebatur.

Custodelam dicebant antiqui, quam nunc dicimus custodiam.

Cumbam Graeci kumbenp appellant.

Cutis Graecam habet originem. Hanc enim illi dicunt kutin.

Cutiliae lacus appellatur, quod in eo est insula, Kotule nominata a Graecis.

Cneposum antiqui dicebant tenebricosum. Graeci enim knephas appellant obscurum.

Cymbium poculi genus a similitudine navis, quae kumbis dicitur, appellatum.

Calasis tunicae genus, quod Graeci kalasinon dicunt. Alii dicunt nodum esse tunicae muliebris, quo conexas circa cervicem tunicae submittitur.

Cyparissiae dicuntur ignes prodigiosi a similitudine cypressorum.

Cybebe Mater, quam dicebant Magnam, ita appellabatur, quod ageret homines in furorem, quod Graeci kubebon dicunt.

Cybele vero eadem dicta a loco, qui est in Phrygia.

Cytherea Venus ab urbe Cythera, in quam primum devecta esse dicitur concha, cum in mari esset concepta.

Cyllenius Mercurius dictus, quod omnem rem sermo sine manibus conficiat, quibus partibus corporis qui carent kulloi vocantur, ideoque quadratum eum fingunt. Alii volunt sic appellatum, quod in Cyllenia via sit nutritus. Alii, quod in monte Arcadiae Cyllene. Alii, quod a Cyllene sit nympa educatus.

Cypria Venus, quod ei primum in Cypro insula templum sit constitutum, vel quia parientibus praesideat, quod Graece kuein parere sit.

Cynthius Apollo a Cyntho Deli monte vocatus.

Chalchidicum genus aedificii ab urbe Chalcidica dictum.

Choragium instrumentum scaenarum.

Chaos appellat Hesiodus (Theog. 116) confusam quandam ab initio unitatem, hiantem patentemque in profundum. Ex eo et chaskein Graeci, et nos hiare dicimus. Unde lanus detracta aspiratione nominatur id, quod fuerit omnium primum; cui primo supplicabant velut parenti, et a quo rerum omnium factum putabant initium.

Choenica mensurae genus.

Cybium dictum, quia eius medium aequae patet in omnes partes, quod genus geometricis kubos dicitur. Unde etiam tessellae quadratae kuboi. Hinc et cybios genus piscis, quia piscantes id genus piscium velut aleam ludant. [Page 46]

Cnasonas acus, quibus mulieres caput scalpunt.

Creperum dubium, unde increpitare dicimus, quia maledicta fere incerta et dubia sunt.

Creptulum ornamentum capitis; id enim in capitis motu crepitum facit.

Crocotillum valde exile. Plautus (Cist. 408): "Extortis talis cum crocotillis crusculis."

Crusculum deminutivum a crure.

Crines a discretione dicti, quam Graeci krisein appellant. Nam idem eos krinidas vocant.

Crocatio corvorum vocis appellatio.

Crucium, quod cruciat. Unde Lucilius (1146) vinum insuave crucium dixit.

Crocotinum genus operis pistorii.

Crustariae taberna a vasis potioris crustatis dictae.

Cracentes graciles. Ennius (Ann. 505): "Succincti gladiis media regione cracentes."

Crevi modo significat hereditatem adii: modo maior aetate vel censu sum: modo iudicavi: modo divisi. Quae omnia a duobus verbis cresco et cerno veniunt, cuius unius origo ex Graeco trahitur, quod illi krainein dicunt perficere.

Creterrae vocabulum trahitur a cratere, quod vas est vini.

Craticulum a Graeco krateutai deducitur.

Centuria in agris significat ducenta iugera; in re militari centum homines. [Page 47]

Centuriatus ager in ducena iugera definitus, quia Romulus centenis civibus ducena iugera tribuit.

Centuriata comitia item curiata comitia dicebantur, quia populus Romanus per centenas turmas divisus erat.

Centenariae cenae dicebantur, in quas lege Licinia non plus centussibus praeter terra enata inpendebatur, id est centum assibus, qui erant breves nummi ex aere.

Cena apud antiquos dicebatur, quod nunc est prandium: vesperna, quam nunc cenam appellamus.

Censionem facere dicebatur censor, cum multam equiti inrogabat.

Cenacula dicuntur, ad quae scalis ascenditur.

Centumviralia iudicia a centumviris sunt dicta. Nam cum essent Romae triginta et quinque tribus, quae et curiae sunt dictae, terni ex singulis tribubus sunt electi ad iudicandum, qui centumviri appellati sunt: et, licet quinque amplius quam centum fuerint; tamen, quo facilius nominarentur,

centumviri sunt dicti.

Centaurion medicamentum a Chirone centauro inventum.

Censere nunc significat putare, nunc suadere, nunc decernere.

Censio hastaria dicebatur, cum militi multae nomine ob delictum militare indicebatur, quod hastas daret.

Cercolopis genus simiae, qui ultimam partem caudae villosam habet.

Cerritus furiosus.

Cervus, quod keratai, id est cornua, gerat, dictus.

Cereos Saturnalibus muneri dabant humiliores potentioribus, quia candelis pauperes, locupletes cereis utebantur.[Page 48]

Celsus ex Graeco kellein dictus.

Celeres antiqui dixerunt, quos nunc equites dicimus, a Celere, interfectore Remi, qui initio a Romulo his praepositus fuit; qui primitus electi fuerunt ex singulis curiis deni, ideoque omnino trecenti fuere.

Cermalus locus in Urbe sic nominatus.

Columnae dicae, quod culmina sustineant.

Cermalus calciamenti genus.

Crepidines saxa prominentia.

Cloacae a conluendo dictae.

Cluras simias a clunibus tritis dictas existimant.

Crustumina tribus a Tuscorum urbe Crustumeria dicta est.

Clucidatum dulce et suave dicebatur.

Cloelia familia a Clonio, Aeneae comite, est appellata.

Clumae folliculi hordei.

Clutum Graeci kluton dicunt. Unde accepta praepositione fit inclutus. In enim saepe augendi causa <a>dicimus, ut invocavit, inclamavit.

Clipeum antiqui ob rotunditatem etiam corium bovis appellarunt, in quo foedus Gabinorum cum Romanis fuerat descriptum.

Classes clipeatas antiqui dixerunt, quos nunc exercitus vocamus.

Cloeliae fossae a Cloelio, duce Albanorum, dicta.

Claudere et **clavis** ex Graeco descendit, cuius rei tutelam penes Fortunum esse putabant, qui clavim manu tenere fingebatur et deus putabatur esse portarum.[Page 49]

Clavim consuetudo erat mulieribus donare ob significandam partus facilitatem.

Clausula quam Graeci epodon vocant, a brevi conclusione est appellata.

Clavata dicuntur aut vestimenta clavis intertexta aut calciamenta clavis confixa.

Clavus annalis appellabatur, qui figebatur in parietibus Sacrarum aedium per annos singulos, ut per eos numerus colligeretur annorum.

Classis procincta, exercitus instructus.

Clingere, cingere, a Graeco kukloun dici manifestum est.

Cercopa Graeci appellant lucrari undique cupientem, quasi kedrona, quem nos quoque lucriontim vocamus.

Classici testes dicebantur, qui signandis testamentis adhibebantur.

Commoetaculum genus virgulae, qua in sacrificiis utebantur.

Cervaria ovis, quae pro cerva immolabatur.

Crep[us]os, id est lupercos, dicebant a crepitu pellicularum, quem faciunt verberantes. Mos enim erat Romanis in Lupercalibus nudos discurrere et pellibus obvias quasque feminas ferire.

Condere componere.

Cincia locus Romae, ubi Cinciorum monumentum fuit.

Capital linteum quoddam, qui in sacrificiis utebatur.

Castrensi corona donabatur, qui primus hostium castra pugnando introisset, cui insigne erat ex auro vallum.

Colluvaris porcus dicitur, qui cibo permixto et colluvie nutritur.

Cognitor est, qui litem alterius suscipit coram ab eo, cui datus est. Procurator autem absentis nomine actor fit.[Page 50]

Claudiana tonitrua appellabantur, quia Claudius Pulcher instituit, ut ludis post scaenam coiectus lapidum ita fieret, ut veri tonitrus similitudinem imitarotur. Nam antea leves admodum et parvi sonitus fiebant, cum clavi et lapides in labrum aeneum coiverentur.

Caesones appellantur ex utero matris exsecti.

Caesar, quod est cognomen luliorum, a caesarie dictus est, quia scilicet cum caesarie natus est.

Capsit prenderit.

Capreoli, vitium cincinni intorti, quia ad locum capiendum tendunt, appellati.

Capillatam vel **capillarem arborem** dicebant, in qua capillum tonsum suspendebant.

Contestari litem dicuntur duo aut plures adversarii, quod ordinato iudicio utraque pars dicere solet : testes estote.

Caviares hostiae dicebantur, quod caviae [id est] pars hostiae cauda tenus dicitur, et ponebatur in sacrificio procollegio pontificum quinto quoque anno.

Confeta sus dicebatur, quae cum omni foetu adhibebatur ad sacrificium.

Conclavatae dicebantur, quae sub eadem erant clave.

Colossus a Caleto artifice, a quo formatus est, dictus. Fuit enim apud Rhodum insulam statua solis alta pedes centum et quinque.

Codeta appellatur ager trans Tiberim, quod in eo virgulta nascuntur ad caudarum equinarum similitudinem.

Censui censendo agri proprie appellantur, qui et emi et venire iure civili possunt.

Comedum bona sua consumentem antiqui dixerunt.

Comedo, comedonis, qui, ut supra, bona sua consumit.[Page 51]

Censores dicti, quod rem suam quisque tanti aestimare solitus sit, quantum illi censuerint.

Consiluire Ennius (Ann. 293) pro conticuere posuit.

Claritudinem claritatem.

Casus dicimus non modo ea, quae fortuita hominibus accidunt, sed etiam vocabulorum formas, quia in aliam atque aliam cadunt effigiem.

Catachresin tropum nos abusionem dicimus, cum alienis abutimur perinde ac si propriis, cum propria deficiunt.

Cocum et pistorem apud antiquos eundem fuisse accepimus.

Naevius (com. 121): "Cocus", inquit, "edit Neptunum, Venerem, Cererem". Significat per Cererem panem, per Neptunum pisces, per Venerem holera.

Cammensem cursorem Titinnius (184) pro pistore dixit.

Conlativum ventrem magnum et turgidum dixit Plautus, (Curc. 231), quia in eum omnia edulia congeruntur.

Convexum est ex omni parte declinatum, qualis est natura caeli, quod ex omni parte ad terram versus declinatum est.

Calicatis calce politis.

Confecerunt una fecerunt.

Crebrisuro apud Ennium (inc. 35) significat vallum crebris suris, id est palis, munitum.

Cyprio bovi merendam Ennius (var. 26) sotadico versu cum dixit, significavit id, quod solet fieri in insula Cypro, in qua boves humano stercore pascuntur. Idem cum dicit (Sat. 66): "Propter stagna, ubi lanigerum genus piscibus pascit": esse paludem demonstrat, in qua nascuntur pisces similes ranunculis, quos oves consecratae edunt.

Consponsor coniurator.

Canturnus nomen loci.[Page 52]

Centenas pondo dicebatur antiqui referentes ad libras.

Coepiam futurum tempus ab eo, quod est coepi. Cato (or. inc.): "Coepiam seditiosa verba loqui." Invenitur quoque apud maiores et infinitivi modi coepere.

Contionem antiqui masculino genere posuere.

Cognitu facilia eadem ratione dicitur, qua dictu facilia, et perspectu et factu facilia.

Contagionem esse dicendum, non contagium.

Clitellae dicuntur non tantum eae, quibus sarcinae conligatae mulis portantur, sed etiam locus Romae propter similitudinem, et in via Flaminia loca quaedam devexa subinde

et adcliva. Est etiam tormenti genus eodem nomine appellatum.

Cloacale flumen dixit Cato pro cloacarum omnium conluvie.

Compluriens a compluribus significat stepe. Cato (or. inc. 18): "Contumelias mihi dixisti compluriens".

Citeria appellabatur effigies quaedam arguta et loquax ridiculi gratia, quae in pompa vehi solita sit. Cato in Marcum Cae[cij]lium (6): "Quid ego cum illo dissertem amplius, quem ego denique credo in pompa vectitatum ire ludis pro citeria, atque cum spectatoribus sermocinaturum."

Curionem agnum Plautus (Aul. 562-3) pro macro dixit,

quasi cura macruisset.

Coniector interpres somniorum.

Comperce pro conpesce dixerunt antiqui.

Comparsit Terentius (Phorm. 44) pro conpescuit posuit.

Creduas credas. Plautus (Bacch. 476): "Ipsus nec amat, nec tu creduas." [Ipsus pro ipse.] [Page 53]

Corius ab antiquis masculino genere dicebatur. Plautus (inc. frg. 18): "Iam tibi tuis meritis crassus corius redditus est."

Pari modo diverso genere dicebant haec lupus, haec metus, hirc amnis, hic frons.

Cullus quoque masculine dixerunt. Est enim genus tormenti e corio.

Crumina sacculi genus. Plautus (inc. frg. 19): "Di bene vertant, tene cruminam, inerunt triginta minae."

Corinthienses ex eo dici coeperunt, ex quo coloni Corinthum sunt deducti, qui ante Corinthii sunt dicti; quam consuetudinem servamus etiam, cum Romanenses et Hispanenses et Sicilienses negotiatores dicimus, qui in alienis civitatibus negotiantur.

Cavitionem dicebant, quam modo dicimus cautionem.

Consuetionem Plautus (Amph. 490) pro consuetudine dixit.

Corculum a corde dicebant antiqui sollertem et acutum.

Plautus in Casina (837): "Ego sum liber, meum corculum, melliculum, verculum."

Casinam fabulam Plautus inscripsit ab ancillae nomine Casina, quam amari a se introduxit.

Conivola occulta.

Cogitativum adverbialiter pro cogitate.

Clientam pro cliente Plautus dixit.

Comoedice figuratum a comoedo. Plautus (Mil. 213): «Euge Eus adstetisti et dulce et comoedice!»

Capulum et manubrium gladii vocatur, et id, quo mortui efferuntur, utrumque a capiendo dictum. Sane a capulo fit capularis.

Celassis celaveris. [Page 54]

Custoditio est opera ad custodiendum quid sumpta.

Citior comparativum a cito. Plautus (inc. frg. 21): "Nullam ego rem citiorem apud homines esse, quam famam, reor."

Clunes masculine. Plautus (frg. 5): "Quasi lupus ab armis valeo, clunes infractos fero."

Coquitare pro coctitare, id est frequenter coquere, Plautus (dub. 1) posuit.

Canitudinem pro canitie. Plautus (inc. frg. 22): "Stultus est adversum aetatem et capitis canitudinem."

Conruspari, conquirere. Plautus (inc. frg. 23): "Conruspare tua consilia in pectore."

Caeculant caecis proximi sunt oculorum acie obtusa. Plautus (inc. frg. 24): "Numnam mihi oculi caeculant? Estne hic noster Hermio?"

Cudere a caedendo dictum.

Concipilavisti dictum a Naevio (com. 132) pro corripuisti et involasti.

Clava teli genus, qua Hercules utebatur.

Calones militum servi dicti, quia ligneas clavas gerebant, quae Graeci kala vocant. Is quoque qui huiusmodi telo utitur, clavator appellatur.

Consiptum apud Ennium (trag. 254) pro conceptum invenitur.

Curionia sacra, quae in curiis fiebant.

Corpulentis Ennium (inc. 34) pro magnis dixit; nos corpulentum dicimus corporis obesi hominem.

Conciliatrix dicitur, quae viris conciliat uxores et uxoribus viros.

Conventae condicio dicebatur, cum primus sermo denuptiis et earum condicione habebatur. [Page 55]

Conceptivae+ feriale+ festa dicebantur incertis diebus observabantur quotannis, ut Sementivae, Compitaliciae.

Caelibari hasta caput nubentis comebatur, quae in corpore gladiatoris stetisset abiecti occisique, ut, quemadmodum illa coniuncta fuerit cum corpore gladiatoris, sic ipsa cum viro sit; vel quia matronae lunonis Curitis in tutela sint, quae ita appellabatur a ferenda hasta, quae lingua Sabinorum curis dicitur; vel quod fortes viros genituras ominetur; vel

quod nuptiali iure imperio viri subicitur nubens, quia hasta summa armorum et imperii est. Quam ob causam viri fortes ea donantur, et captivi sub eadem veneunt, quos Graeci dorualotous et dorukteetous vocant.

Cingillo nova nupta praecingebatur, quod vir in lecto solvebat, factum ex lana ovis, ut, sicut illa in glomos sublata coniuncta inter se sit, sic vir suus secum cinctus vinctusque esset. Hunc Herculaneo nodo vinctum vir solvit ominis gratia, ut sic ipse felix sit in suscipiendis liberis, ut fuit Hercules, qui septuaginta liberos reliquit.

Camelis virginibus supplicare nupturae solitae erant. **Cinxiae lunonis** nomen sanctum habebatur in nuptiis, quod initio coniugii solutio erat cinguli, quo nova nupta erat cincta.

Cumeram vocabant antiqui vas quoddam quod opertum in nuptiis ferebant, in quo erant nubentis utensilia, quod et camillum dicebant, eo quod sacrorum ministrum kasmilon appellabant.

Comptus, id est ornatus, a Graeco descendit, apud quos kosmein dicitur comere, et kosmos, qui apud nos comis; et comae dicuntur capilli eum aliqua cura eompositi.[Page 56]

Corolla deminutivum est a corona. Corollam riva nupta de floribus, verbenis herbisque a se lectis sub amiculo ferebat.

Cupressi mortuorum domibus ponebantur ideo, quia huius generis arbor excisa non renascitur, sicut ex mortuo nihil iam est sperandum, quam et ob causam in tutela Ditis patris esse putabatur.

Curiales flamines curiarum sacerdotes.

Cyparissiae appellantur acies quaedam igneae, noctu apparere solent ad similitudinem cupressi.

Coninquere, deputare.

Carnificis loco habebatur is, qui se vulnerasset, ut moreretur.

Capita deorum appellabantur fasciculi facti ex verbenis.

Consiptum clavis preafixum.

Corniscarum divarum locus erat trans Tiberim cornicibus dicatus quod <in> lunonis tutela esse putabantur.

Caelestia auguria vocant, cum fulminat <aut> tonat.

Caduca auspicia dicunt, cum aliquid in templo excidit, veluti virga e manu.

Clivia auspicia dicebant, quae aliquid fieri prohibebant; omnia enim difficilia clivia vocabant, unde et clivi loca ardua.

Curiales mensae, in quibus immolabatur lunoni, quae Curis appellata est.

Contrarium aes, grave aes.

Centumvitalia iudicia, quae centumviri iudicabant.

Circumluvium ius praediorum.

Cumbam Sabini vocant eam, quam militares lecticam, unde videtur derivatum esse cubiculum.

Condicere est dicendo denuntiare.

Commoetacula virgae, quas flamines portant pergentes ad sacrificium, ut a se homines amoveant.[Page 57]

Casta mola genus sacrificii, quod Vestales virgines faciebant.

Culigna vas vinarium a Graeco dicta, quam illi dicunt kulika.

Cincta flaminica veste velata.

Captus locus dicitur ad sacrificandum legitime constitutus.

Capralia appellatur ager, qui vulgo ad caprae paludes dici solet.

Canifera mulier appellatur, quae fert canuam, id est qualum, quod est cistae genus.

Contignum frustum carnis cum septem costis demptum.

Comauditum coauditum, sicut coangustatum dicitur.

Censio aestimatio, unde censores.

Corda frumenta, quae sero maturescunt, ut fenum cordum.

Consentia sacra, quae ex consensu multorum sunt statuta.

Culina vocatur locus, in quo epule in funere conburuntur.

Calpar vinum novum, quod ex dolio demitur sacrificii causa, antequam gustetur. Iovi enim prius sua vina libabant, quae appellabant festa Vinalia.

Cicatricare cicatricem inducere.

Conpescere lucum est lucum suis finibus cohibere.

Commugento convocanto.

Capitarium aes, quod capi potest.

Coinquere coercere.

Capitalis lucus, ubi, si quid violatum est, caput violatoris expiatur.[Page 58]

Cloaeare inquinare. Unde et cloacae dictae.

Conregione e regione.

Condictio in diem certum eius rei, quae agitur, denuntiatio.

Cubans auspicatur, qui in lecto quaerit augurium.

Contio conventus, dicta quasi convocatio.

Cogitatio dicta velut coagitatio, id est longa eiusdem rei

Agitatio in eadem mora consilii explicandi.

Clam a clavibus dictum, quod his, quae celare volumus, claudimus.

Cella, quod ea celentur, quae esse volumus occulta.

Ciere nominare.

Duco cum pro puto ponimus, ex Graeco deducitur, quod illi dicunt doko.

Duplionem antiqui dicebant, quod dos duplum. Venit autem a Graeco diploun.

Duicensus dicebatur cum altero, id est cum filio census.

Duis duas habet significationes. Nam et pro dis ponebatur et pro dederis.

Duidens hostia bidens.

Duellum bellum, videlicet quod duabus partibus de victoria contententibus dimicatur. Inde et perduellio, qui pertinaciter retinet bellum.

Duonum bonum.

Duplabilis duplicabilis.

Duodeviginti dicendi consuetudinem a Graecis traxisse videmur, qui sic enuntiant duoin deontoin eikosin, et evos deontos eikosin.

Dumosa frondosa.[Page 59]

Dubat dubitat.

Dubenus apud antiquos dicebatur, qui nunc dominus.

Dusmo in loco apud Livium (trag. 39) significat dumosum locum. Antiqui enim interserebant S litteram, et dicebant cosmittere pro committere, et Casmenae pro Camenae.

Dumecta antiqui quasi dumatica appellabant, quae nos dumeta.

Dumus a Graeco venit domos.

Dracones dicti a tou derkesthai, quod est videre. Clarissimam enim dicuntur habere oculorum aciem: qua ex causa incubantes eos thesauris custodiae causa finxerunt antiqui. Ideoque Aesculapio adtribuuntur, quod vigilantissimi generis putantur, quae res medicinae maxime necessaria est.

Dici mos erat Romanis in omnibus sacrificiis precibusque: populo Romano Quiritibusque, quod est Curensibus, quae civitas Sabinorum potentissima fuit.

Dalivum supinum ait esse Aurelius, Aelius stultum. Oscorum quoque lingua significat insanum. Santra vero dici putat ipsum, quem Graeci deilaion, id est, propter cuius fatuitatem quis misereri debeat.

Daps apud antiquos dicebatur res divina, quae fiebat aut hiberna sementi, aut verna. Quod vocabulum ex Graeco deducitur, apud quos id genus epularum dais dicitur. Itaque et dapaticum se acceptos dicebant antiqui, significantes magnifice, et dapaticum negotium amplum ac magnificentum.

Daedalam a varietate rerum artificiorumque dictam esse apud Lucretium (1,7) terram, apud Ennium (inc. 46) Minervam, apud Virgilium (Aen. 7,282) Circen, facile est intellegere, cum Graeci daidallein significant variare.[Page 60]

Damium sacrificium, quod fiebat in operto in honorem Deae, dictum a contrarietate, quod minime esset damosion, id est publicum. Dea quoque ipsa Damia et sacerdos eius damiatrix appellabatur.

Dacrimas pro lacrimas Livius saepe posuit, nimirum quod Graeci appellant dakrua; item dausia, quae lautia dicimus, et dantur legatis hospitii gratia.

Danunt dant.

Dasi dari.

Danistae feneratores.

Dagnades sunt avium genus, quas Aegyptii inter potandum cum coronis devincire soliti sunt, quae vellicando morsicandoque et canturiendo adsidue non patiuntur dormire potantes.

Daunia Apulia appellatur a Dauno, Illyricae gentis claro viro, qui eam, propter domesticam seditionem excedens patria,

occupavit.

Dorsum dictum, quod pars ea corporis devexa sit deorsum.

Donum ex Graeco est, quod illi vocant doron.

Donaticae coronae dictae, quod his victores in ludis donabantur, quae postea magnificentiae causa instituae sunt super modum aptarum capitibus, quali amplitudine fiunt, cum Lares ornantur.

Dotem manifestum est ex Graeco esse. Nam didonai dicitur apud eos dare.

Doliola locus in Urbe sic vocatus, quia invadentibus Gallis Senonibus Urbem sacra in eodem loco doliolis reposita fuerunt. Qua de causa in eodem loco ne despuere alicui. licebat.

Doli vocabulum nunc tantum in malis utimur, apud antiquos autem etiam in bonis rebus utebatur. Unde adhuc dicimus sine dolo malo, nimirum quia solebat dici et bonus.[Page 61]

Dirus dei ira natus.

Derogare proprie est, cum quid ex lege vetere, quo minus fiat, sancitur lege nova. Derogare ergo detrahere est.

Dierectum dicebant per antiphrasin, volentes significare malum diem.

Dirigere apud Plautum invenitur pro discidere.

Derunciunt depurgant.

Dirutum aere militem dicebant antiqui, cui stipendium ignominiae causa non erat datum, quod aes diruebatur in fiscum, non in militis sacculum.

Delicata dicebant dis consecrata, quae nunc dedicata. Unde adhuc manet delicatus, quasi lusui dicatus. Dedicare autem proprie est dicendo deferre.

Depuvere caedere. Lucilius (1245): "Palmisque misellam depuvit me", id est verberavit me, quod ipsum ex Graeco est apo tou paiein.

Dedita intellegitur valde data.

Deperire significat valde perire.

Derreis Graeci appellant pelles nauticas, quas nos vocamus segestria.

Demum, quod significat post, apud Livium (dub. 44) demus legitur. Alii demum pro dumtaxat posuerunt.

Denicales feriae colebantur, cum hominis mortui causa familia purgabatur. Graeci enim vekun mortuum dieunt.

Deminutus capite appellatur, qui civitate mutatus est; et ex alia famiha in aliam adoptatus; et qui liber alteri mancipio datus est; et qui in hostium potestatem venit; et cui aqua ignique interdictum est.[Page 62]

Dividicula antiqui dicebant, quae nunc sunt castella. ex quibus a rivo communi aquam quisque in suum fundum ducit.

Defriu dicebant antiqui, ut deamare, deperire, significantes, omuem fructum percipere.

Dividiam discordiam.

Deversus dicebant deorsum versus.

Deinceps, qui deinde coepit, ut princeps, qui primum coepit.

Deus dictus, quod ei nihil desit, vel quia omnia commoda hominibus dat; sive a Graeco deos, quod significat metum, eo quod hominibus metus sit. Sed magis constat, id vocabulum ex Graeco esse dictum, aspiratione dempta, qui mos antiquis nostris frequens erat.

Dium antiqui ex Graeco appellabant ut a deo ortum et diurnum sub caelo lumen, apo tou Dios. Unde adhuc suh diu fieri dicimus, quod non sit sub tecto, et interdiu, cui contrarium est noctu.

Devitare valde vitare.

Demagis pro minus dicebant antiqui.

Denariae caerimoniae dicebantur et tricenariae, quibus sacra adituris decem continuis diebus, vel triginta certis quibusdam rebus carendum erat.

Decrepitus est desperatus crepera iam vita, ut crepusculum extremum diei tempus. Sive decrepitus dictus, quia propter senectutem nec movere se, nec ullum facere potest crepitem.

Decimanus appellatur limes, qui fit ab ortu solis ad occasum; alter ex transverso currens appellatur cardo.

Decumana ova dicuntur et decumcni fluctus, quia sunt magna. Nam et ovum decimum maius nascitur, et fluctus decimus fieri maximus dicitur.[Page 63]

Deprensa dicitur genus militaris animadversionis, castigatione maior, ignominia minor.
Decima quaeque veteres dis suis offerebant.
Decuriones appellantur, qui denis equitibus praesunt.
Depolitum perfectum, quia omnes perfectiones antiqui politiones appellabant.
Degunere degustare.
Decures decuriones.
Depubem porcum lactantem, qui prohibitus sit pubes fieri.
Decotes togae detritae.
Dictynna Diana, quam esse lunam putabant, dicta, quod fulgore suo noctu omnia ostendat.
Deblaterare est stulte loqui. Nam Graeci blakas stultos appellant.
Dicaearchia vocabatur, quae nunc Puteoli, quod ea civitas quondam iustissime regebatur.
Demoe apud Atticos sunt, ut apud nos pagi.
Dice pro dicam antiqui posuere.
Decermina dicuntur, quia decerpuntur purgandi causa.
Disertiones divisiones patrimoniorum inter consortes.
Dispensatores dicti, quia aes pensantes espendebant, non adnumerabant. Hinc deducuntur expensa sive dispensata vel compensata. Item compendium, dispendium, assipondium, dupondium.
Dispescere est proprie pecus a pastione deducere, ut conpescere una pascere et in uno loco continere.
Despretus valde spretus.
Desivare desinere.
Dissulcus porcus dicitur, cum in cervice saetas dividit.[Page 64]

Disertus a disserendo dictus.
Dignorant, signa inponunt, ut fieri solet in pecoribus.
Disertim pro diserte dixerunt antiqui.
Distisum et **pertisum** dicebant, quod nunc distisum et pertisum.
Delubrum dicebant fustem delibratum, hoc est decorticatum, quem venerabantur pro deo.
Delicia est tignum, quod a culmine ad tegulas angulares infimas versus fastigatum collocatur; unde tectum deliciatum et tegulae deliciariae.
Degere antiqui posuerunt pro expectare.
Deteriae porcae, id est macilentae.
Delibare aquam sulco derivare.
Delicare ponebant pro dedicare.
Deliquium solis a delinquendo dictum, quod delinquat in cursu suo.
Delinquere est praetermittere, quod non oportet praeteriri; hinc deliquia et delicta.
Deliquum apud Plautum (Cas. 207) significat minus.
Detudes esse detunsos, deminutos.
Delaniare est discindere et quasi lanam trahere, unde lacinia et lanius dicitur, qui pecus discindit.
Delapidata lapide strata.
Dextans dicitur, quia assi deest sextaus, quemadmodum duodeviginti et deunx.
Deluit solvit, a Graeco dialuein.[Page 65]

Dilectus militum, et is, qui significatur amatus, a legendo dicti sunt.
Deliberare a libella, qua quid perpenditur, dictum.
Detrectare est male tractare.
Dextimum et **sinistimum** antiqui dixerunt.
Dextera auspicia prospera.
Dextrarum tibiaram genus est, quae dextra tenentur.
Diobolares meretrices dicuntur, quae duobus obolis ducuntur.
Dies dictus, quod diviui sit operis, sive ab love, eius, ut putabant, rectore, qui Graece Dia appellatur; sive quod aer diurnus dehiscat in candorem.
Diabathra genus solearum Graecanicarum.
Deorata perorata.
Deactio peractio.
Dianius locus Dianae sacratus.
Diffarreatio genus erat sacrificii, quo iuter virum et mulierem fiebat dissolutio. Dicta diffarreatio, quia fiebat farreo libo adhibito.
Dium, quod sub caelo est extra tectum, ab love dicebatur,

et Dialia flamen, et dius heroum aliquis a love genus ducens.

Defrensam detritam atque detunsam.

Deinde compositum est ex p[re]positione et loci significatione, ut exinde, perinde, proinde, suhinde, quae item tempus significant.

Diox genus piscis frequens in Ponto.

Deincipem antiqui dicebant proxime quemque captum, ut principem primum captum.[Page 66]

Diomedis campi in Apulia appellantur, qui ei in divisione regni, quam cum Dauno fecit, cesserunt.

Diomedea insula, in qua Diomedes sepultus est, excedens Italia.

Depontani senes appellabantur, qui sexagenarii de ponte deiciebantur.

Desiderare et **considerare** a sideribus dici certum est.

Decures decuriones.

Defomitatum a fomitibus succisum, quibus confoveri erat solitum.

Depeculatus a pecore dicitur. Qui enim populum fraudat, peculatus poena tenetur.

+Decultarunt valde occultarunt+.

Decalicatum calce litum.

Dium fulgur appellabant diurnum, quod putabant Iovis, ut nocturnum Summani.

Dicassit dixerit.

Elucum significat languidum ac semisomnum, vel, ut alii volunt, alucinatorem et nugarum amatorem, sive +halonem+, id est hesterno vino languentem, quod eolon vocitant Graeci.

Emerere, quod nunc est mercari, antiqui accipiebant pro sumere.

Elices sulci aquarii, per quos aqua collecta educitur e Iiris.

Ennam etiamne.

Elaudare plus quam nominare.

Elecebrae argentariae meretrices ab eliciendo argento dictae.

Electabo eliciam.

Enumquam ecquando.[Page 67]

Emussitata ad amussim facta.

Endoitium initium.

Em tum.

Empanda paganorum dea.

Emem eundem.

Elumbum evulso lumbo.

Elinguem sine lingua.

Elacatena genus salsamenti, quod appellatur vulgo melandrea.

Enubro inhibenti.

Elixa a liquore dicta.

Endoplorato inplorato, quod est cum questione inclamare.

Inplorare namque est cum fietu rogare, quod est proprie vapulantis.

Endo procinctu in procinctu: significat autem, cum es castris in proelium exitum est, procinctos, quasi praecinctos atque expeditos. Nam apud antiquos togis incincti pugnitasse dicuntur.

Emptivum militem mercennarium.

Emancipati duobus modis intelleguntur, aut hi, qui ex patris iure exierunt, aut hi, qui aliorum fiunt dominii; quorum utrumque fit mancipatione.

Eum antiqui dicebant pro eorum. Em pro eum, ab eo, quod est is.

Egeriae nymphae sacrificabant praegnantem, quod eam putabant facile conceptum alvo egerere.

Escariae mensae quadratae vocantur, in quibus homines epulantur. Anclabris ex qua in sacrificando dis anclatur, quod est hauritur ministraturque.[Page 68]

Escit erit.

Eapse ea ipsa.

Evelatum eventilatam, unde velahra, quibus frumenta ventilantur.

Egens velut exgens, cui ne gens quidem sit reliqua.

Eiuratio significat, id, quod desideretur, non posse praestari. Plautus (ing. frg. 25): "Eiuravit militiam".

Everriator vocatur, qui iure accepta hereditate iusta facere defuncto debet; qui si non fecerit, seu quid in ea re turbaverit, suo capite luat. Id nomen ductum a verrendo. Nam exverriae sunt purgatio quaedam domus, ex qua mortuus ad

sepulturam ferendas est, quae fit per everriatorem certo genere scoparum adhibito, ab extra verrendo dictarum.

Egretus et **adgretus** ex Graeco sunt ducta a surgendo et proficiscendo. Unde et Nyctegresia quasi noctisurgium.

Eccere iurisiurandi est, ac si dicatur per Cererem, ut ecastor, edepol. Alii eccere pro ecce positum accipiunt.

Eamus ex Graeco iomen.

Europam tertiam orbis partem ab Europa, Agenoris filia, certum est appellari. Sed alii de amore Iovis in taurum versi narrant: alii eam a praedonibus raptam, et navem, quae Iovi tutelam, effigiem tauri, habuerit, in eam regionem esse delatam. Quidam ob pulchritudinem regionis per simulationem raptae filiae occupatam eam terram ab Agenore et Phoenicibus ferunt.

Epolonos dicebant antiqui, quos nunc epulones dicimus.

Datum est autem his nomen, quod epulas indicendi Iovi ceterisque dis potestatem haberent.[Page 69]

Eudieon lineum filum, quod medici extremo iu clysterio relinquunt, per quod klusmos emittitur.

Euboicum talentum nummo Graeco septem milium et quingentorum cistophorum est, nostro quattuor milium denariorum.

Extrarium ab **extraneo** sic distinguitur: extrarius est, qui extra focum sacramentum iusque sit; extraneus ex altera terra, quasi exterraneus.

Exta dicta, quod ea dis prosecentur, quae maxime extant eminentque.

Extimum extremum ita significat, ut intimo sit contrarium.

Exterraneus ex alia terra.

Exterraneus quoque dicitur et, qui ante tempus natus vel potius eiectus est. Dictus autem exterraneus, quod eum mater exterrita alvo eiecit.

Externus est alienus terrae.

Experrectus a porrigendo se vocatus, quod fere facimus recentes a somno.

Expreta antiqui dicebant, quasi expertia habita.

Excudere, proculdere et **incudis** ipsa a caedendo dicta sunt.

Explorare antiquos pro exclamare usos, sed postea prospicere et certum cognoscere coepit significare. Itaque speculator ab exploratore hoc distat, quod speculator hostilia silentio perspicit, explorator pacata clamore cognoscit.

Expapillato brachio, exerto; quod cum fit, papilla nudatur.

Exbures exinteratas, sive exburas, quae exbiberunt, quasi epotae.

Exdorsua dorsum confringe; alii, exime.

Exfir purgamentum, unde adhuc manet suffitio.[Page 70]

Escendere egredi.

Experitos imperitos.

Explenunt explent.

Exdutae exuvia.

Excipuum, quod excipiatur, ut praecipuum, quod ante capitur.

Exciet excutiet.

Expat<i>are in locum patentem se dare, sive in spatium se conferre.

Edecimata electa.

Expectorat, ex pectore eicit.

Experrectus est, qui per se vigilare coepit: expergitus ab alio excitatus, quem solemus dicere expergefactum.

Excidionem urbis a caedendo dictam manifestum est.

Effata elocuta.

Exporgere porro agere, exporrigere.

Exoletus, qui adolescere, id est crescere desiit.

Exanclare exhaurire.

Examen est et aequamentum et iudicii investigatio et apium congregatio vel locustarum.

Examussim regulariter: amussis enim regula fabrorum est: vel, ut alii volunt, ferramentum, quo in poliendo utuntur.

Exagogen evectionem.

Exurgentes exprimentes.

Exgregiae, egregiae, id est e grege lectae.

Exodium exitum.

Exoriri surgere.

Exuvia ab exuendo dictae.

Exercitus et militum copia dicitur, et homo multis negotiis exercitus; sed superius quarti ordinis, hoc secundi est.

Exomides sunt comici vestitus exertis humeris.

Exiles et **ilia** a tenuitate inarum, quas Graeci in chartis ita appellant, videntur esse dicta.

Exilica causa, quae adversus exulem agitur.

Exitium antiqui ponebant pro exitu; nunc exitium pessimum exitum dicimus.

Exercirent, sarcirent.

Exercitionem exerciti dicebant antiqui exercitationem exercitati.

Item exercitiorem, exercitissimum, sicut ab exercitato exercitiorem, exercitatissimum.

Exfusi effusi, ut mersat pro mersat.

Effari et **effata** a fando, quod ipsum ex Graeco os phato.

Equirria ludi, quos Romulus Marti instituit per equorum cursum, qui in campo Martio exercebantur.

Equirria iusiurandum per Quirinum.

Equestre aes, quod equiti dabatur.

Equitare antiqui dicebant equum publicum merere.

Equus Marti immolabatur, quod per eius effigiem Troiani capti sunt, vel quod eo genere animalis Mars delectari putaretur.

Equo vehi flamini Diali non licebat, ne, si longius digrederetur, sacra neglegerentur.

Exinfulabat exer[c]ebat: infulas enim sacerdotum filamenta vocabant.[Page 72]

Existimare dictum ab aestimatione.

Exrogare est ex lege vetere aliquid eximere per no vam legem.

Eximium inde dici coeptum, quod in sacrificiis optimum pecus e grege eximebatur, vel, quod primum erat natum.

Exemplum est, quod sequamur, aut vitemus. Exemplar, ex quo simile faciamus. Illud animo aestimatur, istud oculus conspicitur.

Exliaustant, eiferunt.

Exim metri causa dicitur pro exinde.

Exesto, extra esto. Sic euim lictorin quibusdam sacris clamitabat: hostis, vincetus, mulier, virgo exesto; scilicet interesse prohibebatur.

Epulares appellabantur, qui in quibusdam ludis nocte epulabantur.

Epistylum trabs, quae super columnas ponitur.

Epeus nomen cuiusdam fabri, qui equum dureum fecit.

Epicrocum genus amiculi croco tinctum, tenue et perlucidum.

Epulam antiqui etiam singulariter posuere.

Epilimma genus vilissimi unguenti.

Erctum citumque fit inter consortes, ut in libris legum Romanorum legitur. Erctum a coercendo dictum. Unde et erciscendae et ercisci. Citum autem est vocatum a ciendo.

Ederam flamini Diali neque tangere, neque nominare fas erat, pro eo, quod edera vincit, ad quodcumque se applicat. Sed ne anulum quidem gerere ei licebat solidum, aut aliquem in se habere nodum.

Edeatro, qui praesunt regiis epulis, dicti apo ton edesmaton.

Ervum et **ervilia** a Graeco sunt dicta, quia illi ervum orobos, erviliam erebinthos appellant.[Page 73]

Ergo correptum significat idem, quod apud Graecos oukoun; producte idem, quod charin, hoc est gratia, cum scilicet gratia intellegitur pro causa. Sed illud superius etiam sine exemplis notum est; hoc inferius sic formatur, cum dicimus de aliquo: statua donatus est honoris virtutisque ergo, id est honoris virtutisque causa.

Eritudo servitudo.

Erugere semel factum significat, quod eructare saepius. Illud enim perfectae formae est, hoc frequentativae.

Erebum Virgilius interdum obscuritatem quandam esse describit apud inferos, cum ait (Aen 6,404): "Imas Erebi descendit ad umbras." Interdum flumen eiusdem loci, dicens (Aen. 6,671): "Et magnos Erebi transnavimus amnes." Varro vero Erebo natam noctem ait. Unde est et illud (trag. inc. 132): "Erebo creata fuscis crinibus nox, te invoco."

Effafilatum, exertum, quod scilicet omnes exerto brachio sint exfilati, id est extra vestimentum filo contextum.

Fornacalia sacra erant, cum far iu fornaculis torrebant.

Formiae oppidum appellatur ex Graeco, velut Hormiae, quod circa id crebrae stationes tutaeque erant, unde proficiscebantur navigaturi.

Forma significat modo faciem cuiusque rei, modo calidam, ut, cum exta, quae dantur, deforma appellantur. Et Cato ait de quodam aedificio (inc. 23): "aestate frigido, hieme formido". Item forma appellatur puls miliacia ex melle.[Page 74]

Fordicidis boves **fordae**, id est gravidae, immolabantur, dictae a fetu.

Foedus appellatum ab eo, quod in paciscendo foede hostia necaretur. Virgilius(Aen. 8,641): "Et caesa iungebant foedera porca." Vel quia in foedere interponatur fides.

Forcipes dicuntur, quod his forma, id est calida, capiuntur.

Forbeam antiqui omne genus cibi appellabant, quam Graeci phorben vocant.

Faedum antiqui dicebant pro haedo, folus pro holere, fostim pro hoste, fostiam pro hostia.

Furvum nigrum, vel atrum. Hinc dicta furnus, Furiae, funus, fuligo, fulgus, fumus.

Fodare fodere.

Forctes, frugi et bonus, sive validus.

Forum sex modis intellegitur. Primo negotiationis locus, ut forum Flaminium, forum Iulium, ab eorum nominibus, qui ea fora constituenda curarunt; quod etiam locis privatis et in viis et agris fieri solet. Alio, in quo iudicia fieri, cum populo agi, contiones haberi solent. Tertio, cum is, qui provinciae praeest, forum agere dicitur, cum civitates vocat et de controversiis eorum cognoscit. Quarto, cum id forum antiqui appellabant, quod nunc vestibulum sepulchri dicari solet. Quinto, locus in navi, sed tum masculini generis est et plurale [est]. Sexto fori significant et Circensia spectacula, ex quibus etiam minores forulos dicimus. Inde et forare, foras dare, et fores et foras et foreculae, id est ostiola, dicuntur.

Fons a fundendo dictus.[Page 75]

Fomites sunt assulae ex arboribus, dum caeduntur, excussae: dictae, quod in eo opere occupati cibus potuque confoventur.

At Opilius adustas iam fomites vocari existimat.

Fomites alii vocari putant scintillas, quae ex ferro candenti malleis excutiuntur; dictae autem ita, quia igni sunt confotae.

Pari modo assulae, quae sunt securibus excussae.

Fontinalia, fontium sacra. Unde et Romae Fontinalis porta.

Folium a Graeco venit, quod illi dicunt phullon, sed ideo per unum L, quia antiqui non geminabant consonantes.

Focus, **fomenta**, **focilationes**, **foculi** a fovendo, id est calefaciendo, dicta sunt.

Folliculare appellatur pars remi, quae folliculo est tecta, a quo vita follicularis.

Ferentarii auxiliares in bello, a ferendo auxilio dicti, vel quia fundis et lapidibus pugnabant, quae tela feruntur, non tenentur, ita appellati.

Ferctum genus libi dictum, quod crebrius ad sacra ferebatur, nec sine strue, altero genere libi, quae qui adferebant struferctarii appellabantur.

Feralia dis manibus sacrata festa, a ferendis epulis, vel a feriendis pecudibus appellata.

Feria a feriendis victimis vocata.

Februarius mensis dictus, quod tum, id est extremo mense anni, populus februareretur, id est lustraretur ac purgaretur, vel a lunone Februata, quam alii Februaem, Romani Februlim vocant, quod ipsi eo mense sacra fiebant, eiusque

feriae erant Lupercalia, quo die mulieres februarerentur a[Page 76]

lupercis amiculo lunonis, id est pelle caprina; quam ob causam is quoque dies Februatus appellabatur. Quaecumque denique purgamenti causa in quibusque sacrificiis adhibentur, februa appellantur. Id vero, quod purgatur, dicitur februarum.

Fescennini versus, qui canebantur in nuptiis, ex urbe Fescennina dicuntur allati, sive ideo dicti, quia fascinum putabantur arcere.

Fenus et **feneratores** et lex de credita pecunia fenebris, a fetu dicta, quod crediti nummi alios pariant, ut apud Graecos

eadem res tokos dicitur. — Fenum quoque pratorum ab hac causa est appellatum, quando id ipsum manens quotannis novum parit. Unde etiam et festiica vocata est.

Felicata patera dicta, quod ad felicitatis herbse speciem sit caelata.

Fescemnoe vocabantur, qui depellere fascinum credebantur.

Ferias antiqui **fesias** vocabant; et aliae erant sine die festo, ut nundinae; aliae cum festo, ut Saturnalia, quibus adiungebantur epulationes ex proventu fetus pecorum frugumque.

Ferire dictum, quod ferientes feriantur.

Felicones mali et nullius usus, a felice dicti.

Ferus ager incultus.

Factio et **Factiosus** initio honesta vocabula erant; unde adhuc factiones histrionum et quadrigariorum dicuntur. Modo autem nomine factionis seditio et arma vocantur.

Fama a fando dicta, sic apud Graecos pheme apo tes phaseos.

Familia antea in liberis hominibus dicebatur, quorum dux et princeps generis vocabatur pater et mater familiae. Unde familiae nobilium Pompiliorum, Valeriorum, Corneliorum.[Page 77]

Et familiares, ex eadem familia. Postea hoc nomine etiam famuli appellari coeperunt, permutata I cum U littera.

Facessere significat interdum facere, ut est (Virg. Aen. 4,295): "Iussa facessunt." Interdum vero pro abeat ponitur. Pacavius (326): "Facessite omnes hinc," id est abite.

Facul antiqui dicebant et faculter pro facile; unde facultas et difficultas videntur dicta. Sed postea facilitas morum facta est, facultas rerum.

Famuletium dicebatur, quod nunc servitium.

Famicosam terram palustrem vocabant.

Famuli origo ab Oscis dependit, apud quos servus famel nominabatur, unde et familia vocata.

Fagutal sacellum Iovis, in quo fuit fagus arbor, quae Iovi sacra habebatur.

Fovi, qui nunc Favi appellantur, dicti, quod princeps gentis eius ex ea natus sit, cum qua Hercules in fovea concubuit.

Alii putant, eum primum ostendisse, quemadmodum ursi et lupi foveis caperentur.

Faces antiqui dicebant, ut fides.

Famino, dicito.

Facem in nuptiis in honorem Cereris praeferebant; aqua aspergebatur nova nupta, sive ut casta puraque ad virum veniret, sive ut ignem atque aquam cum viro communicaret.

Fabam nec tangere, nec nominare Diali flamine licet, quod ea putatur ad mortuos pertinere. Nam et Lemuralibus iacitur larvis, et Parentalibus adhibetur sacrificiis, et in flore eius luctus litterae apparere videntur.

Flamen Dialis dictus, quod filo assidue veletur; indeque appellatur flamen, quasi filamen. Dialis autem appellatur a Dio, a quo vita dari putabatur hominibus.[Page 78]

Famella deminutivum a fama.

Faviani et **Quintiliani** appellabantur Iuperci, a Favio et Quintilio praepositis suis.

Fastorum libri appellantur, in quibus totius anni fit descriptio. Fasti enim dies festi sunt.

Fanum a Fauno dictum, sive a fando, quod dum pontifex dedicat, certa verba fatur.

Fastigium aedificii summum.

Favi a fovendo.

Favisae locum sic appellabant, in quo erat aqua inclusa circa templa. Sunt autem, qui putant, favisas esse in Capitolio cellis cisternisque similes, ubi reponi erant solita ea, quae in templo vetustate erant facta inutilia.

Faventia bonam ominationem significat. Nam praecones clamantes populum sacrificiis favere iubebant. Favere enim est bona dari, at veteres poetae pro silere usi sunt favere.

Falcones dicuntur, quorum digiti pollices in pedibus intro sunt curvati, a similitudine falcis.

Farreum genus libi ex farre factum.

Falarica genus teli missile, quo utuntur ex falis, id est ex locis extractis, dimicantes.

Fatantur, multa fantur.

Falae dictae ab altitudine, a falado, quod apud Etruscos significat caelum.

Farfenum virgulti genus.

Fascinum et **fas** a fando nominantur.

Fartores, nomenclatores, qui clam velut infercirent nomina saluatorum in aurem candidati.

Furnalia sacra Furinae, quam deam dicebant.[Page 79]

Furcilles sive **furcilla**, quibus homines suspendebant.

Fundus dicitur ager, quod planus sit ad similitudinem fundi vasorum. Fundus quoque dicitur populus esse rei, quam alienat, hoc est auctor.

Futare arguere est, unde et confutare. Sed Cato hoc pro saepius fuisse posuit.

Futtiles dicuntur, qui silere tacenda nequeunt, sed ea effundunt. Sic et vasa futilia a fundendo vocata.

Flagratores dicebantur genus hominum, quod mercede flagris caedebantur.

Flustra dicuntur, cum in mari fluctus non moventur, quam Graeci malakian vocant.

Flator tibicen.

Flemina dicuntur, cum ex labore viae sanguis detluit circa talos.

Flaminius circus et via Flaminia a Flaminio consule dicta Sunt, qui ab Hannibale interfectus est ad lacum Thrasimennum.

Flaminia aedes domus flaminis Dialis.

Flammeari, infectores flammee coloris. Violari violacii dicuntur.

Flumentana porta Romae appellata, quod Tiberis partem ea fluxisse adfirmant.

Flammeo amicitur nubens ominis boni causa, quod eo assidue utebatur flaminica, id est flaminis uxor, cui non licebat facere divortium.

Fidusta a fide denominata, ea quae maximae fidei erant.

Fides genus citharae dicta, quod tantum inter se cordae eius, quantum inter homines fides concordet; cuius deminutivum fidicula est.[Page 80]

Fixulas fibulas.

Fiscellus casei mollis appetitor, ut catillones catillorum ligurritores.

Fiber genus bestiae quadripes. Plautus (inc. frg. 26): "Sic me subes cottidie, quasi fiber salicem"; quo nomine extremae orae fluminis appellantur. Unde et fibras iocinerum et fimbrias vestimentorum dicimus.

Fratraria, uxor fratris.

Frivola sunt proprie vasa fictilia quassa. Unde dicta verba frivola, quae minus sunt fide subnixa.

Frater a Graeco dictus est phreter, vel quod sit fere alter.

Frontem antiqui masculino genere dixerunt.

Fremium dictum velut ferimentum.

Fratilli villi sordidi in tapetis.

Facebunt, displicebunt.

Forago, filum, quo textrices diuruum opus distinguunt, a forando dictum.

Frutinal templum Veneris Fruti.

Fringilla avis dicta, quod frigore cantet et vigeat; unde et fringillae.

Fratrare puerorum mammae dicuntur, cum primum tumescunt, quod velut fratres pares oriuntur, quod etiam in frumento spica facere dicitur.

Frigere et **frictum** a Graeco venit phrugin.

Fregellae locus in Urbe, in quo civitatis eius hospites habitaverunt.

Festram antiqui dicebant, quam nos fenestram.[Page 81]

Firmum apo tou ermatos dictum.

Fraus erit, fraudem commiserit.

Faleri oppidum a Fale dictum.

Fraxare vigiliam circuire.

Florifertum dictum, quod eo die spicae feruntur ad sacrarium.

Frugamenta a frugibus appellata.

Frendere est frangere; unde at faba fresa; unde et dentibus dicimus frendere.

Formucapes forcipes dictae, quod forma capiant, id est ferventia.

Farrago appellatur id, quod ex pluribus satis pabuli causa datur iumentis.

Fetiales a+ faciendo+ dicti: apud hos enim belli pacisque faciendae ius est.

Feretrius Iuppiter dictus a ferendo, quod pacem ferre putaretur; ex cuius templo sumebant sceptrum, per quod iurareut, et lapidem silicem, quo foedus ferirent.

Femur, femoris, et femeu, feminis.

Fenero et **feneror** dici potest.

Frustrum, frugis dixerunt antiqui. Fructum et fructum.

Ferociter apud Catonem ferociter agit.

Fivere item pro figere.

Fruniscor et **frunitum** dixit Cato; nosque cum adhuc dicimus infrunitum, certum est antiquos dixisse frunitum.

Felices arbores Cato dixit, quae fructum ferunt, infelices, quae non ferunt.

Falsus et **falsior** cum rationabiliter dici possint, non tamen sunt in consuetudine.

Furum genetivus pluralis a fure.[Page 82]

Fucilis, falsa; dicta autem quasi fucata.

Feriae statae appellabantur, quod certo statutoque die observarentur.

Fluoniam lunonem mulieres colebant, quod eam sanguinis fluorem in conceptu retinere putabant.

Flammeo vestimento flaminica utebatur, id est Dialis uxor et Iovis sacerdos, cui telum fulminis eodem erat colore.

Fulgurium, id quod est fulmine ictum, qui locus statim fieri putabatur religiosus, quod eum deus sibi dicasse videretur.

Fanatica dicitur arbor fulmine icta.

Fulmen dictum a fulvore flammae.

Fulgere prisci pro ferire dicebant, unde fulgur dictum est.

Funebres tibiae dicuntur, cum quibus in funere canitur, quas flamini audire putabatur illicitum.

Flaminius camillus puer dicebatur ingenuus patrimus et matrimus, qui flamini Diali ad sacrificia praeministrabat: antiqui enim ministros camillos dicebant. Alii dicunt omnes pueros ab antiquis camillos appellatos, sicut habetur in antiquo carmine, cum pater filio de agricultura praeciperet (carm. ad fil. 1): "Hiberno pulvere, verno luto, grandia farra camille metes."

Flaminia dicebatur sacerdotula, quae Flaminicae Diali praeministrabat, eaque patrimus et matrimus erat, id est patrem matremque adhuc vivos habebat.

Ficolea palus ficulneus.

Flaminius lictor est, qui flamini Diali sacrorum causa praesto est.

Frequentarium frequentem.

Fornacalia feriae institutae sunt farris torrendi gratia, quod ad fornacem, quae in pistrinis erat, sacrificium fieri solebat.[Page 83]

Furvum bovem, id est nigrum, immolabant A[e]terno.

Ferentarii levis armaturae pugnatore.

Faustulum porcillum, feturam porcorum.

Familiaris Romanus, privatus Romanus.

Fana, quod fando consecrantur.

Fastis diebus iocunda fieri licebat, nefastis quaedam non licebat fieri.

Fenus appellatur naturalis terrae fetus; ob quam causam et nummorum fetus fenus est vocatum, et de ea re leges fenebres.

Gerrae crates vimineae. Athenienses cum Syracusas obsiderent et crebro gerras poscerent, irridentes Siculi gerras clamitabant. Unde factum est, ut gerrae pro nugis et contemptu dicantur.

Genas Ennius palpebras putat, cum dicit hoc (Aun. 532) versu: "Pandite, sulti, genas, et corde relinquit somnum." Alii eas partes putant genas dici, quae sunt sub oculis.

Pacuvius genas putat esse, qua barba primum oritur, hoc versu (362): "Nunc primum opacat flore lanugo genas."

Gentilis dicitur et ex eodem genere ortus, et is, qui simili nomine appellatur, ut ait Cincius: "Gentiles mihi sunt, qui meo nomine appellantur."

Genialis lectus, qui nuptiis sternitur in honorem genii, unde et appellatus.

Gens Ae<mi>lia appellatur, quae ex multis familiis conficitur.

Gerusia curia ab atatis vocabulo dicta.

Genuini dentes, quod a genis dependent.[Page 84]

Gestus, quo indicatur, quid geratur, praeter participium,

quod a gerendo deducitur.

Genium appellabant deum, qui vim optineret rerum omnium gerendarnm. Aufustius: "Genius," inquit, "est deorum filius, et parens hominum, ex quo homines gignuntur. Et propterea Genius meus nominatur, quia me genuit." Alii genium esse putarunt uniuscuiusque loci deum.

Germen est, quod ex arborum surculis nascitur; unde et germani, quasi eadem stirpe geniti.

Gemursa sub minimo digito pedis tuberculum, quod gemere faciat eum, qui id gerat.

Gingrire anserum vocis proprium est. Unde genus quoddam tibiaram exiguarum gingrinae.

+**Gizeriator** +tibicen.

Gizeria ex multis obsoniis decerpta.

Geniales deos dixerunt aquam, terram, ignem, aerem: ea enim sunt semina rerum, quae Graecorum alii stoicheia, alii aroaoc vocant. Duodecim quoque signa, lunam et solem inter hos deos computabant. Geniales autem dicti a gerendo, quia plurimum posse putabantur, quos postea gerulos appellarunt.

Gnarus cum significet id, quod sciens, peritus, tamen invenimus prognare significare aperte.

Gnephosum obscurum, videlicet ex Graeco, quod est knephas.

Galli, qui vocantur Matris Magnae comites, dicti sunt a flumine, cui nomen est Gallo; quia qui ex eo biberint, in hoc furere incipiant, ut se privent virilitatis parte. Alii putant, ideo eos sibi genitalia incidere, quia violaverint numen patris matrisve, ne possint ipsi fieri parentes.[Page 85]

Gnarigavit apud Livium significat narravit. Gnarivisse narrasse.

Gaia Caecilia appellata est, ut Romam venit, quae antea Tanaquil vocitata erat, uxor Tarquini Prisci regis Romanorum, quae tantae probitatis fuit, ut id nomen ominis boni causa frequentent nubentes, quam summam asseverant lanificam fuisse.

Gallam bibere ac rugas conducere ventri, cum ait (501) Lucilius, praemonet, parsimonia esse utendum, neque gulae indulgendum, ventremque coartandum.

Gaulus genus navigii paene rotundum.

Galbeum ornamentum genus.

Gestit, qui subita felicitate exhilaratus nimio corporis motu praeter consuetudinem exultat.

Gneus et corporis insigne et praenomen a generando dicta esse, et ea ipsa ex Graeco gignesthai, apparet.

Ganeum antiqui locum abditum ac velut sub terra dixerunt. Terentius (Ad. 359): "Ubi illum quaeram? credo abductum in ganeum."

Galearia a galearum similitudine dicta.

Gnitor et **gnixus** a gen[er]ibus prisci dixerunt.

Gnotu, cognitu.

Gravastellus, senior. Plautus (Epid. 620): « Qui est gravastellus, qui advenit? » Ut puto, gravastellus a gravitate dictus.

Gramiae oculorum sunt vitia, quas alii glamas vocant.[Page 86]

Groma appellatur genus machinulae cuiusdam, quo regiones agri cuiusque cognosci possunt, quod genus Graeci gvomona dicunt.

Grumus terrae collectio, minor tumulo.

Gracchuris urbs Hiberiae regionis, dicta a Graccho Sempronio, quae antea Ilurcis nominabatur.

Graeca sacra festa Cereris ex Graecia translata, quae ob inventionem Proserpinae matronae colebant. Quae sacra, dum non essent matronae, quae facerent propter cladem Cannensem et frequentiam lugentium, institutum est, ne amplius centum diebus lugeretur.

Gruere dicuntur grues, ut sues grunnire. Unde tractum est congruere, hoc est convenire, quia id genus volucrum minime solivagum est.

Gradius Mars appellatus est a gradiendo in bella ultro citroque; sive a vibratione hastae, quod Graeci dicunt kradainein; vel, ut alii dicunt, quia gramine sit ortus, quod interpretantur, quia corona graminea in re militari maximae est honorationis.

Grassari antiqui ponebant pro adulari. Grassari autem dicuntur latrones vias obsidentes; gradi siquidem ambulare

est, unde tractum grassari, videlicet ab impetu gradiendi.

Grallatores appellabantur pantomimi, qui, ut in saltatione imitarentur Aegipanas, adiectis perticis furculas habentibus atque in his superstantes, ob similitudinem crurum eius generis, gradiebantur, utique propter difficultatem consistendi.

Plautus (Poen. 530): "Vinceretis cursu cervas et grallatorem gradu." [Page 87]

Gravida est, quae iam gravatur conceptu; praegnans velut occupata in generando, quod conceperit; incipiens propinqua partui, quod incitatus sit fetus eius.

Graculi a sono oris vocati, sive a gerendo dicti, quod iacta segetum semina plurimum gerant, vel quod ex olivetis cubitum se recipientes duas pedibus bacas, tertiam ore ferant.

Greges ex Graeco dicti, quos ilh gergera solent appellare.

Grave aes dictum a pondere, quia deni asses, singuli pondo libras, efficiebant denarium, ab hoc ipso numero dictum.

Sed bello Punico populus Romanus, pressus aere alieno, ex singulis assibus librariis senos fecit, qui tantundem, ut illi, valerent. Item nummi quadrigati et bigati a figura caelaturae dicti.

Glomus in sacris crustulum, cymbi figura, ex oleo coctum appellatur.

Glos, viri soror, a Graeco galoos.

Gluttire et **glocidare** gallinarum proprium est, cum ovis incubiturae sunt.

Glittis, subactis, levibus, teneris.

Gluma hordei tunicula, dictum, quod glubatur id granum.

Unde et pecus gluhi dicitur, cuius pellis detrahitur.

Gliscere crescere est. Gliscerae, mensae gliscentes, id est crescentes, per instructionem epularum scilicet.

Glucidatum, suave et iucundum. Graeci etenim glukun dulcem dicunt.

Gloria a Graeca voce dicta: hanc enim illi kleos vocant.

Gulliocae nucum iuglandium summa et viridia putamina.

Guturnium vas, ex quo aqua in manus datur, ab eo, quod propter oris angustias guttatim fluat. [Page 88]

Gaudium apo tou gaurian dictum.

Genus dictum putatur a terrae Graeco vocabulo, quam gen dicunt.

Gannitio canum querula murmuratio.

Gesum grave iaculum.

Gurgustium genus habitationis angustum, a gurgulione dictum.

Gricenea funis crassus.

Grando guttae aquae concretae solito grandiores.

Herbam do cum ait Plautus (frg. inc. 28), significat, victum me fateor; quod est antiquae et pastoralis vitie indicium.

Nam qui in prato cursu aut viribus contendebant, cum superati erant, ex eo solo, in quo certamen erat, decerptam herbam adversario tradebant.

Heluo dictus [est] inmoderate bona sua consumens, ab eluendo; cui aspiratur, ut aviditas magis exprobretur; fit enim vox incitator.

Helvacea genus ornamenti Lydii, dictum a colore boum, qui est inter rufum et album, appellaturque helvus.

Herma a Graecis ponitur pro firmamento. Unde etiam Mercurii nomen inventoris, ut putabant, firmae orationis dictum. Interdum etiam saburram significat.

Here, id est adverbium temporis heri, dictum a Graeco echthes.

Hetta res minimi pretii, quasi hieta, id est hiatus hominis atque oscitatio. Alii pusulam dixerunt esse, quae in coquendo pane solet adsurgere, a qua accipi rem nullius pretii, cum dicimus: non hettae te facio.

Heres apud antiquos pro domino ponebatur. [Page 89]

Heredium praedium parvulum.

Hecate Diana eadem putabatur et Luna et Proserpina.

Helus et **helusa** antiqui dicebant, quod nunc holus et holera.

Herem Marteam antiqui accepta hereditate colebant, quae a nomine appellabatur heredum, et esse una ex Martis comitibus putabatur.

Heus adverbium vocandi a Graeco aus venit.

Hemona humana, et heminem hominem dicebant.

Hariuga dicebatur hostia, cuius adhaerentia inspiciebantur

exta.

Hebes retunsi acuminis.

Helucus ab hiatu et oscitatione dictus.

Hemina ex Graeco +xestosimi+; quod est dimidia pars sextarii.

Heliconides Musae a monte Helicone vocatae.

Hedera dicta, quod haereat, sive quod edita petat, vel quia id, cui adhaeserit, edat. Quae in tutela Liberi putabatur esse, quia, ut ille iuvenis semper, ita haec viret; vel quia ita omnia, sicut ille mentes hominum, inligat.

Herbilis anser herba pastus, qui gracilior est, quam frumento altus.

Hercules astrologus dictus, quod eo die se flammis iniecit, quo futura erat obscuratio solis.

Hernici dicti a saxis, quae Marsi herna dicunt.

Histriones dicti, quod primum ex Histria venerint.

Hercius Iuppiter intra conseptum domus cuiusque colebatur, quem etiam deum penetralem appellabant.

Hippagines naves, quibus equi vehuntur, quas Graeci ippagogous dicunt.

Hirtipili durorum pilorum homines.[Page 90]

Hirquitalli pueri primum ad virilitatem accedentes, a libidine scilicet hircorum dicti.

Hira, quae deminutive dicitur hilla, quam Graeci dicunt nestin, intestinum est, quod ieiunum vocant.

Hippacare est celeriter animam ducere, ab equi halitu, qui est supra modum acutus.

Hilum putant esse, quod grano fabae adhaeret, ex quo nihil et nihilum.

Hirrire garrere, quod genus vocis est canis rabiosae.

Hilarodos lascivi et delicati carminis cantator.

Hippius, id est equester, Neptunus dictus est; vel quod Pegasus ex eo et Pegaside natus sit; vel quod equuleus, ut putant, loco eius suppositus Saturno fuerit, quem pro Neptuno devoraret; vel quod tridentis ictu terra equum excierit, cui ob hoc in Illyrico quaternos equos iaciebant nono quoque anno in mare.

Hippocoum vinum ex insula Coo dictum ab agro generoso, cui nomen est Hippo.

Hastae subiciebant ea, quae publice venundabant, quia signum praecipuum est hasta. Nam et Carthaginienses cum bellum vellent, Romam hastam miserunt, et Romani fortes viros saepe hasta donarunt.

Habitudo habitus corporum.

Halapanta significat omnia mentientem, ab eo, quod halet omnia. " Alen enim Graeci ten plaven, id est fallentem, appellant.

Habitior pinguior.

Hostiliis Laribus immolabant, quod ab his hostes arceri putabant.[Page 91]

Hallus pollex pedis scandens super proximum, dictus a saliendo.

Hammo cognominatus, quia in harena putatur inventus, quae Graece hoc nomine appellatur; cui cornua adfinguntur arietis a genere pecoris, inter quod inventus est.

Horreum antiqui farreum dicebant a farre.

Hostis apud antiquos peregrinus dicebatur, et qui nunc hostis, perduellio.

Hostia dicta est ab eo, quod est hostire ferire.

Hordiarium aes, quod pro hordeo equiti Romano dabatur.

Hostimentum beneficii pensatio.

Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi, qui arma capere possint, orientur.

Horctum et **forctum** pro bono dicebant.

Hosticapas hostium captor.

Hamotrahones alii piscatores, alii, qui unco cadavera trahunt.

Horda praegnans, unde dies, quo gravidae hostiae immolabantur, Hordicidia.

Honorarios ludos, quos et Liberalia dicebant.

Hodoedocos latro atque obsessor viarum.

Homeltium pillei genus.

Hyperionem alii patrem solis, alii ipsum, quod eat super terras, ita appellatum putabant.

Humanum sacrilicium dicebant, quod mortui causa fiebat.

Hyperborei supra aquilonis flatum habitantes dicti, quod humanae vitae modum excedant vivendo ultra centesimum

annum, id est uerbainantes oron saeculi humani.

Helvella holera minuta.

Hanula parva delubra, quasi fanula.[Page 92]

Im ponebant pro eum, a nominativo is.

laneus, ianitor.

lusa iura.

lubere ponebatur pro dicere, quod valet interdum pro decernere, ut: populus iussit.

lunium mensem dictum putant a lunone. Idem ipsum dicebant lunonium et lunonalem.

lulium, quod eo mense dicitur lulius natus.

lurgatio, iuris actio.

lusti dies dicebantur triginta, cum exercitus esset imperatus et vexillum in arce positum.

luges auspiciu est, cum iunctu iumentu stercu fecit.

lubar stella, quam Graeci phosphoron appellant vel esperon, hoc est lucifer, quod splendor eius diffunditur in modu iubae leonis.

lugula stella Orion, quod amplior sit ceteris, quasi nux iuglandis.

lugum sub quo victi transiebant, hoc modo fiebat. Fixis duabus hastis super eas ligabatur tertia; sub his victos discinctos transire cogeant.

lugere milvi dicuntur, cum vocem emittunt.

luges eiusdem iugi pares. Unde et coniuges et seiuges.

lubilare est rustica voce inclamare.

luventutis sacra pro iuuenibus sunt instituta.

lurare flamini Diali fas non erat.

luvenalia fingeantur Dianae simulacra, quia ea aetas fortis Est ad tolerandam viam. Diana enim viarum putabatur dea.

lugarius vicus dictus Romae, quia ibi fuerat ara lunonis lugae, quam putabant matrimonia iungere.

Ilia dicta ab ina, quae pars chartae est tenuissima.

Illicet, sine dubio.[Page 93]

laniculum dictum, quod per eum Romanus populus primitus transierit in agrum Etruscum.

Idulis ovis dicebatur, quae omnibus idibus Iovi mactabatur.

lanual libi genus, quod Iano tantummodo delibatur.

lambi vocabantur, qui singuli ex proscenio loquebantur, tri[a]mbi, qui terni.

Igitur nunc quidem pro completionis significatione valet, quae est ergo. Sed apud antiquos ponebatur pro inde et postea et tum.

Irceus genus farciminis.

Irquitallus puer, qui primo virilitatem suam experitur.

loviste compositum a love et iuste.

Ignitabulum ignis receptaculum.

Ignia vitia vasorum fictilium.

Ipsippe ipsi, neque alii.

Icit percussit.

Insipere far in olam, iacere pultis. Unde dissipare, obsipare, ut cum rustici dicunt: obsipa pullis escam.

Irnela vasis genus in sacris.

Ibi dicitur, cum locus semel demonstratur, ibidem, cum saepius.

Ipsilles bratteae in virilem muliebremque speciem expressae.

Itonida Minerva a loco sic appellata.

Irpices genus rastrorum ferreorum, quod plures habet dentes ad extirpandas herbas in agris.

Irpini appellati nomine lupi, quem irpum dicunt Samnites; eum enim ducem secuti agros occupavere.[Page 94]

Ignis Vestae si quando interstinctus esset, virgines verberibus adficiebantur a pontifice, quibus mos erat tabulam felicitatis materiae tamdiu terebrare, quousque exceptum ignem cribro aeneo virgo in aedem ferret.

Ignem ex domo flaminia efferri non licebat, nisi divinae rei gratia.

Icadion nomen saevissimi pyratae.

Iracundia dicta, quod iram iucendat.

Italia dicta, quod magnos italos, hoc est boves, habeat. Vituli etenim ab Italis <itali> sunt dicti. Italia ab Italo rege.

Eadem ab Atye Lydo Atya appellata.

Indoles, incrementum, industria.

Indigetes dii, quorum nomina vulgari non licet.

Indeptare, consequi.

Industrium antiqui dicebant indostruum, quasi qui, quicquid ageret, intro strueret et studeret domi.

Indictivum funus, ad quod per praeconem evocabantur.

Indepisci, adsequi, adipisci.

Indiges indigetis facit. Hoc nomine Aeneas ab Ascanio appellatus est, cum pugnans cum Mezentio nusquam apparuisset; in cuius nomine etiam templum construxit.

Inqnilinus, qui eundem colit focum, vel eiusdem loci cultor.

Incilia fossae, quae in viis fiunt ad deducendam aquam, sive derivationes de rivo communi factae.

Incitega machinula, in qua constituebatur in convivio vini amphora, de qua subinde deferrentur vina.

Incomitiare significat tale convicium facere, pro quo necesse[Page 95]

sit in comitium, hoc est in conventum, venire. Plautus (Curc. 400): "Quaeso, ne me incomities."

Incita, incitata.

Inchoare videtur ex Graeco originem trahere, quod Hesiodus (Theog. 116) omnium rerum initium esse dixerit chaos.

Increpitare, arguere, conviciari.

Inconciliasti, comparasti, commendasti, vel, ut antiqui, per dolum decepisti.

Inclutus, nobilis, clarus.

Inceps, deinceps.

Incestus a Græco trahitur. Nam illi facinus dicunt anekeston.

Inconspretum, non improbatum.

Incoctae dicebantur mulieres plus aequo calamistris usae.

Incavillatio per despectum inrisio.

Incalationes invocationes.

Inconditum non ordinate conpositum.

Incuria neglegentia.

Incensit, incenderit, sicut incepit, inceperit.

Incomitem sine comite.

Incessere inmittere ac iactu vel verbis petere.

Inclamare conviciis et maledictis insectari.

Incicorem, inmansuetum et ferum. Pacuvius (386): "Reprime incicorem iracundiam." Interdum cicur pro sapiente ponitur, ut idem Pacuvius (387): "Consilium cicur."

Inpolitias censores facere dicebantur, cum equiti aes abnegabant ob equum male curatum.

Inpages dicuntur, quae a fabris in tabulis figuntur, quo firmius cohaereant, a pangendo, id est figere. Unde et poetae pangere versus dicuntur et agricolae pangere plantas.[Page 96]

In non semper abnuitionem significat, sed interdum etiam pro adnuendo ponitur, ut involando, inclamando, invocando.

Inporcitor, qui porcas in agro facit arando. Porca autem est inter duos sulcos terra eminens.

Inpetritura, inpetratum.

Inpercito, parcito, futurum ab imperativo.

Inprolus vel **inprolis**, qui nondum esset adscriptus in civitate.

Inpelimenta inpedimenta dicebant.

Inpluvium, quo aqua inpluit collecta de tecto. Conpluvium, quod de diversis tectis aqua pluvialis confluit in eundem locum.

Inpensam stipem, aes sacrum, quod nondum erat pensum.

Inpscere in laetam segetem pascendi gratia inmittere.

Inpomenta, quasi inponimenta, quae post cenam mensis inponebant.

Inportunum, in quo nullum est auxilium, velut solet portus esse navigantibus.

Imputatum nondum purgatum. Putum enim est purum. Unde putare vites dicimus, hoc est detrahare, quae inpedimento sunt ad fructum.

Imbrica tempestate pluviam videtur significare.

Inparentem, non parentem, hoc est oboedientem.

Implorare inclamare, ad auxilium invocare.

Inpudicatus stupratus, inpudicus factus.

Inpos est, qui animi sui potens non est, qui animum suum in potestate non habet.

Inbarbescere barbatum fieri.

In procinctu factum testamentum dicitur, quod miles pugnaturus nuncupat praesentibus commilitonibus.

Inbutum est, quod cuiuspiam rei sucum perbibit. Unde infantibus an velint bibere dicentes, bu syllaba contenti sumus.

Inpenetrabile, cuius ultimum penetrabile intrare non licet.[Page 97]

Inplexum, implicatum, quod Graeci emplegmenon dicunt.

In mundo dicebant antiqui, cum aliquid in promptu esse volebant intellegi.

Imbrex nomen cuiusdam comici.

Inpares tibiae numero foraminum discretae.

Imparem numerum antiqui prosperiorem hominibus esse crediderunt.

Impetix, impetigo.

Impiatus, sceleratus.

Inipite, inpetum facite.

Inhibere iniungere, sed melius cohibere.

Inebrae aves, quae in auguriis aliquid fieri prohibent; et prorsus omnia inebra appellantur, quae tardant vel morantur agentem.

In praepositio modo significat, quod non, unimicus; modo auctionem, ut inclamavit; modo [ubi] quo tendatur, ut incurrit; modo ubi qui sit, ut inambulatur.

Inmunis vacans munere, aliquotiens pro improbo ponitur, ut apud Plautum (Trin. 2): "Inmune est facinus."

Ininrum periurum.

In eopte eo ipso.

Immolare est mola, id est farre molito et sale, hostiam perspersam sacrare.

Initium est principium, sed alias, quo quid incipiat, ut viae Appiae porta Capena: alias, ex quo quid constet, ut aqua, terra, aer.

Inercta indivisa.

Iners ignavus, vel sine arte.[Page 98]

Inigere pecus agere, id est minare.

Init ponitur interdum pro concubitu; interdum pro invent, ut iniiit rationem; interdum pro introit, ut Plautus (inc. frg. 29): "Init te umquam febris?"

Inermat armis spoliatur.

In insula Aesculapio facta aedes fuit, quod aegroti a medicis aqua maxime sustententur. Eiusdem esse tutelae draconem, quod vigilantissimum sit animal; quae res ad tuendam valitudinem aegroti maxime apta est. Canes adhibentur eius templo, quod is uberibus canis sit nutritus. Bacillum habet nodosum, quod difficultatem significat artis. Lauream coronatur, quod ea arbor plurimorum sit remediorum. Huic gallinae immolabantur.

Interregnum appellatur spatium temporis, quousque in loco regis mortui alius ordinetur.

Intempestam noctem dicimus pro incertiore tempore, quia non tam facile noctis honae quam diei possint intellegi.

Tempestatem enim antiqui pro tempore posuere.

Intergerivi parietes dicuntur, qui inter confines struuntur et quasi intergeruntur.

Internecio vitie privatio, interfectio, a nece denominato vocabulo.

Inter cutem flagitatos dicebant antiqui mares, qui stuprum passi essent.

Interduatim et **interatim** dicebant antiqui, quod nunc interdum et interim.

Intrahere est contumeliam intorquere.

Intercapedo tempus interceptum, cum scilicet mora est ad capiendum.

Instaurari ab instar dictum, cum aliquid ad pristinam similitudinem reficitur.

Insulae dictae proprie, quae non iunguntur communibus parietibus[Page 99]

cum vicinis, circumituque publico aut privato cinguntur;

a similitudine videlicet earum terrarum, quae in fluminibus ac mari eminent, suntque in salo.

Instigare incitare.

Insimulare crimen in aliquem confingere.

Insuasum appellabant colorem similem luteo, qui fiebat ex fumoso stillicidio.

Insitum ab inserendo tractum, sed aliquotiens significat inpositum.

Inseque apud Ennium (Ann. 326) dic. Insexit (inc. 36) dixerit.

Insignis tam ad laudem, quam ad vituperationem inflecti potest.

Inseptum non septum; ponitur tamen et pro non aedificatum.
Insecta non secta; sed et aliquotiens significant secta.
Insupare inicere, unde fit dissipare.
Insons extra culpam, a quo dici morbus quoque existimatur
sonticus, quia perpetuo noceat.
Inscitia stultitia.
Insessores latrones, quod circa vias insidientur sedentes.
Inmanis ferus, sive magnus.
Imago ab imitatione dicta.
Ingluvies a gula dicta. Hinc et ingluviosus et gluto, gulo,
gumia, guttur, +guttu+, gutturosus et gurgulio.
Inmnsulus avis genus, quam alii regulum, alii ossifragam
dicunt.
Infindere intercipere, interponere.
Inferiae sacrificia, quae dis Manibus inferebant.
Infectores, qui alienum colorem in lanam coiciunt. Offectores,
qui proprio eolori novum efficiunt.[Page 100]

Infrequens appellatur miles, qui abest a fuitve a signis.
Involvus vermiculi genus, qui se involvit pampino.
Infit incipit. Sed diversae significationis est ab eo, quod
est fit. Nam infit agentis est, fit patientis.
Infiteri non fateri.
Infitiari creditum fraudare.
Infulae sunt filamenta lanea, quibus sacerdotes et hostiae
templaque velantur.
Inferium vinum id, quod in sacrificando infra labrum paterae
ponebatur.
Inlicium vocare antiqui dicebant ad contionem vocare.
Inlices canales, in quos aqua confluit in viis lapide stratis,
ab inliciendo dicti.
Inlecebrae item ab inliciendo dictae.
Inlex producta sequenti syllaba significat, qui legi non paret.
Inlex correpta sequenti syllaba significat inductor, ab inliciendo.
Plautus (Asin. 221): "Esca est meretrix, pectus inlex."
Inlitterata pax est, quae litteris comprehensa non est.
Inlaqueatum alii pro vincto utuntur, alii pro soluto.
In conventionem in contione.
Inustum vadem idoneum sponsorem.
Infra classem significantur, qui minore summa, quam centum
et viginti milium aeris, censi sunt.
Intercutitus vehementer cutitus, hoc est valde stupratus.
Inlicitator emptor.
Infibulati sacrificabant flamines propter usum aeris antiquissimum
aereis fibulis.[Page 101]

Inmusulus ales ex genere aquilarum est, sed minor virium,
quam aquilae; quae volucris raro et non fere praeterquam
vere apparet, quia aestum algoremque metuit. Appellatur
autem ita, quod subito et inexpectata se inmittat.
Inarculum virgula erat ex malo Punico incurvata, quam
regina sacrificans in capite gestabat.
Iniuges boves, qui sub iugo non fuerint.
Insanum pro valde magnum usus est Plautus.
Ircei genus farciminis in sacrificiis.
Incalativae vocativea.
Indigitanto inprecanto.
Inlicivum dicitur, cum populus ad contionem elicitur, id
est evocatur. Unde et colliciae, tegulae, per quas aqua in
vas defluere potest.
Indigitamenta incantamenta, vel indicia.
Insignes appellantur boves, qui in femine et in pede album
habeunt, quasi insigniti.
Internecivum testamentum est, propter quod dominus eius
necatus est.
Increpita[n]to ferito.
Increpitare clamare, maledicere.
Inbelliam belli inscientiam.
Iecunanum victimarium.
Inori [m]inores.
Incalanto invocanto.
Ingens dicitur augendi consuetudine, ut inclamare, invocare.
Quia enim gens populi est magnitudo, ingentem per
compositionem dicimus, quod significat valde magnum.[Page 102]

In pelle lanata nova nupta considerare solet, vel propter morem vetustum, quia antiquitus pellibus homines erant induti, vel quod testetur lanificii officium se praestaturam.

Lucetium lovem appellabatur, quod eum lucis esse causam credebant.

Lemnisci, id est fasciolae coloriae, dependentes ex coronis, propterea dicuntur, quod antiquissimum fuit genus coronarum lanearum.

Lectus dictus vel a collectis foliis ad cubitandum, vel quod fatigatos ad se alliciat, vel a Graeco lektron.

Lapidem silicem tenebant iuraturi per lovem, haec verba dicentes: "Si sciens fallo, tum me Dispiter salva urbe arceque bonis eiciat, ut ego hunc lapidem."

Lepista genus vasis aquarii.

Legio Samnitum linteata appellata est, quod Samnites intrantes singuli ad aram velis linteis circumdatam non cessuros se Romano militi iuraverant.

Lenones ab alliciendo adulescentulos appellati.

Letum ab oblivione, quam Graeci lethen vocant, dictum.

Lemonia tribus a pago Lemonio appellata, qui est a porta Capena via Latina.

Levir est uxori meae frater meus.

Leria ornamenta tunicarum aurea.

Lesbium genus vasis caelati a Lesbis inventum.

Legimus aut scriptum, aut oleam glandemve et alia quaedam; et addita praepositione dicimus colligimus, deligimus.

Lectosia insula dicta a consobrina Aeueae ibidem sepulta.[Page 103]

Lictores dicuntur, quod fasces virgarum ligatos ferunt. Hi parentes magistratibus delinquentibus plagas ingerunt.

Liber repertor vini ideo sic appellatur, quod vino nimio usi omnia libere loquantur.

Limis obliquus, id est transversus; unde et limina.

Limites in agris nunc termini, nunc viae transversae.

Limitatus ager est in centurias dimensus.

Librile scapus librae.

Librilia appellabantur instrumenta bellica, saxa scilicet ad brachii crassitudinem in modum flagellorum loris revincta.

Liberalia Liberi festa, quae apud Graecos dicuntur Diovusia.

Naevius (com. 113): "Libera lingua loquemur ludis Liberalibus."

Limaces cocleae a limo appellatae.

Litatum alii solutum, deditum deo, quasi luitatum. Alii ex Graeco a precibus, quas illi litas dicunt.

Lixae, qui exercitum secuntur quaestus gratia, dicti quod extra ordinem sint militiae, eisque liceat, quod libuerit. Alii eos a Licha appellatos dicunt, quod et ille Herculem sit secutus; quidam a ligurriendo quaestum.

Lingula per deminutionem linguae dicta; alias a similitudine exertae, ut in calceis; alias insertae, id est intra dentes coercitae, ut in tibiis.

Libella deminutivum est a libra.

Lacit decipiendo inducit. Lax etenim fraus est.

Lituus appellatus, quod litis sit testis. Est enim genus bucinae incurvae, quo qui cecinerit, dicitur liticen. Ennius (Ann. 530): "Inde loci lituus sonitus effudit acutos."

Litis cecidisse dicitur, qui eius rei, de qua agebat, causam amisit.[Page 104]

Lixabundus iter libere ac prolixè faciens.

Licitati in mercando sive pugnando contententes.

Liquitur labitur, fluit.

Lingulaca genus piscis, vel mulier argutatrix.

Lance et **licio** dicebatur apud antiquos, quia qui furtum ibat quaerere in domo aliena licio cinctus intrabat, lancemque ante oculos tenebat propter matrum familiae aut virginum praesentiam.

Lautitia epularum magnificentia. Alii a lavatione dictam putant, quia apud antiquos hae elegantiae, quae nunc sunt, non erant, et raro aliquis lavabat.

Leava sinistra, quam Graeci skaian. Unde tractum cognomen Scaevola. A laeva laetrum sinistrum et laetrosum sinistrosum.

Lacuna, id est aquae collectio, a lacu derivatur, quam alii lamam, alii lustrum dicunt.

Lacit inducit in fraudem. Inde est allicere et lacessere; inde lactat, illectat, oblectat, delectat.

Laena vestimenti genus habitu duplicis. Quidam appellatam existimant Tusce, quidam Graece, quam chlanida dicunt.

Lautumias ex Graeco et maxime a Syracusanis, qui latomias et appellant et habent ad instar carceris: ex quibus locis excisi sunt lapides ad extruendam urbem.

Laureati milites sequebantur currum triumphantis, ut quasi purgati a caede humana intrarent Urbem. Itaque eandem laurum omnibus suffitionibus adhiberi solitum erat, vel quod medicamento siccissima sit, vel quod omni tempore viret, ut similiter respublica floreat.

Laverniones fures antiqui dicebantur, quod sub tutela deae [Page 105]

Lavernae essent, in cuius luco obscuro abditoque solitos furta praedamque inter se luere. Hinc et Lavernalis porta vocata est.

Lacerare dividere, comminuere est; ex quo dictus est lanius, qui disci<n>dendo lacerat pecora; lacinia, quod pars vestimenti est; lacerna, quod miuus capiti est; lacer, quod auribus curtatis est, et lacerum, quodcumque est in corpore in minutum.

Laudare apud antiquos ponebatur pro nominare.

Lautitia farina appellabatur ex tritico aqua consperso.

Lautulae locus extra Urbem, quo loco, quia aqua fluebat, lavandi usum exercebant.

Lactaria columna in foro olitorio dicta, quod ibi infantes lacte alendos deferebant.

Laccobrigae nomen compositum a lacu et Arcobriga Hispaniae oppido.

Lancea a Graeco dicta, quam illos lonchen vocant.

Lanoculus, qui lana tegit oculi vitium.

Lamberat scindit ac laniat.

Lanerum vestimenti genus ex lana sucida confectum.

Lapit dolore afficit.

Lapidicinea ubi exciduntur lapides.

Latex a lapsu, profluens aqua dicitur. Utimur tamen hoc vocabulo et in vino.

Latine loqui a Latio dictum est: quae locutio adeo est versa, ut vix ulla eius pars maneat in notitia.

Latrones antiqui eos dicebant, qui conducti militabant, apud testes latreias. At nunc viarum obsessores dicuntur, quod a latere adoriuntur, vel quod latenter insidiantur. [Page 106]

Larentalia coniugis Faustuli, nutricis Remi et Romuli, Larentiae festa.

Locupletes locorum multorum domini.

Locatum positum.

Larvati furiosi et mente moti, quasi larvis exterriti.

Lotos arboris genus, ex cuius materia frequenter tibiae fiebant, cuius bacis quondam pasti Lotophagi sunt dicti.

Lucaris pecunia, quae in luco erat data.

Lucaria festa in luco colebant Romani, qui permagnus inter viam Salariam et Tiberim fuit, pro eo, quod victi a Gallis fugientes e proelio ibi se occultaverint.

Lucar appellatur aes, quod ex lucis captatur.

Lucereses et **Luceres**, quae pars tertia populi Romani est distributa a Tatio et Romulo, appellati sunt a Lucero, Ardeae rege, qui auxilio fuit Romulo adversus Tatium bellanti.

Lucani appellati dicuntur, quod eorum regio sita est ad partem stellae luciferae, vel quod loca cretosa sint, id est multae lucis, vel a Lucilio duce, vel quod primitus in luco consederint.

Lucem facere dicuntur Saturno sacrificantes, id est capita detegere.

Lucius praenomen est eius, qui primum fuit, quia oriente luce natus est.

Lycii Apollinis oraculum in Lycia maximae claritatis fuit, ob luporum interfecionem. Lukos enim lupo est.

Luxa membra e suis locis mota et soluta, a quo luxuriosus in re familiari solutus.

Lucuntem genus operis pistorii.

Lucretilis mons in Sabinis. [Page 107]

Lucomones quidam homines ob insaniam dicti quod loca, ad quae venissent, infesta facerent.

Lucomedi a duce suo Lucomo dicti, qui postea Lucereses sunt appellati.

Luculentus a luce appellatus.

Lues est diluens usque ad nihil, tractum a Graeco luein. Hinc dictum lutum terra humore soluta, et lustratio, qua quid solvitur ac liberatur. Hinc et lutra apo tes luseos, id est solutione auri. Litra enim libra est.

Luctus et **lugere** a Graeco trahuntur lupein vel alussein.

Longitrosus sic dicitur, sicut dextrosus, sinistrosus.

Lustra significant lacunas lutas, quae sunt in silvis aprorum cubilia. Qua similitudine hi, qui in locis abditis et sordidis ventri et desidia operam dant, dicuntur in lustris, vitam agere. Et cum eiusdem vocabuli prima syllaba producitur, significat nunc tempus quinquennale, nunc populi lustrationem.

Lymphae dictae sunt a nymphis. Vulgo autem memoriae proditum est, quicumque speciem quandam e fonte, id est effigiem nymphae, viderint, furendi non fecisse finem; quos Graeci numpholeptous vocant, Latini lymphaticos appellant.

Luxantur a luxu dictum, id est luxuriantur.

Luma genus herbae vel potius spinae.

Lumbago vitium et debilitas lumborum.

Luscitio vitium oculorum, quod clarius vesperi, quam meridie cernit.

Lura, os cullei, vel etiam utris; unde lurcones capacis gulae homines et honorum suorum consumptores.

Lustrici dies infantium appellantur, puellarum octavus, puerorum[Page 108]

nonus, quia his lustrantur atque eis nomina inponuntur.

Luridi supra modum pallidi.

Lyrnesiades ab oppido Phrygiae Lyrneso dicti.

Loebesum et **loebertatem** antiqui dicebant liberum et libertatem. Ita Graeci loiben et leiben.

Lycophos Graeci dicunt, quod nos primum tempus lucis. Dictum autem lycophos, quasi leukon phos, id est lumen candidum.

Libertatis templum in Aventino fuerat constructum.

Lingua non solum pars corporis dicitur, sed etiam difierentia sermonum. Promuntorii quoque genus non excellentis, sed molliter in planum devexi.

Libycus campus in agro Argeo appellatus, quod in eo primum fruges ex Libya allatae sunt. Quam ob causam etiam Ceres ab Argeis Libyssa vocata est.

Lepareses Liparitani cives, id est Lipareses.

Labes macula in vestimento dicitur, et deinde metaphoricus; transfertur in homines vituperatione dignos.

Latrare Ennius (Ann. 584) pro poscere posuit.

Latitaverunt Cato posuit pro saepe tulerunt.

Liberales dicuntur non solum benigni, sed etiam ingenuae formae homines.

Liberata ponebant pro effata, hoc est locuta.

Lacus Lucrinus in vectigalibus publicis primus locatur eruendus ominis boni gratia, ut in dilectu censu primi nominantur Valerius, Salvius, Statorius.

Lanae effigies Conpatalibus noctu dabantur in conpita, quod lares, quorum is erat dies festus, animae putabantur esse hominum redactae in numerum deorum.[Page 109]

Magnos ludos Romanos ludos appellabant, quos in honorem Iovis, quem principem deorum putabant, faciebant.

Meltom meliorem dicebant.

Matrem Matutam antiqui ob bonitatem appellabant, et maturum idoneum usui, et mane principium diei, et inferi di Manes, ut subpliciter appellati bono essent, et in carmine Saliari Cerus manus intellegitur creator bonus.

Minutum et **minuere** ex Graeco meion dictum videri potest.

Minores et **maiores** inter cognomina feminarum poni solebant.

Minam Aelius vocitatum ait mammam alteram lacte deficientem, quasi minorem factam.

Minurritiones appellantur avium minorum cantus.

Minyae dicti Argonautae, quod plerique eorum ex filis minuae fuerant orti.

Minucia porta Romae est dicta ab ara Minuci, quem deum putabant.

Minorem Delum Puteolos esse dixerunt, quod Delos aliquando maximum emporium fuerit totius orbis terrarum; cui successit postea Puteolanum, quod municipium Graecum antea Dikaiarchia vocitatum est. Unde Lucilius (123): "Inde Dicearchitum populos, Delumque minorem."

Militem Aelius a mollitia kata antiphrasin dictum putat, eo, quod nihil molle, sed potius asperum quid gerat; sic ludum dicimus, in quo minime luditur.

Minerrimas pro minimo dixerunt.

Miniscitur pro reminiscitur antiquitus dicebatur.

Minerva dicta, quod bene moneat. Hanc enim pagani pro sapientia ponebant; Cornificius vero, quod fingatur pingaturque munitans armis, eandem dictam putat.[Page 110]

Minime gentium dicebant pro eo, quod est omnium gentium iudicio minime esse faciendum.

Milvina genus tibiae acutissimi soni.

Miracula, quae nunc digna admiratione dicimus, antiqui in rebus turpibus utebantur.

Mirior dicebant comparativum a miro. Titinnuis(161):

“Mirior”, inquit, “tibi videor”.

Miscelliones appellantur, qui non certae sunt sententiae, sed variorum mixtorumque iudiciorum sunt.

Misenum promuntorium a Miseno tubicine Aeneae ibi sepulto est appellatum.

Miseratur is, qui conqueritur aliena incommoda: miseretur is, qui miserum sublevat. Misiret me eadem forma dicitur, qua piget, paenitet, taedet.

Miracidion primae adulescentiae.

Metus feminine dicebant. Ennius(trag. 387): “Vivam an moriar, nulla in me est metus.”

Metari castra dicuntur, quod metis deriguntur.

Meddix apud Oscos nomen magistratus est. Ennius (Ann. 298): “Summus ibi capitur meddix, occiditur alter.”

Meditrinalia dicta hac de causa. Mos erat Latinis populis, quo die quis [primum] gustaret mustum, dicere ominis gratia: “Vetus novum vinum bibo, veteri novo morbo medeor.”

A quibus verbis etiam Meditrinae deae nomen conceptum, eiusque sacra Meditrinalia dicta sunt.

Medioximum mediocre.

Medullitus, ex intimis medullis.

Meditulluim dicitur non medium terrae, sed procul a mari, quasi meditellium, ab eo quod est tellus.[Page 111]

Medibile medicabile.

Mediterraeam melius, quam mediterraneam Sisinna (inc. 3) dici putat.

Merendam antiqui dicebant pro prandio, quod scilicet medio die caperetur.

Mergae furculae quibus acervi frugum fiunt, dictae a volucris mergis, quia, ut illi se in aquam mergunt, dum pisces persequuntur, sic messorum eas in fruges demergunt, ut elevare possint manipulos.

Mercurius a mercibus est dictus. Hunc etenim negotiorum omnium aestimabant esse deum.

Merum antiqui dicebant solum; unde et avis merula nomen accepit, quod solivaga est et solitaria pascitur; at nunc merum purum appellamus.

Mercedonios dixerunt a mercedem solvendo.

Medialem appellabant hostiam atram, quam meridie immolabant.

Mercedituum mercennarium, quod mercede se tueatur.

Mertat pro mersat dicebant.

Melicae gallinae, quod in Media id genus avium corporis amplissimi fiat. L littera pro D substituta.

Melos insula dicta est a Melo, qui ex Phoenice ad eandem fuerat profectus.

Melo nomine alio Nilus vocatur.

Melia[s] basta a ligno mali dicta.

Meliboea purpura, a nomine insulae, in qua tingitur, est vocata.

Melancoryphi genus avium, quae Latine vocantur atricapillae, eo, quod summa earum capita nigra sint.

Memorare significat nunc dicere, nunc memoriae mandare.[Page 112]

Mensari nummulari.

Mendicum velum, quod in prora ponitur.

Mentum dicebant, quod nos commentum.

Memoriosus memoriosior et **memoriosius** et **memoriosissime** facit.

Mensa frugibusque iurato significat per mensam et fruges.

Megalesia ludos Matris Magnae appellabant.

Mesancylum teli missilis genus.

Meatus a meando dictus.

Mecastor et **mehercules** iusiurandum erat, quasi diceretur, ita me Castor, ita me Hercules, ut subaudiatur iuuet.

Messapia Apulia, a Messapo rege appellata.

Mactus magis auctus.

Macellum dictum a Macello quodam, qui exercebat in Urbe latrocinium; quo damnato censores Aemilius et Fulvius statuerunt, ut in domo eius obsonia venderentur.

Macilenti macie tenuati.

Murricidum ignavum, stultum. Plautus (Epid. 333): "Murricide Homo", ignave, iners.

<M.> **Manlium** patriciae familiae neminem vocari licuit, post eum Manlium, qui Gallos a Capitolio depulit, quod is regnum occupare conatus necatusque est.

Marculus deminutivum a marco.

Mane a dis Manibus dixerunt. Nam mana bona dicitur, unde et Mater Matuta et poma matura.

Matronas appellabant eas fere, quibus stolas habendi ius erat.

Materfamiliae non ante dicebatur, quam vir eius paterfamiliae dictus esset; nec possunt hoc nomine plures in una familia praeter unam appellari. Sed nec vidua hoc nomine, nec, quae sine filiis est, vocari potest.[Page 113]

Matula vas urinae.

Matralia Matris Matutae festa.

Mattici cognominantur homines magnarum malarum atque oribus late patentibus.

Matrimes ac **patrimes** dicuntur, quibus matres et patres adhuc vivunt.

Matellio deminutivum a matula.

Magmentum magis augmentatum.

Madulsa ebrius, a Graeco madan deductum, vel quia madidus satis a vino.

Magisterare moderari. Unde magistri non solum doctores artium, sed etiam pagorum, societatum, vicorum, collegiorum, equitum dicuntur, quia omnes hi magis ceteris possunt; unde et magistratus, qui per imperia potentiores sunt quam privati; quae vox duabus significationibus notatur. Nam aut ipsam personam demonstrat, ut cum dicimus: magistratus iussit, aut honorem, ut cum dicitur: Titio magistratus datus est.

Maximus pontifex dicitur, quod maximus rerum, quae ad sacra et religiones pertinent, iudex sit vindexque contumaciae privatorum magistratumque.

Magis a Graeco mallon venit.

Maximam hostiam ovilli pecoris appellabant, non ab amplitudine corporis, sed ab animo placidiore.

Magnum socerum appellat vir uxoris suae avum. Magnam socrum vir uxoris suae aviam.

Maximi annales appellabantur, non magnitudine, sed quod eos pontifex maximus confecisset.

Maximus curio, cuius auctoritate curiae, omnesque curiones reguntur.[Page 115]

Manare dicitur, cum humor es integro, sed non solido nimis per minimas suas partes erumpit, quod ex Graeco trahitur, quia illi non satis solidum manon dicunt.

Manalem fontem dici pro eo, quod aqua ex eo semper manet.

Manalem lapidem putabant esse ostium Orci, per quod animae inferorum ad superos manarent, qui dicuntur manes.

Manalem vocabant lapidem etiam petram quandam, quae erat extra portam Capenam iuxta aedem Martis, quam cum propter nimiam siccitatem in Urbem pertraherent, insequeretur pluvia statim, eumque, quod aquas manaret, manalem lapidem dixere.

Manias dicunt ficta quaedam ex farina in hominum figuras, quia turpes fiant, quas alii maniolas vocant; Manias autem, quas nutrices minitantur parvulis pueris, esse larvas, id est manes, quos deos deasque putabant, quosque ab inferis ad superos emanare credebant. Sunt, qui Maniam larvarum matrem aviamve putant.

Manceps dictus, quod manu capiatur.

Manduci effigies in pompa antiquorum inter ceteras ridiculas formidolosasque ire solebat magnis malis ac late dehiscens et ingentem sonitum dentibus faciens, de qua Plautus ait (Rud. 535): "Quid si ad ludos me pro manduco locem? Quapropter? Clare crepito dentibus".[Page 117]

Mancina tifata appellabantur, quod Mancinus habuit insignem domum, quae publicata est eo interfecto.

Mamercus praenomen est Oscum, ab eo quod hi Martem Mamertem dicunt.

Municeps, qui in municipio liber natus est. Item, qui ex alio genere hominum munus functus est. Item, qui in municipio a servitute se liberavit a municipe. Item municipes erant, qui ex aliis civitatibus Romam venissent, quibus non licebat magistratum capere, sed tantum muneris partem, ut fuerunt Romani, Acerrani, Atellani, qui et cives Romani erant, et in legione merebant, sed dignitates non capiebant.

Mamuri Veturi nomen frequenter in cantibus Romani frequentabant hac de causa. Numa Pompilio regnante e caelo cecidisse fertur ancile, id est scutum breve, quod ideo sic est appellatum, quia ex utroque latere erat recisum; ut summum infimumque eius latius medio pateret, unaque edita vox omnium potentissimam fore civitatem, quamdiu id in ea mansisset. Itaque facta sunt eius dem generis plura, quibus id misceretur, ne internosci caeleste posset. Probatum opus est maxime Mamuri Veturi, qui praemii loco petiit, ut suum nomen inter carmina Salii canerent.

Mamers Mamertis facit, id est lingua Osca Mars Martis, unde et Mamertini in Sicilia dicti, qui Messanae habitant.

Martialis campus in Caelio monte dicitur, quod in eo Equirria solebant fieri, si quando aquae Tiberis campum Martium occupassent.

Mamiliorum familia a Mamilia Telegoni filia, quam Tusculi procreaverat, est appellata.

Mamilia turris intra Suburae regionem a Mamilio nomen accepit.

Mamphur appellatur loro circumvolutum mediocris longitudinis lignum rotundum, quod circumagunt fabri in operibus tornandis.

Mansuetum ad manum venire suetum. Alii aiunt mensuetum dictum neque ex misericordia maestum, neque ex crudelitate saevum, sed modestia temperatum.[Page 119]

Mantare saepe manere.

Manticulari dicuntur, qui mantículas adtrectant, ut furentur. Unde poetae pro dolose quid agendo hoc verbo utuntur. Pacuvius (377): "Ad manticulandum astu adgreditur".

Manticularia dicuntur ea, quae frequenter in usu habentur, et quasi manu tractantur. Frequens enim antiquis ad manus tergendas usus fuit mantelorum, unde haec trahitur similitudo.

Mantisa additamentum dicitur lingua Tusca, quod ponderi adicitur, sed deterius et quod sine ullo usu est. Lucilius (1208): "Mantisa obsonia vincit."

Malleoli vocantur non solum parvi mallei, sed etiam hi qui ad incendium faciendum aptantur, videlicet ad similitudinem priorum dicti.

Mollestras dicebant pelles ovillas, quibus galeas extergebant.

Malta dicitur a Graecis pix cum cera mixta.

Mason persona comica ab inventore dicta.[Page 121]

Maeniana aedificia a Maenio sunt appellata. Is enim primus ultra columnas extendit tigna, quo ampliarentur superiora.

Maesius lingua Osca mensis Maius. Osci enim a regione Campaniae, quae est Oscan, vocati sunt.

Maiestas a magnitudine dicta.

Maior magistratus consul dicitur.

Mas deminutive facit masculus.

Matertera matris soror, quasi mater altera.

Matertera patris et matris mihi magna matertera est.

Maior patruus avi et aviae patruus.

Maior avunculus avi et aviae avunculus.

Maior amita avi et aviae amita.

Maior socer uxoris meae proavus.

Maior socrus uxoris meae proavus.

M<a>eandrum geuus picturae dictum est a similitudine flexus amnis, qui appellatur M<a>eandrus.

Maecia tribus a quodam castro sic appellatur.[Page 123]

Masucium edacem a mandendo scilicet.

Mox paulo post.

Morbosum hominem morbo aliquo adfectum.

Mortuus ab emerita vita dictus.

Moracias nuces Titinnius (185) duras esse ait, unde fit deminutive moracillum.

Monimentum est, quod et mortui causa aedificatum est et quicquid ob memoriam alicuius factum est, ut fana, porticus, scripta et carmina. Sed monimentum quamvis mortui causa sit factum, non tamen significat ibi sepultum.

(**Monstrum** p. 125).

Monitores dicuntur, et qui in scaena monent histriones, et libri commentarii.

Monile et mulierum ornatus dicitur et equorum praependens a collo.

Momar Siculi stultum appellant.

Momen momentum Lucretius (3,189): "Momine si parvo possint impulsa moveri." [Page 125]

Modo cum per correptam O dicitur, significat et tempus, ut modo venit, et ponitur pro tantum, ut tace modo. Quodsi producta posteriore syllaba enuntietur, dativus vel ablativus est casus ab eo, quod est modus.

Monstrum dictum velut monestrum, quod moneat, aliquid futurum; prodigium velut praedicium, quod praedicat; portentum quod portendat; ostentum quod ostendat.

Molucrum dicitur et quo molae verruntur, quod Graeci mulekoron dicunt, et tumor ventris, qui etiam virginibus incidere solet. Afranius (336): "Virgini", inquit, "tam crescit uterus, quam gravidae mulieri. Molucrum vocatur, transit sine doloribus." Molucrum etiam dicitur lignum quoddam quadratum, ubi immolatur.

Mola vocatur etiam far tostum et sale sparsum, quod eo molito hostiae asperguntur.

Moles pro magnitudine fere poni solet. Sed moliri et molitiones a movendo certum est dici.

Munus significat <officium,> cum dicitur quis munere fungi. Item donum, quod officii causa datur.

Mummiana aedificia a Mummio dicta.

Mundus appellatur caelum, terra, mare et aer. Mundus etiam dicitur ornatus mulieris, quia non alius est quam [Page 127]

quod moveri potest. Mundus quoque appellatur lautus et purus.

Munnitio morsicatio ciborum.

Muneralis lex vocata est, qua Cincius cavit, ne cui liceret munus accipere. Plautus (inc. 30): "Neque muneralem legem neque lenoniam, rogata fuerit, necne, flocci aestimo."

Munem significare certum est officiosum, unde e contrario immunis dicitur qui nullo fungitur officio.

(**Municeps**, p. 117, supra).

Mutae dicuntur litterae, quod positae in ultimis partibus orationis obmutescere cogant loquentes, vel quod parvae exiguaeque sint vocis, ut cum mutum oratorem aut tragoedum dicimus.

Multam Osce dici putant poenam.[Page 129]

Mullei calcei regum Albanorum et post patriciorum a millando, id est suendo, dicti.

Multifariam dixerunt antiqui, quod in multis locis dari poterat, id est dici.

Mulciber Vulcanus a molliendo scilicet ferro dictus. Mulcere enim mollire sive lenire est. Pacuvius (395): "Quid me optutu terres, mulces laudibus?"

Maximam multam dixerunt trium milium et viginti assium, quia non licebat quondam pluribus trigiuta bubus et duabus ovibus quemquam multari, aestimabaturque bos centussibus, ovis decussibus.

Maniae turpes deformesque personae.

Muttire loqui. Ennius (scen. 331): "Palam muttire plebeio piaculum est.

Moenia et muri et officia. Plautus (frag. 95): "Prohibentque moenia alia, unde ego fungar mea." [Page 131]

Murrina genus potionis, quae Graece dicitur nektar. Hanc mulieres vocabant muriolam; quidam murratum vinum; quidam id dici putant ex uvae genere is murrinae nomine.

Murgisonem dixerunt a mora et decisione.

Murmillonica scuta dicebant, cum quibus de muro pugnabant. Erant siquidem ad hoc ipsum apta.

Murtea corona Papirius usus est, quod Sardos in campis Murteis superasset.

Mussare murmurare. Ennius (Ann.182): "In occulto mussabat." Vulgo vero pro tacere dicitur, ut idem Ennius (Ann. 446): "Non decet mussare bonos."

Mucia prata trans Tiberim, dicta a Mucio, cui a populo data fuerant pro eo, quod Porsinam, Etruscorum regem, sua constantia ab Urbe dimovit.

Mugionia porta Romae dicta est a Mugio quodam, qui eidem tuendae praefuit.

Muginari est nugari et quasi tarde conari.

Mustricula est machinula ex regulis, in qua calceus novus suitur. Afranius (419): "Mustriculum in dentes inpingam tibi."

Myoparo genus navigii ex duobus dissimilibus formatum. Nam et mydion et paron per se sunt.

Miliucia porta appellata est eo, quod proxima esset sacello Minucii.

Martias kalendas matronae celebrabant, quod eo die lunonis Lucinae aedes coli coepta erat.

Mavortem poetae dicunt Martem.

Magnum annum dicunt mathematici, quo septem sidera errantia expletis propriis cursibus sibimet concordant. [Page 133]

Medius fidius compositum videtur et significare Iovis filius, id est Hercules, quod Iovem Graece Dia et nos Iovem, ac fidium pro filio, quod saepe antea pro L littera D utebantur. Quidam existimant iusiurandum esse per divi fidem; quidam per diurni temporis, id est diei, fidem.

Mortem obisse ea consuetudine dicitur, qua dixerunt antiqui ob Romam legiones ductas, et ob Troiam duxit exercitum pro ad, similiterque vadimonium obisse dicimus, id est ad vadimonium isse, et obviam ad viam.

Manes Aurelius significare ait bonos. Unde di Manes pro boni dicuntur a suppliciter eos venerantibus, propter metum mortis, ut inmanes quoque pro valde non bonis dicuntur.

Muscercas prima syllaba producta stercus murum appellant.

Mapalia casae Poenicae appellantur, in quibus quia nihil est secreti, solet id vocabulum solute viventibus obici. Sunt enim mapalia quasi cohortes rotundae. [Cohortes cortes.]

Metalli dicuntur in re militari quasi mercennarii. Accius in Annalibus (2): "Calones famulique metallique caculaeque." A quo genere hominum Caeciliae familiae cognomen putatur ductum. [Page 135]

Mulis celebrantur ludi in Circo maximo Consualibus, quia id genus quadrupedum primum putatur coeptum curru vehiculoque adiungi.

Mais idibus mercatorum dies festus erat, quod eo die Mercurii aedes esset dedicata.

Minusculae Quinquatrus appellabantur idus lun., quod is dies festus erat tibicinum, qui Minervam colebant. Quinquatrus proprie dies festus erat Minervae Martio mense.

Muli Mariani dici solent a Mario instituti, cuius milites in furca interposita tabella varicosius onera sua portare adsueverant.

Mulus vehiculo lunae habetur, quod tam ea sterilis sit, quam mulus; vel quod, ut mulus non suo genere, sed equis creatur, sic ea solis, non suo fulgore luceat.

Murciae deae sacellum erat sub monte Aventino, qui antea Murcus vocabatur.

Membrum abscidi mortuo dicebatur, cum digitus eius decidebatur, ad quod servatum iusta fierent reliquo corpore combusto.

Monodus appellatus est Prusiae filius, qui unum os habuit dentium loco. Similiter habuit et Pyrrhus rex Epirotarum.

Minotauri effigies inter signa militaria est, quod non minus occulta esse debent consilia ducum, quam fuit domicilium

eius labyrinthus. Minotaunis putatur esse genitus, cum Pasiphae Minois regis uxor dicitur concubuisse cum tauro. Sed adfirmant alii Taurum fuisse nomen adulteri.

Manius praenomen dictum est ab eo, quod mane quis initio natus sit, ut Lucius, qui luce.

Manliae gentis patriciae decreta nemo ex ea Marcus appellatur, quod M. Maenius, qui Capitolium a Gallis defenderat, cum regnum adfectasset, damnatus necatusque est.[Page 137]

Maiores flamines appellabantur patricii generis, minores plebei.

Millus collare canum venaticorum, factum ex corio confixumque clavis ferreis eminentibus adversus impetum luporum.

Scipio Aemilianus ad populum: "Vobis", inquit, "reique publicae praesidio erit is, quasi millus cani."

Moenia praeter aediticia significant etiam et munia, hoc est officia.

Magnificissinia dicebant antiqui pro magnificentissima. Re enim vera magnificens dici non potest, unde magnificentissima videtur deduci.

Manceps dicitur, qui quid a populo emit conducitve, quia manu sublata significat se auctorem emptionis esse: qui idem praes dicitur, quia tam debet praestare populo, quod promisit, quam is, qui pro eo praes factus est.

Masculino genere parentem appellabant antiqui etiam matrem.

Masculino genere dicebant crucem, ut est illud Gracchi:

"Dignus fuit, qui malo cruce periret." Masculine etiam dicebant et frontem et alia multa similiter.[Page 139]

"**Matronis aurum redditum**" cum legitur, hoc significare videtur, quia matronae contulerunt ornatus sui aurum ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum, quibus post est redditum a populo Romano.

Magistrare regere et temperare est.[Page 139]

"**Matronis aurum redditum**" cum legitur, hoc significare videtur, quia matronae contulerunt ornatus sui aurum ad Capitolium a Gallis Senonibus liberandum, quibus post est redditum a populo Romano.

Magistrare regere et temperare est.[Page 141]

Municas pro comunicas dicebant.

Multifacere dicitur sicut magnifacere et parvifacere. Cato (orat. 8,3): "Neque fidem, neque iusiurandum, neque pudicitiam Multifacit." Quod merito ab usu recessit, quia quantitas numero non aestimatur, nec desiderat multitudinem.

Magisteria dicuntur in omnibus rebus, qui magis ceteris possunt, ut magisterium equitum.

Maledictores dicebantur ab antiquis, qui nunc maledici.

Mihipte Cato (inc. 29)pro mihi ipsi posuit.

Mansues pro mansuetus.[Page 141]

Municas pro comunicas dicebant.

Multifacere dicitur sicut magnifacere et parvifacere. Cato (orat. 8,3): "Neque fidem, neque iusiurandum, neque pudicitiam Multifacit." Quod merito ab usu recessit, quia quantitas numero non aestimatur, nec desiderat multitudinem.

Magisteria dicuntur in omnibus rebus, qui magis ceteris possunt, ut magisterium equitum.

Maledictores dicebantur ab antiquis, qui nunc maledici.

Mihipte Cato (inc. 29)pro mihi ipsi posuit.

Mansues pro mansuetus.[Page 143]

Meritavere idem Cato ait pro meruere.

Magnificius idem ipse pro magnificentius dixit, et non frustra. Nam positivus eius magnifice est.

Munificior a munifico identidem Cato (orat. inc. 8) dixit, cum nunc munificentior dicamus, quamvis munificens non sit in usu.

Mediocriculus ipse, qui supra, posuit cum ait (orat. 1,12): "Ridibundum magistratum, pauculos homines, mediocriculum exercitum obviam duci."

Mutini Titini sacellum Romae fuit cui mulieres velatae togis praetextatis solebant sacrificare.

Matronae a magistratibus non summovebantur, ne pulsari

contractarique viderentur, neve gravidae concuterentur. Sed nec viri earum sedentes cum uxoribus in vehiculo descendere cogebantur.[Page 145]

Minuebatur populo luctus asdis dedicatione, cum a censoribus lustrum condebatur, cum votum publice susceptum solvebatur; privatis autem, cum liberi nascerentur, cum honos in familia veniret, cum pater aut liberi, aut vir aut frater ab hoste captus domum rediret, cum puella desponsaretur, cum proprio quis cognatione, quam is, qui lugeretur, natus esset, cum in casto Cereris constitissent.

Maximse dignationis flamen Dialis est inter quindecim flamines, et cum cetera discrimina maiestatis suae habeant, minimi habeatur Pomonalis, quod Pomona levissimo fructui agrorum praesidet, id est pomis.

Mundum gentiles ter in anno patere putabant, diebus his: postridie Vulcanalia, et ante diem tertium Nonas Octobris, et ante diem sextum Idus Novembris. Inferiorem enim eius partem consecratam dis manibus arbitantes clausam omni tempore, praeter hos dies, qui supra scripti sunt, quos dies etiam religiosos iudicaverunt ea de causa, quod his diebus ea, quae occulta et abdita religionis deorum Manium essent, in lucem adducerentur et patefierent, nihil eo tempore in republica geri voluerunt. Itaque per hos dies non cum hoste manus conserebatur, non exercitus scribebatur, non comitia[Page 147]

habebantur, non aliud quicquam in republica, nisi quod ultima necessitas exegisset, administrabatur.

Mos est institutum patrium pertinens maxime ad religiones caerimoniasque antiquorum.

Municipalia sacra vocabantur, quae ante Urbem conditam colebantur.

Manes di ab auguribus vocabantur, quod eos per omnia manare credebant, eosque deos superos atque inferos dicebant.

Monstra dicuntur naturae modum egredientia, ut serpens cum pedibus, avis cum quattuor alis, homo cum duobus capitibus, iecur cum distabuit in coquendo.

Muta exta appellabant, ex quibus nil divinationis animadvertent.[Page 149]

Mensae in aedibus sacris ararum vicem optinebant.

Manu mitti servus dicebatur, cum dominus eius, aut caput eiusdem servi, aut aliud membrum tenens dicebat: Hunc hominem liberum esse volo, et emittebat eum e mauu.

Moscillis Cato (inc. 33) pro parvis moribus dixit.[Page 151]

Mente captus dicitur, cum mens ex hominis potestate abit, et idem demens, quod de sua mente decesserit, et amens, quod a mente abierit.

Manare solem dicebant antiqui, cura solis orientis radii splendorem iacere coepissent, a quo et dictum putabant mane. Alii dictum mane putant ab eo, quod manum bonum dicebant.

Murrata potione usi sunt antiqui; sed postea adsuerunt[Page 153]

murram dis suis libare, ideoque XII. tabulis (10,6) est caulum, ne mortuo inderetur.

Muger mucosus.

Muries dicebatur sal in pila tunsum et in ollam fictilem coniectum et in furno percoctum, quo debhinc in aqua[m] misso Vestales virgines utebantur in sacrificio.

Mortuae pecudis corio calceos fieri flaminibus nefas habebatur, quoniam sua morte extincta omnia funesta aestimabantur.

Me pro mihi dicebant antiqui.

Malevoli Mercarii signum, id est statuam, appellabant ideo, quod in nullius tabernam spectabat.

Malluvium dicitur, quo manus lavantur. Malluviae, quibus manus sunt lotae; pelluviae, quibus pedes.[Page 155]

Maior consul dicitur vel is, penes quem fasces sunt, vel is, qui prior factus est. Praetor autem maior urbanus, minores ceteri.

Mendicum dici Verrius putat a mente eius, quam fefellerit fortuna, vel quod precetur quemque, ut vitae suae medeatur cibo.

Municipium id genus hominum dicitur, qui cum Romam

venissent, neque cives Romani essent, participes tamen fuerunt omnium rerum ad munus fungendum una cum Romanis civilibus, praeterquam de suffragio ferendo, aut magistratu capiendo; sicut fuerunt Fundani, Formiani, Cumani, Acerrani, Lanuvini, Tusculani, qui post aliquot annos cives Romani effecti sunt. Alio modo, cum id genus hominum definitur, quorum civitas universa in civitatem Romanam venit, ut Aricini, Caerites, Anagnini. Tertio, cum id genus hominum definitur, qui ad civitatem Romanam ita venerunt, uti municipia essent sua cuiusque civitatis et coloniae, ut Tiburtes, Praenestini, Pisani, Urbinates, Nolani, Bononienses, Placentini, Nepesini, Sutrii, Luc[r]jenses.

Mater Matuta, manis, mane, matrimonium, mater familiae, matertera, matricēs, materiae dictae videntur, ut ait Verrius, quia sint bona, qualia scilicet sint, quae sunt matura, vel potius a matre, quae est originis Graecae.

Modo quodam, id est ratione, dicuntur omnia ista: <a> modo fit commoditas, commodus, commodat, accommodat, modice, modestia, moderatio, modificatio.

Nenia est carmen, quod in funere laudandi gratia cantatur ad tibiam. Sunt, qui eo verbo finem significari putant. Quidam volunt neniam ideo dici, quod voci similior querimonia[Page 157]

fientium sit. Quidam aiunt neniae ductum nomen ab extremi intestini vocabulo; Graeci enim neaton extremum dicunt; sive quod cordarum ultima nete dicitur, extremam cantionis vocem neniam appellarunt.

Neniae deae sacellum extra portam Viminalem fuerat dedicatum.

Navali corona solet donari, qui primus in hostium navem armatus transilierit.

Nefrendes arietes dixerunt, quod dentibus frendere non possint.

Alii dicunt nefrendes infantes esse nondum frendentes, id est frangentes. Livius (trag. 38): "Quem ego nefrendem alui lacteam inmulgens opem." Sunt qui nefrendes testiculos dici putent, quos Lanuvini appellant nebrundines, Graeci nephrous, Praenestini nefrones.

Neceunt non eunt.[Page 159]

Necerim nec eum.

Nemora significant silvas amoenas.

Nemut nisi etiam, vel nempe.

Neminis genetivo casu Cato usus est, cum dixit (Ennius trag. 130): "Sunt multi corde quos non miseret neminis."

Nemo, nec homo.

Neci datus proprie dicitur, qui sine vulnere interfectus est, ut veneno aut fame.

Necessarium, in quo uon sit cessandum.

Necessarii dicuntur cognati aut adfines, in quos necessaria officia conferuntur.

Neclegens non legens, neque electum habens, quid debeat facere.

Nec coniunctio disiunctiva est, ut nec legit, nec scribit. Ponitur et pro non. Turpilius (24): "Nec recte dici mihi iamdudum audio." [Page 161]

Necumquem, nec umquam quemquam.

Nequalia detrimenta.

Nequinont nequeunt.

Nequitum et **nequitur** pro non posse dixerunt.

Nequiquam frustra.

Nectere ligare.

Nectar Graece significat deorum potionem.

"**Nequam aurum** est, auris quodvis vehementius ambit."

Hoc versu Lucilius (1220) significare videtur, nequam esse aurum, quod aures laedat pondere inaurium, cum auris inciditur; vel etiam cupiditatem pecuniae voluit significare.

Nervum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes vel etiam cervices inpediuntur.[Page 163]

Negumate negate.

Nebulo dictus est, qui non pluri est, quam nebula, aut qui non facile perspicere possit, qualis sit, nequam, nugator.

Negibundum pro negante dixerunt.

Neutiquam pro nullo modo.

Nepotes luxuriosae vitae homines appellati, quod non magis

his rei suae familiaris cura est, quam is, quibus pater avusque vivunt.

Nepos compositum ab eo, quod natus post sit patri, quam filius.

Nefasti dies N littera notantur.

Nepa Afrorum lingua sidus, quod cancer appellatur, vel, ut quidam volunt, scorpius. Plautus (Cas. 443): "Dabo me ad parietem, imitabor nepam."

Nepus non purus.[Page 165]

Nautea herba granis nigris, qua coriarii utuntur: a nave ductum nomen, quia nauseam facit per mutationem T et S.

Natio genus hominum, qui non aliunde venerunt, sed ibi nati sunt. In pecoribus quoque bonus proventus feturae bona natio dicitur.

Nautiorum familia a Troianis dicitur oriunda.[Page 167]

Natinatio dicebatur negotiatio, et natinatores ex eo seditiosi.

Naccae appellantur fullones, quod nanci non sint, id est nullius pretii. Omnia fere opera ex lana naccae dicuntur a Graecis.

Naucus pro nugis ponitur, alias pro oleae aut nucis nucleo. Alii omnium rerum putamen ita appellari volunt. Quidam ex Graeco, quod sit nai kai ouchi, levem hominem significari volentes. Quidam volunt sic appellari membranulam, quae in nucis iugulandis est medio.

Narica genus piscis minuti.

Nancitor nactus erit.

Nare a nave ductum, quod aqua feratur natans, ut navis.[Page 169]

Natare est saepius nare, ut dictitare, factitare.

Navus celer ac strenuus a navium velocitate dictus.

Nassiterna genns vasis aqnarii ansati et patentis.

Nassa est piscatoria vasis genus, quo cum intravit piscis, exire non potest. Plautus (Mil. 581): "numquam ex ista nassa hodie ego escam petam."

Napurae funiculi.

Naustibulum alveum ad navis similitudinem factum.

Navia lignum cavatum ut navis, quo in vindemiis uti solent.[Page 171]

Nauscit, cum granum fabae se nascendi gratia aperit, quod sit non dissimile navis formae.

Naevia silva dicta iuxta Urbem, quod N<a>evi cuiusdam fuerit.[Page 173]

Nudius tertius compositum ex nunc et die tertio.

Nuptam a Graeco dictam. Illi enim nuptam nean numphen appellant.

Numero dicebant pro nimium.[Page 175]

Nupta verba dicebantur ab antiquis, quae virginem dicere non licebat. Plautus(fr. 71): "Virgo sum, nondum didici nupta verba dicere."

Numerios praenomen tractum ab avo.[Page 177]

Nusciciosus, qui parum videt propter vitium oculorum, quique plus videt vesperi, quam meridie.

Nundinas feriarum diem esse voluerunt antiqui, quo mercandi gratia Urbem rustici convenirent.

Nuculas Praenestinos appellabant, quod inclusi a Poenis Casilini famem nucibus sustentarant, vel quod in eorum regione plurima nux minuta nascitur.

Nummus ex Graeco nomismate dicitur.[Page 179]

Nuntius et res ipsa et persona dicitur.

Nuper quasi noviper, tamquam dicimus novissime.

Numen quasi nutus dei ac potestas.

Numellae genus vinculi, quo quadrupedes deligantur.

Numidas dicimus, quos Graeci Nomadas, sive quod id genus hominum pecoribus negotietur, sive quod herbis, ut pecora, aluntur.

Nuces flagitantur nuptis et iaciuntur pueris, ut novae nuptae intranti domum novi mariti secundum fiat auspiciam.

Numae Pompilii in Ianiculo est sepulchrum.

Nonuncium et **teruncium** dicitur, quod novem unciarum

sit sive trium.

Nomen dictum quasi novimen, quod notitiam facit.

Noctua a tempore noctis dicta, quo canit vel volat.

Noneolae vocantur papillae, quae ex faucibus caprarum dependunt.[Page 181]

Noctiugam Lucilius (1222) cum dixit, obscenum significat.

Nihili, qui nec hili quidem est.

Noverca dicitur, quam quis liberis sublatis novam uxorem ducit arcendae familiae gratia.

Novalis ager novae relictus sementi.

Noxia apud antiquos damnum significabat, sed a poetis ponitur pro culpa: noxa ponitur pro peccato aut pro peccato poena, cum lex iubet noxae dedere pro peccato.[Page 183]

Nothum Graeci natum ex uxore non legitima dicunt, qui apud nos spurio patre natus dicitur.

Nota nunc significat signum, ut in pecoribus; nunc litteras singulas aut binas; nunc ignominiam.

Nobilem antiqui pro noto ponebant. Plautus (Pseud. 964): "Peregrina facies atque ignobilis."

Noegeum amicali genus.

Noegeum candidum. Livius (Odyss. 21): "Lacrimas de ore noegeo detersit", id est candido.

Nixi di appellabantur, quos putabant praesidere parientium nixibus.

Nictare et oculorum et aliorum membrorum nisu siepe aliquid conari. Dicimus enim et nictationem et nictum. Caecilius(72): "Hunc tremulis palpebris percutere nictu.[Page 185]

Nictit canis in odorandis ferarum vestigis leviter ganniens. Ennius (Ann. 340): "Nare sagaci sensit, voce sua nictit ululatque"; unde et gannitio.

Ningulus nullus. Marcius vates (2): "Ne ningulus mederi queat.

Nequam, qui ne tanti quidem est, quam quod habetur minimi.

Nanum Graeci vas aquarium dicunt humilem et concavum, quod vulgo vocant situlum barbatum, unde nani pumiliones appellantur.

Necem a Graeco dici certum est; nekun enim mortuum dicunt Graeci.

Nivem interpretantur novum ex Graeco, quod illi neon dicunt.

Nequitates Narnienses.

Negotium, quod non sit otium.

Navos a navis celeritate dicimus.[Page 187]

Novendiales feriae a numero dierum sunt dictae.

Navalis porta a vicinia navalium dicta.

Nonarum, Iduum, Kalendarum dies nuptis alieni habentur, quoniam hi dies decreto pontificum atri iudicati sunt, quod, quotienscumque Romani duces belli gerendi gratia his diebus supplicaverunt, male rempublicam gesserunt.

Ob praepositio alias ponitur pro circum, ut cum dicimus urbem obsideri, obsignari, obvallari, alias in vicem prae-positionis, quae est propter, ut ob merita, ob superatos hostes; unde obsides pro obfides, qui ob fidem patriae praestandam dantur; alias pro ad, ut Ennius (Ann. 297): "Ob Romam noctu legiones ducere coepit." [Page 189]

Oculissimum carissimum. Plautus(Curc. 15) : "Oculissimum ostium amicae."

Oculatum pro praesenti posuit Plautus, cum dixit (Pseud. 301): "Oculata die." Item ipse (Truc. 490): "Pluris est oculatus testis unus quam auriti decem", id est qui se vidisse dicat.

Oculitus quoque dicitur, ut funditus, penitus, quo significatur tam carum esse, quam oculum.

Odefacit dicebant pro olfacit, quae vox a Graeco osme tracta est.

Ogygia moenia Thebana ab Ogyge conditore dicta.

Occasio oportunitas temporis casu proveniens.

Occasus interitus vel solis in oceanum mersio.[Page 191]

Occisum a **necato** distinguitur. Nam occisum a caedendo

dictum, necatum sine ictu.

October equus appellabatur, qui in campo Martio mense Octobri Marti immolabatur. De cuius capite magna erat contentio inter Suburanenses et Sacravienses, ut hi in regiae pariete, illi ad turrem Mamiliam id figerent. Cuius cauda, ut ex ea sanguis in focum destillaret, magna celeritate perferebatur in regiam.

Occidamus Plautus posuit pro contra cedamus.

Occentare dicebant pro convicium facere, cum id clare et cum quodam canore fieret, ut procul exaudiri potuisset. Quod turpe habetur; quia non sine causa fieri putatur. Inde cantilenam dici, quia illam non cantus iucunditatem puto. [Page 193]

Ocrem montem confragosum dicebant antiqui. Hinc ocreae dictae inaequaliter tuberatae.

Occare et occator ab occaedendo dictum, quod grandes terrae caedat globos.

Ocius et ocissime positivum Latinum non habent, sed ab eo veniunt, quod est in Graeco okeos.

Ocimum Graecum, et a celeritate nascendi est dictum.

Occupaticius ager dicitur, qui desertus a cultoribus propriis ab aliis occupatur. [Page 195]

Orchitis genus oleae ex Graeco dictum, quod magnitudine sit instar testiculorum.

Orchestra locus in scena.

Orca genus marinae beluae maximum, ad cuius similitudinem vasa ficaria orcae dicuntur; sunt enim teretes atque uniformi specie.

Oriri nasci vel surgere.

Orba apud poetas significat privata aliqua persona cara.

Orba est, quae patrem aut filios quasi lumen amisit.

Ortygia Delos insula. [Page 197]

Oratores ex Graeco areteres dicti, quod missi ad reges nationesque deos solerent arasthai, id est testari. Hi modo appellantur legati.

Orata genus piscis a colore auri dicta, quod rustici orum dicebant, ut auriculas oriculas.

Oreae freni, quod ore inseruntur, dicti. [Page 199]

Oreus Liber pater et Oreades nymphae montibus appellantur.

Ordinarms homo scurra et improbus, qui adsidue in litibus moratur, ob eamque causam in ordine stat praetorem adeuntium, sive dictus per contrarietatem, quia minime ordine vivit.

Ornatus dicitur et bonis artibus instructus et honores adeptus; appellatur quoque ornatus cultus ipse, quo quis ornatur. [Page 201]

Ordire est rei principium facere.

Opaca umbrosa.

Opalia dicebantur dies festi, quibus Opi supplicabatur.

Obnubit, caput operit; unde et nuptiae dictae a capitis opertione.

Oppidum dietum, quod ibi homines opes suas conferunt. Oppidum dicitur et locus in circo, unde quadrigae emittuntur.

Oppido valde multum. Ortum est [autem] hoc verbum ex sermone inter se confabulantium, quantum quisque frugum faceret, utque multitudo significaretur, saepe respondebatur, quantum vel oppido satis esset. Hinc in consuetudinem venit, ut diceretur oppido pro valde multum. Itaque si qui in aliis rebus eo utuntur, ut puta si qui dicat oppido didici, spectavi, ambulavi, errant, quia nulli eorum subici potest, vel quod satis est.

Opiter est, cuius pater avo vivo mortuus est, ducto vocabulo, aut quod obitu patris genitus sit, aut quod avum ob patrem habeat, id est pro patre.

Opitulus Iuppiter et Opitulator dictus est, quasi opis lator.

Obturare ex Graeco trahitur ab eo, quod illi ostia thuras dicunt.

Optio est optatio, sed in re militari optio appellatur is, quem decurio aut centurio optat sibi rerum privatarum ministrum, quo facilius obeat publica officia.

Obtestatio est, cum deus testis in meliorem partem vocatur; detestatio, cum in deteriolem.

Obices pessuli, serae.

Obbruit, obstupuit, a bruto, quod antiqui pro gravi, interdum pro stupido dixerunt. Afranius (420): "Non possum verbum facere, obbruiti." [Page 203]

Obambulare adversum alios ambulare et quasi ambulanti sese obponere.

Obrogare est legis prioris infirmandae causa legem aliam ferre.

Obacerare obloqui atque alterius sermonem moleste inpedire; quod sumptum videtur a paleis, quas Graeci achura vocant. Itaque et frumentura et panis non sine paleis acerosus dicitur; item lutum aceratum paleis mixtum.

Oblitteratum alii ab oblivione, alii a litore, quod ibi notata liuctibus aequari et tolli solent.

Obprobrare probrum obicere.

Obacerbat exacerbat.

Oblucuiasse dicebant antiqui mente errasse, quasi in luco deorum alicui occurrisset.

Oboedire obaudire.

Obperiri expectare.

Obtractat contra sententiam tractat.

Optutu quasi obtuitu a verbo tuor, quod significat video.

Opis dicta est coniunx Saturni, per quam voluerunt terram significare, quia omnes opes humano generi terra tribuit, unde et opulenti terrestribus rebus copiosi, et hostiae opimae praecipue pingues, et opima magnifica et ampla spolia. [Page 205]

Obscum dicitur significare sacrum, unde et leges obsatae id est sacratae.

Opicum quoque iuvenimus pro Osco. Oscis enim frequentissimus fuit usus libidinum spurcarum, unde et verba inprudencia appellantur obscena. Titinnius (104): "Obsce et Volsce fabulantur, nam Latine nesciunt."

Obigitat ante agit, ut obambulat. [Page 207]

Obinunt obeunt.

Obiurare iureiurando obstringere.

Obitu dicebant pro aditu.

Opiparum magnarum opum apparatus.

Obescet oberit vel aderit.

Obferumenta dicebant, quat offerebant.

Obsecrare est opem a sacris petere.

Obesus pinguis, quasi ob edendum factus.

Opertat saepe operit.

Obnoxius poenae obligatus ob delictum.

Opilio genus avis.

Opunculo, quod opilionis genus cantus imitatur.

Obpuviat verberat, a puviendo, id est feriendo. Unde pueri, quod puviendo coercentur, id est plagis, unde et pavimenta.

Obdere obponere vel operire.

Ob vos sacro pro vos obsecro, ut sub placo pro supplico.

Obhe<r>bescere herbam increscere.

Opportune dicitur ab eo, quod navigantibus maxime utiles optatique sunt portus.

Oboritur adnascitur.

Obnectere obligare. [Page 209]

Ops antiqui dicebant opulentum, unde e contrario inops.

Obsidionalis corona dicebatur, quae ei, qui obsessos liberasset ab hostibus, dabatur. Ea fiebat ex gramine viridi ex eo loco decerpto, in quo erant inclusi. Quae corona magnae auctoritatis erat. Civica corona singularis salutis signum erat; obsidionalis universorum civium servatorum.

Obstitum violatum.

Obstinat obfirmat.

Obstrudant avidae trudent. [Page 211]

Obstitum oblicum.

Obsalutare salutandi gratia offerre.

Obsequela obsequium.

Oleagineis coronis ministri triumphantium utebantur, quod Minerva dea belli esse putabatur.

Olentica mali odoris loca.

Olivetam dicebant ab oleis, ut a viuno vindemiam.

Officiosus ab effieiendo dictus.

Offucias fallacias.

Offucare aquam in fauces obsorbendam dare.

Effectores colorum infectores.

Oxime ocissime.

Oenigenos unigenitos.[Page 213]

Oestrum furor Graeco vocabulo.

Omen velut oremen, quod fit ore augurium, quod non avibus aliove modo fit.

Ovem masculino genere dixerunt, ut ovibus duobus non duabus.

Ovantes laetantes, ab eo clamore, quem faciunt redeuntes ex pugna victores milites, geminata O littera.

Ovalis corona est murtea, quam habebant, qui ovantes introibant, cum bella non erant indicta, aut sine sanguine confecta.

Obvaricator dicebatur, qui cuiusdam occurrebat, quominus id rectum iter conficeret.

Oufentina tribus ab Ofente fluvio dicta.[Page 215]

Ostentum ostentatum.

Oscinum augurium a cantu avium.

Ostinet pro ostendit.

Oscines aves auspicium ore facientes.

Ostia urbs ab exitu Tiberis appellata.[Page 217]

Osorem dixerunt, qui aliquem odisset.

Ollic illic.

Obiurgatio post turpe taetum castigatio. Monitio vero est commissum.

Obtrectator est, qui facit quid contra recte tractantem.

Obmanens pro diu manens, ut permanens.

Offringi terra dicitur, cum iterum transverso sulco aratur.[Page 219]

Orare antiqui dixerunt pro agere. Unde et oratores causarum actores, et oratores, qui nunc legati, quod reipublicae mandata peragerent.

Occisitantur saepe occiduntur.[Page 221]

Osi sunt ut perosi sunt dicebatur.

Opti<o>natus ut decurionatus sive pontificatus dicitur.

Ob os significat ad os.

Obsonitavere saepe obsonavere. Significat autem convivari.

Ostentis saepe ostendis gloriandi causa.

Opigenam lunonem Matronae colebant, quod ferre eam opem in partu laborantibus credebant.

Oletum stercus humanum. Veranius: "Sacerdotula in sacrario Martiali fecit oletum.[Page 223]

Oppidum dictum est, quod opem praebet.

Orcus ab urguendo mortem dictus. C enim pro G frequenter ponebant antiqui.

Offendices dicebant ligaturae nodos, quibus apex retinebatur. Id cum pervenisset ad mentum, dicebatur offendimentum.

Praeceptat saepe praecipit.

Plisima plurima.[Page 225]

Petilam suram significat unguam equi albam.

Pilare et **conpileare** a Graeco trahitur. Graeci enim fures philetas dicunt.

Pilat pilos habere incipit; alias pro detrahit pilos, a quo depilati.

Pila, quae parietem sustentat, ab obponendo est dicta.

Pilentum vehiculi genus, quo matronae ferebantur.

Pilani pilis pugnantes.

Pellicator, qui pellicit ad fraudem.

Pellirem galerum, quia fiebat ex pelle.

Pellexit in fraudem induxit.

Pelluviae, quibus pedes lavantur, ut malluviae, quibus manus.

Pelamys genus piscis dictum, quod in luto moretur quod Graece dicitur pelos.

Pellem habere Hercules fingitur, ut homines cultus antiqui admoneantur. Lugentes quoque diebus luctus in pellibus sunt.

Pillea Castori et Polhici dederunt antiqui, quia Lacones fuerunt, quibus pilleatis militare mos est.

Pelta genus scuti.[Page 227]

Petrones rustici a petrarum asperitate et durtia dicti.

Petoritum vehiculum Gallicum. Alii Osce putant dictum, quod hi pitora quattuor appellant; quattuor enim habet rotas.[Page 229]

Petimina in humeris uimentorum ulcera.

Picta quae nunc toga dicitur, ante vocabatur purpurea eaque erat sine pictura.

Pietatem ut deos ceteros colebant Romani.

Pendere poenas solvere significat, ab eo, quod aere gravi cum uterentur Romani, penso eo, non numerato debitum solvebant: unde etiam pensiones dictae.[Page 231]

Penetralia sunt penetium deorum sacraria.

Peniculi spongiae longae propter similitudinem caudarum appellatae. Penes enim vocabantur caudae.

Penetrare penitus intrare.

Pennatas inpennatasque agnas in Sal<i>ari carmine spicas significat cum aristis, et alias sine aristis: agnas novas voluit intellegi.

Penora dicuntur res necessariae ad victum cotidianum, et locus eorum penarius.

Pentathlum antiqui quinquartium dixerunt. Id autem genus exercitationis ex his quinque artibus constat, iactu disci, cursu, saltu, iaculatione, luctatione.

Pedam vestigium humanum appellabant.

Pisatilem Naevius (com. 113a) dixit e Pisis oriundum.

Pedes dicuntur, quos deminutive pediculos dicimus. Ab his pedicosi appellantur, ut est illud: "Pedicosus, squalidus ubi me vidit, caput scabit, pedes legit."

Pesestas dicebatur pestilentia.

Pedum baculi genus incurvum. Vergilius (Ecl. 5,88): "At tu sume pedum." [Page 233]

Pedem struit dicebant pro eo, quod est fugit.

Piscatorii ludi dicebantur, qui fiebant pro quaestu piscantium.

Pectenatum tectum dicitur a similitudine pectinis in duas partes devexum, ut testudinatum in quattuor.

Peculatus furtum publicum a pecore dictum, sicut et pecunia, eo quod antiqui Romanorum nihil praeter pecora habebant.

Piatrix dicebatur sacerdos, quae expiare erat solita, quam alii sagam vocabant. Piamenta quoque dicebantur, quibus utebantur in expiando.[Page 235]

Piacularis porta Romae dicta propter aliqua piacula, quae ibidem fiebant.

Pigere interdum pro tardari, interdum pro poenitere poni solet.

Pangere figere, unde plantae pangi dicuntur, cum in terram demittuntur; inde etiam versus pangi vel figi in cera dicuntur.

Pegnides Musae dictae sunt a fonte, quem Pegasus ictu ungulae fingitur aperuisse. Ob quam causam et Graece appellatae sunt ippokrenai.

Pipatio claraor plorantis lingua Oscorum.

Peptideis Musae a fonte Macedoniae dictae propter liquoris eius unicam subtilitatem.

Petissere petere.

Pitpit Osce quicquid.

Picena regio, in qua est Asculum, dicta, quod Sabini cum Asculum proficiscerentur, in vexillo eorum picus consederit.

Perditum est, quod interit et recuperari non potest.

Perbitere Plautus (Pseud. 778, Rud. 495) pro perire posuit.

Pergere dicebant expergefacerere.

Pergite agite. Vergilius (Ecl. 6, 13): "Pergite Pierides."

Pergraecare est epulis et potationibus inservire. Titinnius (175): "Hominem improbum, nunc ruri pergraecatur."

Permissus appellatur aries, qui anuis conpluribus tonsus non est.[Page 237]

Pierides Musae a Pierio monte dictae sunt.

Percontatio videtur dicta ex usu nautico, quia aquae altitudinem

conto pertemptant. Alii volunt percunctationem dici, quod scilicet is, qui curiosus est, per cuncta interroget.

Perfuga et transfuga dicitur, quod ad hostes perfugiat et transfugiat.

Perfacul et per se facul antiqui dicebant, quod nunc facile et perfacile dicimus; unde permansit in consuetudine facultas.

Perediam et bibesiam Plautus (Curc. 444) cum dixit intellegi voluit cupiditatem edendi et bibendi.

Peremere alii posuerunt pro prohibere, alii pro vitiare.[Page 239]

Perpetem pro perpetuo dixerunt poetae.

Persillum dicebant vas quoddam picatum, in quo erat unguentum, unde arma Quirini unguebantur.

Persicum portum mare Euboicum, quod in eo steterit classis Persarum.

Persicum dixit Plautus peracutum.

Perpetat peragit, perficit.

Perpulis persuasit, impulit.

Pertisum pro pertaesum dixerunt.[Page 241]

Puticuli sunt appellati, quod vetustissimum genus sepulturae in puteis fuerit, et dicti puticuli, quia ibi cadavera putescereut.

Putus antiqui dicebant pro puro, unde putatae vites et arbores, quod decisis inpedimentis remanerent purae. Aurum quoque putatum dici solet, id est expurgatum, et ratio putata, id est pura facta.

Putitium Plautus (Bacch. 123) dixit pro stulto.

Pubes adulescens, quin etiam et plurium numerus eiusdem aetatis.

Puteolos dictos putant ab aquae calidae putore, quidam a multitudine puteorum earundem aquarum gratia factorum[Page 243]

Pugnis a pu<nc>tione, id est percussu dicitur.

Praecedaneam porcam dicebant, quam immolare erant solita antequam novam frugem praeciderent.

Porciam porro iaciam.[Page 245]

Porcae in agris sunt dictae, quod porcant, id est prohibeant aquam frumentis nocere. Nam crebriores sulci limi solent vocari.

Postliminium receptus dicitur is, qui extra limina, hoc est terminos provinciae, captus fuerat, rursus ad propria reuertitur.[Page 246]

Palmites vitium sarmenta appellantur, quod in modum palmarum humanarum virgulas quasi digitos edunt.

Palmulae appellantur remi a similitudine manus humanae.

Pallas Minerva dicta est quod Pallantem Gigantem interfecerit, vel, sicut putabant, quod in Pallante pAliide nata est.

Pappi carduorum flores. Lucretius (3, 386): "Vestem nec pluimas avuim papposque volantes."

Papillae capitula mammillarum dictae, quod papularum sint similes.

Pauperies damnum dicitur, quod quadrupes facit.

Palpari blandiri.

Pauciens dicebant pro raro. Titinnuis (40): "Uxorem pauciens videbo."

Panus facit deminutivum panucula.

Pandana porta dicta est Romae, quod semper pateret.

Pandiculari dicuntur, qui toto corpore oscitantes exteudunt, eo quod pandi fiunt.

Pandicularis dicebatur dies idem et communicarius, in quo omnibus dis communiter sacrificabatur.

Pancarpiae dicuntur coronae ex vario genere florum factae.

Panibus redimibant caput equi immolati idibus Octobribus in campo Martio, quia id sacrificium fiebat ob frugum eventum; et equus potius quam bos immolabatur, quod hic bello, bos frugibus pariendis est

Patulum bovem Plautus (Truc. 277) appellat, cuius cornua diversa sunt ac late pateant.

Patagium est, quod ad summam tunicam adsui solet, quae et patagiata dicitur, et patagiarii qui eiusmodi faciunt.[Page 247]

Patagus morbi genus.

Patricius vicus Romae dictus eo, quod ibi patricii habitaverunt, iubente Servio Tullio, ut, si quid molirentur adversus ipsum, ex locis superioribus obrimerentur.

Pagani a pagis dicti.

Pagi dicti a fontibus, quod eadem aqua uterentur. Aquae enim lingua Dorica pagai appellantur.

Paginae dictae, quod in libris suam quaeque optineant regionem, ut pagi; vel a pangendo, quod in illis versus panguntur, id est figuntur.

Parens vulgo pater aut mater appellatur, sed iuris prudentes avos et proavos, avias et proavias parentum nomine appellari dicunt.

Parere oboedire.

Parret significat apparebit.

Paribus equis, id est duobus, Romani utebantur proelio, ut sudante altero transirent in siccum. Pararium aes appellabatur id, quod equitibus duplex pro binis equis dabatur.

Parrici<di> quaestores appellabantur, qui solebant creari causa rerum capitalium quaerendarum. Nam parricida non utique is, qui parentem occidisset, dicebatur, sed qualemcumque hominem indemnatum. Ita fuisse indicat lex Numae Pompili regis his composita verbis (12): "Si qui hominem liberum dolo sciens morti duit, paricidas esto."

Parumper significat paulisper, quasi perparvum, hoc est valde parvum; refertur autem ad tempus.

Parasangae apud Persas viarum mensurae.

Penuria est id, quod paene minus sit, quam necesse est.[Page 248]

Pelices nunc quidem appellantur alienis succumbentes non solum feminae, sed etiam mares. Antiqui proprie eam pelicem nominabant, quae uxorem habenti nubebat. Cui generi mulierum etiam poena constituta est a Numa Pompilio hac lege (2): "Pelex aram lunonis ne tangito; si tanget, lunoni crinibus demissis agnum feminam caedito."

P<a>edidos sordidos significat atque obsoletos. Tractum vocabulum a Graeco, quia paides, id est pueri, talis sint aetatis, ut a sordibus nesciant abstinere.

Paean<a> Apollinem vocaverunt, quod sagittarum ictu eum nocere putabant. Est enim paiein ferire. Alii, quod remedians morbis finem faceret talis gravitatis.

Peligni ex Illyrico orti. Inde enim profecti ductu Volsimi regis, cui cognomen fuit Lucul<l>o, partem Italiae occuparunt. Huius fuerunt nepotes Pacinus, a quo Pacinates, et Pelicus, a quo Peligni.

Pales dicebatur dea pastorum, cuius festa Palilia dicebantur; vel, ut Alii volunt, dicta Parilia, quod pro partu pecoris eidem sacra fiebant.

Partus et pro nascendo ponitur et pro parato. Naevius (trag. 54): "Male parta male dilabuntur."

Parones navium genus, ad cuius similitudinem myoparo vocatur.

Passer marinus, quem vocat vulgus struthocamelum.[Page 249]

Parcito linguam in sacrificiis dicebatur, id est coerceto, contineto, taceto.

Pastillus forma parvi panis utique deminutivum est a pane.

Passales et oves et gallinae appellantur, quod passim pascuntur.

Phascolia appellant Graeci, quas vulgus per[n]as vocat.

Praetoria cohors est dicta, quod a praetore non discedebat. Scipio enim Africanus primus fortissimum quemque delegit, qui ab eo in bello non discederent et cetero munere militiae vacarent et sesquipler stipendium acciperent.

Prorsum ponebant pro recto.

Prandium ex Graeco p(r)oendion est dictum, nam meridianum cibum cenam vocabant.

Praetextae appellatur, quae res gestas Romanorum continent scriptae.

Praetoria porta in castris appellatur, qua exercitus in proelium educitur, quia initio praetores erant, qui nunc consules, et hi bella administrabant, quorum tabernaculum quoque dicebatur praetorium.

Praes est is, qui populo se obligat, interrogaturque a magistratu, si praes sit. Ille respondet: praes.

Praesiderare dicitur cum maturius hiberna tempestas movetur,

quasi ante sideris tempus.

Praesidium est, quod pro utilitate ac salute alieuius auxilii gratia praeponitur. Subsidium, quod postpositum est ad subveniendum laborantibus.

Praestinare apud Plautum praeemere est, id est emendo tenere.[Page 250]

Praestitem in eadem significatione dicebant antiqui, qua nunc dicimus antestitem.

Praestolari is dicitur, qui ante stando ibi, quo venturum excipere vult, moratur.

Praeficae dicuntur mulieres ad lamentandum mortuum conductae, quae dant ceteris modum plangendi, quasi in hoc usum praefectae. Naevius: "Haec quidem mehercle, opinor, priefica est, quae sic mortuum conlaudat."

Praesagire est praedivinare, praesipere. Sagax enim est acutus et sollers.

Praecidanea agna vocabatur, quae ante alias caedebatur. Item porca, quae Cereri mactabatur ab eo, qui mortuo iusta non fecisset, id est glebam non obiecisset, quia mos erat eis id facere, priusquam novas fruges gustarent.

Praecia dicebant, qui a flaminibus praemittebantur, ut denuntiarent opificibus, manus abstinerent ab opepe, ne, si vidisset sacerdos facientem opus, sacra polluerentur.

Praeiurationes facere dicuntur hi, qui ante alios conceptis verbis iurant; post quos in eadem verba iurantes tantummodo dicunt: idem in me.

Pronurus nepotis uxor.

Praeneste dicta est, quia is locus, quo condita est, montibus praestet.

Promissum capillum dicitur longum. Item barba promissa velut porro missa.

Promiscam dicebant pro promiscue.

Promonstra prodigia.

Primordia principia.[Page 251]

Promulgari leges dicuntur, cum primum in vulgus eduntur, quasi provulgari.

Promulco agi dicitur navis, cum scapha<e> ducitur fune.

Principalis castrorum porta nominatur, quod in eo loco est, in quo principes ordines tendunt.

Praenominitibus feminas esse appellatas testimonio sunt Caecilia et Taracia, quae ambae Gaiae solitae sint appellari, pari modo Lucia et Titia.

Prym<n>esius palus, ad quem funis nauticus religatur, quem alii tosillam dicunt.

Procare poscere. Unde procaces meretrices ab assidue poscendo, et proci uxorem poscentes in matrimonium.

Procellunt procumbunt.

Proculum inter cognomina eum dicunt, qui natus est patre peregrinante a patria procul. Proculos sunt qui credant ideo dictos, quia patribus senibus quasi procul progressis aetate nati sunt.

Procapis progenies, quae ab uno capite procedit.

Procincta classis dicebatur, cum exercitus cinctus erat Gabino cinctu confestim pugnaturus. Vetustius enim fuit multitudinem hominum, quam navium, classem appellari.

Procitant provocitant. Citare enim vocitare est, unde proci et prociat.

Procat dicebant pro poscit.

Procalare provocare ex Graeco kalein, id est vocare. Unde kalendae, calumnia, calones et caculae et calatores.

Procera prolixa et in longum producta, quasi ex cera ob eius facilitatem.[Page 252]

Procitum testamentum dicebatur velut procatum, provocatum, id est irritum ac ruptum.

Procitum, cum prima syllaba corripitur, significat petitum. Livius (Odyss. 8): "Matrem procitum plurimi venerunt."

Procestria dicuntur, proceditur in muro. Aelius procestria aedificia dixit esse extra portam; Artorius procastria, quae sunt ante castra. Etiam qui non habent castra, propugnacula, quibus pro castris utuntur, aedificant.

Prosapia progenies, id est porro sparsis et quasi iactis liberis, quia supare significat iacere et disicere.

Prosicium, quod praesecatum proicitur.

Prosequium a prosequendo, obsequium ab obsequendo dicuntur.

Prosedas meretrices Plautus appellat, quae ante stabula sedeant. Eaedem et prostibula.

Pro sententia ac si dicatur in sententia, ut pro rostris, id est in rostris.

Prosumia genus navigii speculatorium parvum.

Prosita proposita.

Privos privasque antiqui dicebant pro singulis. Ob quam causam et privata dicuntur, quae uniuscuiusque sint; hinc et privilegium et privatus; dicimus tamen et privatum, cui quid est ademptum.

Privignus dictus, quod, ante quam mater secundo nuberet, est progenitus. Pri enim antiqui pro prae dixerunt.

Praevaricatores a praetergrediendo sunt vocati.[Page 253]

Prisci Latini proprie appellati sunt hi, qui, priusquam conderetur Roma, fuerunt.

Priscus Tarquinius est dictus, quia prius iuit, quam Superbus Tarquinius.

Pristinum ab eo venit, quod est prius; pari modo et prior.

Proletarium capite censum, dictum quod ex his civitas constet, quasi prolis progenie; idem et letanei.

Procitare saepe prolificere, id est producere.

Prologium principium, proloquium. Pacuvius (383): "Quid est? Nam me exanimasti prologio tuo."

Prolugere dicuntur, qui solito diutius lugent.

Proeliare dies appellantur, quibus fas est hostem bello lacessere. Erant enim quaedam feriae publicae, quibus nefas fuit id facere.

Provinciae appellantur, quod populus Romanus eas provicit, id est ante vicit.

Protinam protinus. Terentius (Phorm. 190): "Protinam me coiciam in pedes."

Pruina dicta, quod fruges ac virgulta perurat.

Prugnum pronum.

Propages progenies a propagando, ut faciunt rustici, cum vitem vetulam subprimunt, ut ex una plures faciant.

Propetrare mandare, quid perficiatur; nam impetrare est exorare et perpetrare perficere.

Propudium dicebant, cum maledicto nudare turpitudinem volebant, quasi porro pudendam. Quidam propudium putant dici, a quo pudor et pudicitia procul sint.[Page 255]

Propatulum late paten atque apertum; et patuli boves, quorum cornua in diversum patent.

Properus celer, unde adverbium propere.

Prophetas dicebant veteres antistites fanorum oracolorumque interpretes.

Profecturi viam Herculi aut Sanco sacrilicabant.

Prodigere est consumere, unde et prodifius fit.

Prodinunt prodeunt. Ennius (Ann. 156): "Prodinunt famuli, tum candida lumina lucent."

Probrum stuprum, flagitium.

Probi velut prohibi, qui se a delinquendo prohibent.

Prodiatores prodigiorum interpretes.

Prodit memoriae porro dat et fallit. Item ex interiore loco procedit. Item perdit, ut Ennius (Ann. 156): "Non in sperando cupide rem prodere summam."

Punicum genus libi translatum a Poenis. Id etiam appellabant prob[r]um, quia erat ceteris suavissimum.[Page 257]

Pro significat in, ut pro rostris, pro aede, pro tribunali.

Progenerum appellat avus neptis suae virum.

Profanum quod non est sacrum. Plautus (frag. inc. 38): "Sacrum au profanum habeas, parvi penditur."

Pro ponitur etiam pro amplificando ac palam faciendo, ut prodi, provoca, protrahe, propelle; alias pro privandi facultate, ut in propudio, prohibendo, quia utrumque abnuit in his esse pudorem potestatemque: alias aliud alio, ut <pro> pecunia, pro praedio, consule; alias pro admiratione, ut pro Iuppiter; alias pro ante, ut pro ostio; alias pro <in>, immittere et promittere barbam et capillum.

Profundum quod longe habet fundum.

Profesti dies procul a religione numiuis divini.

Profusus super modum sumptuosus. Terentius (Ad. 134):
“Pronfundat, perdat, pereat, nihil ad me adtinet”. Alias
abiectus iacens. Pacuvius (321): “Profusus gemitu murmuro.”[Page 259]

Plauti appellantur canes, quorum aures languidae sunt ac
flaccidae et latius videntur patere.

Plantae semina holerum, quod plana sunt, ut appellantur
etiam ex simili plantae nostrorum pedum.

Plancae tabulae planae, ob quam causam et planci appellantur,
qui supra modum pedibus planis sunt.

Plebeium magistratum neminem capere licet, nisi qui ex
plebe est.

Plutei crates corio crudo intentae, quae solebant obponi
militibus opus facientibus, et appellabantur militares. Nunc
etiam tabulae, quibus quid praesepitur, eodem nomine dicuntur.

Plebei aediles dissidente plebe a patribus sunt creati.

Plexa conligata, unde perplexa.

Plentur antiqui etiam sine prae-positionibus dixerunt.[Page 261]

Ploxinum capsam dixerunt.

Pax dicta est a pactione.

Penem caudam vocabant; unde et offam porcinam cum
cauda offam penitam dicebant. Hinc et peniculos dicimus,
quibus calciamenta terguntur, qui de caudarum extremitate
fiunt. Penis denique a pendendo vocata est.

Propius sobrino mihi est consobrini mei filius et patris
mei consobrinus.

Possessio est usus quidam agri aut aedificii, non ipse fundus
aut ager.[Page 263]

Portum frequenter maiores pro domo posuerunt.

Patrocinia appellari coepta sunt, cum plebs distributa est
inter patres, ut eorum opibus tuta esset.

Postica linea in agris dividendis ab oriente ad occasum
spectat.

Pomptina tribus a Pomptia urbe est dicta.

Papiria tribus a Papirio vocata.[Page 265]

Pupinia tribus ab agro Popinio.

Popillia tribus a progenitrice traxit vocabulum.

Prorsi limites appellantur in agrorum mensuris, qui ad
orientem directi sunt.

Pugio dictus, quod eo punctim pugnatur.

Praebia remedia.[Page 267]

Praemetium, quod praelibationis causa ante praemetitur.

Protelare longe propellere, ex Graeco videlicet tele, quod
significat longe.

Privato sumtu se alebant milites Romani paene ad id tempus,
quo Roma est capta a Gallis.

Porci effigies inter militaria signa quintum locum optinebat,
quia confecto bello inter quos pax fieret, caesa porca
foedus firmare solebant.

Polimenta testiculi porcorum dicuntur, cum castrantur, a
politorie vestimentorum, quod similiter, ut illa, curantur.

Pater patrimus dicitur, qui, cum ipse pater sit adhuc patrem
habet.

Porticulus est, qui in portu modum dat classi. Est autem
malleus.

Pro scapulis cum dixit Cato (40,7), significavit pro iniuria
verberum.[Page 269]

Primanus tribunus erat, qui primae legioni tributum scribebat.

Properare aliud est, aliud festinare; qui unum quid
mature transigit, is properat; qui multa simul incipit neque perficit,
is festinat.

Prorsus porro versus.

(Pilates, p. 273)

Peregrina sacra simt dicta, quae ab Aliis urbibus religionis
gratia sunt advecta.

Peculatus, id est furtum publicum, dici coepit a pecore
tunc cum Romani praeter pecudes nihil haberent.[Page 271]

Plebeiae pudicitiae sacellum Romae ut sacra cetera colebatur.

Primigenius sulcus dicitur, qui in condenda nova urbe

Parilibus Romulus Urbem condidit, quem diem festum praecipue habebant iuniores.

Praetexta pulla nulli alii licebat uti, quam ei qui funus faciebat.

Pilates genus lapidis. Cato (Orig. 5, 17): "Lapis candidior quam pilates."

Pilae et effigies virues et muliebres ex lana Conpitalibus suspendebantur in conpitis, quod hunc diem festum esse deorum inferorum, quos vocant Lares, putarent, quibus tot pilae, quot capita servorum; tot effigies, quot essent liberi, ponebantur, ut vivis parcerent et essent his pilis et simulacris contenti.[Page 275]

Ploti appellantur, qui sunt planis pedibus. Unde et poeta Accius, quia UMBER Sarsinas erat, a pedum planitie initio Plotus, postea Plautus est dictus. Soleas quoque dimidiatas, quibus utebantur in venando, quo planius pedem ponerent, semiplotia appellabant.

Porcas, quae in agris fiunt, ait Varro dici, quod porrigant frumentum.[Page 279]

Punici dicuntur, non Poeni, quamvis a Phoenice sint oriundi.

Portunus, qui et Palaemon, a Romanis inter deos colebatur.

Poenas pendere in eo propriae dicitur, qui ob delictum pecuniam solvit, quia penso aere utebantur.

Pullariam Plautus (frag. inc. 39) dixit manum dextram.

Procedere dicebant interdum pro succedere, interdum pro porro cedere.

Pertusum dolium cum dicitur, ventrem significat.

Pollit pila ludit.

(**Petreia**, p. 281)[Page 281]

Pelliculationem Cato a pelliciendo dixit.

Praemiosa pecuniosa.

Pastales oves Cato (frag. dub. 3) posuit pro pascales.

Petreia vocabatur, quae pompam praecedens in colonis aut municipiis imitabatur anum ebriam, ab agri vitio, scilicet petris, appellata[m].

Periculatus sum Cato (orat. 23,2) est usus in dicendo.

Parsi idem Cato (orat. 23,1) dixit, non peperci.

Praedonulos hypocoristicos, id est deminutive, idem Cato (epist. 1) posuit pro praedonibus.

Precem singulariter.

Pulchralibus pro pulchris.

Punctariolas leves pugnas identidem ipse (orat. 28,1) dixit.

Proaedificatum dicitur, quod ex privato loco processit in publicum solum.[Page 283]

Prodidisse tempus longius fecisse.

Pavimenta Poenica, hoc est marmore Numidico strata.

Prolato aere apud Ennium (trag. 16) significat scuto ante se protento.

Privatae vocabantur feriae sacrorum propriorum, velut dies natales.

Pudicitiae ignum Romae colebatur, quod nefas erat attingi, nisi ab ea, quae semel nupsisset.

Patrimi et matrimi pueri tres adhibebantur in nuptiis, unus, qui facem praeferret ex spina alba, quia noctu nubebant, duo, qui nubentem tenebant.

Prima aut secunda diei bora causa ominis +sponsalibus tribuebatur.+

Pronubae adhibentur nuptis, quae semel nupserunt, causa Auspicii, ut singulare perseveret matrimonium.

Praetextatis nefas erat obsceno verbo uti, ideoque praetextum appellabant sermonem, qui nihil obscenitatis haberet.[Page 285]

Palatualis flamen ad sacrificandum ei deae constitutus erat, in cuius tutela esse Palatium putabant.

Puer, qui obscene ab aliquo amabatur, eius, a quo amatus esset, pullus dicebatur. Unde Q. Fabius, cui Eburno cognomen erat propter candorem, quod eius natis fulmine icta esset, pullus Iovis appellatus est.

Publica sacra, quae pro populo fiebant; privata, quae pro

singulis hominibus familiisque, appellabant.

Prodit non solum in apertum exit significat, sed etiam porro it.

Portenta rerum fieri dicuntur, cum solida corpora raro se ostendunt, ut cometae, turbines, barathra, sereno caelo facta tonitrua.

Puls potissimum dabatur pullis in auspiciis, quia ex ea necesse erat aliquid decidere, quod tripudium faceret, id est terripavium. Pavire enim ferire est. Bonum enim augurium esse putabant, si pulli, per quos auspicabantur, comedissent, presertim si eis edentibus aliquid ab ore decidisset. Sin autem omnino non edissent, arbitrabantur periculum[Page 287]

Pedestria auspicia nominabant, quae dabantur a vulpe, lupo, serpente, equo ceterisque animalibus quadrupedibus.

Piacularia auspicia appellabant, quae sacrificantibus tristia portendebant, cum aut hostia ab ara effugisset, aut percussa mugitum dedisset, aut in aliam partem corporis, quam oporteret, cecidisset.

Pestifera auspicia esse dicebant, cum cor in extis, aut caput in iocinere non fuisset.

Praepetes aves dicuntur, quae se ante auspicantem ferunt. Nam praepetere dicebant pro anteire.

Pecunia sacrificium fieri dicebatur, cum fruges fructusque offerebantur, quia ex his rebus constat, quam nunc pecuniam dicimus.

Polubrum pelluvium vas, quod nos pelvem vocamus.[Page 289]

Patres senatores ideo appellati sunt, quia agrorum partes adtribuerant tenuioribus ac si liberis propriis.

Pecuum dixit Cato genetivum pluralem ab eo, quod est pecu.[Page 291]

Procare poscere est, unde et proci et meretrices procaces, et verbum procas, id est poscis.

Peculium servorum a pecore dictum, sicut et pecunia nobilium.

Puelli pueri per deminutionem. Ennius (Ann. 221): "Poeni soliti suos sacrificare puellos."[Page 293]

Praeciamitatores dicebantur, qui flamini Diali, id est sacerdoti Iovis, antecedeabant clamantes, ut homines se ab opere abstinerent, quia bis opus facientem videre inreligiosum erat.

Pedum pastorale baculum incurvum, dictum, quia illo oves a pedibus comprehenduntur.

Pone gravi sono ponitur pro loci significatione.

Pure lautum, aqua pura lavatum.

Pura vestimenta sacerdotes ad sacrificium habebant, id est non obsita, non fulgurita, non funesta, non maculam habentia.

Proculato provocato.

Praefericulum vas aeneum sine ansa patens summum, velut pelvis, quo ad sacrificia utebantur.

Patellae vasula parva picata, sacrificiis faciendis apta.

Pantices frus ventris.[Page 295]

Perimit adimit, tollit; unde et preemptus interfectus.

Procinctam classem, id est paratam ad bellum militum multitudinem, Diali flamini videre non licuit.

Posimirium pontificale pomerium, ubi pontifices auspicabantur. Dictum autem pomerium, quasi promurium, id est proximum muro.[Page 297]

Penus vocabatur locus in aede Vestae intimus.

Pubes puer, qui iam generare potest. Is incipit esse ab annis quattuordecim; femina viripotens a duodecim.

Prandicula ientacula.

Prodiguae hostiae vocantur, quae consumuntur, unde homines quoque luxuriosi prodigi.

Petronia nomen amnis in Tiberim defluentis.

Penetrabile sacrificium dicebatur, quod interiore parte sacrarii conficiebatur. Unde et penetrabilia cuiusque dicuntur; et penes nos, quod in potestate nostra est.

Puri, probi, profani, sui auri dicebatur in manumissione sacrorum causa. Ex quibus puri significat, quod in usu spurco non fuerit; probi, quod recte excoctum purgatumque fuerit; profani, quod sacrum non fuerit; sui, quod alienum non fuerit.

Pacionem antiqui dicebant, quam nunc dicimus pactionem, unde et pacisci adhuc et paceo in usu remansere.[Page 299]

Pateram perplovere cum dicerent, significabant pertusam esse.

Pastillum in sacris libi genus rotundi.

Paludati armati, ornati. Omnia enini militaria ornamenta paludamenta dicebant.

Prox bona vox, ut aestimo, quasi proba vox.

Penates alii volunt, ut habeat nominativum singularem penas, alii penatis.

Proculiunt promittunt.

Profestum diem dicebant, qui festus non erat.

Profanum dicitur, quod fani religione non tenetur.

Procubitores dicuntur, qui noctu custodiae causa ante castra excubant, cum castra hostium in propinquo sunt.[Page 301]

Properam celerem strenuamque significat.

Prae[ter]cidere antecidere, id est ante immolare.

Pube praesente est populo praesente, sunekdochikos ab his, qui puberes sint, omnem populum significans.

Priveras mulieres privatas.

Promellere litem promovere.

Purime tetinero purissime tenuero.[Page 303]

Pristina velut prinstina dictum est.

Praesagitio clicita, quod praesagire est acute sentire. Unde sagae dictae anus, quae multa sciunt, et sagaces canes, qui ferarum cubilia praesentiunt.[Page 305]

Quirinalia dies, quo Quirino fiebant sacra: et stultorum feriae sunt appellata.

Quirinalis collis dictus est, quia in eum commigrarunt Sabini a Curibus venientes, quamvis alii a templo Quirini dictum putent.

Quiritium fossae dictae, quod eas Ancus Martius, cum Urbem circumdedit, Quiritium opera fecit.

Quispiam significat aliquem, sed unde sequens pars eius usurpari coeperit, inveniri non potest.

Quinquatrus festivus dies dictus, quod post diem quintum iduum celebraretur, ut triatrus et sexatrus et septematrus et decimatrus.[Page 307]

Quinquertium Graeci vocant pentathlon, quo die quinque genera artium ludo exercebantur. Ipsos quoque athletas Livius quinquertiones appellat.

Quisquiliae putantur dici, quicquid ex arboribus minutis surculorum foliorumque cadit, velut quicquidcadiae.

Quintipor servile nomen frequens apud antiquos a preanomine domini ductum, ut Marcipor, scilicet a Quinto et Marco.

Quippe significat quidni.

Quianam pro quare et cur ponitur. Ennius (Ann. 259):

“Quianam dictis nostris sententia flexa est?”

Quietalis dicebatur ab antiquis Orcus.

Quinctia prata trans Tiberim a Quinctio Cincinnato, cuius fuerant, dicta sunt.[Page 309]

Quintana porta appellatur in castris post praetorium, ubi rerum utensilium forum sit.

Querqueram frigidam cum tremore a Graeco karkara certum est dici, unde et carcer. Lucilius (1194): “lactans me ut febris querquera.” Et alibi (1277): “Querquera consequitur capitisque dolores.” Item Plautus (frag. 79): “Is mihi erat bilis querqueratus.”

Quercus dicitur, quod id genus arboris grave sit ac durum, tum etiam in ingentem evadat amplitudinem. Querqueram enim gravem et magnam quidam putant dici.

Quadruplicatores dicebantur, qui eo quaestu se tuebantur, ut eas res persequerentur, quarum ex legibus quadrupli erat actio.[Page 311]

Quandoc rex comitiavit fas, in fastis notari solet, et hoc videtur significare, quando rex sacrificulus divinis rebus perfectis in comitium venit.

Quandoc stercus delatum fas, eodem modo in fastis notatur

dies, quo stercus purgatur ab aede Vestae.

Quando cum gravi voce pronuntiatur, significat idem, quod quoniam, et est coniunctio; quando acuto accentu, est temporis adverbium.[Page 313]

Quatruurbem Athenas Accuis appellavit, quod ex quattuor urbibus in unam illam civitatem se homines contulere.

Quaeso significat id quod rogo. Quaesere tamen Ennius (Ann. 144; trag. 97, 120) pro quaerere posuit.

Quadranta vocabant antiqui amphoram, quod vas pedis quadrati octo et quadraginta sextarios capiat. Plautus (Curc. 103): "Anus haec sitit. quantillum sitit? Modica est, capit quadrantae."

Quaxare ranae dicuntur, cum vocem mittunt.

Quartarios appellabant muliones mercennarios, quod quartam partem capiebant quaestus.

Quatenus significat qua fine, ut hactenus hac fine; quatinus vero quoniam. Sed antiqui quatenoc dicebant.

Quamde pro quam dicebant antiqui.[Page 315]

Quam mox significat quam cito; sed si per se ponas mox, significat postea vel paulo post.

Quatere suspensum et vicinum rei alicuius motum significat, ut interdum concutere, cum et id ipsum verbum concutere ex quatere sit corapositum; quassare autem est saepe quatere.

Querquetulanae dicebantur nympphae querqueto virescenti praesidentes.

Querquetularia porta Romae dicta, quod querquetum intra muros Urbis iuxta se habuerit.[Page 317]

Quoniam significat non solum id quod quia, sed etiam id quod postquam; hac de causa, quod Graecum oti utriusque significationem optinet.

Quod significat etiam aliquid, praeterquam quod in usu fere est, et Graeci dicunt ti.

Quinque genera signorum observant augures: ex caelo, ex avibus, ex tripudis, ex quadripedibus, ex diris.

Rufuli appellabantur tribuni militum a consule facti, non a populo; de quorum iure quod Rutilius Rufus legem tulerit, Rufuli, ac post Rutili sunt vocati.

Runa genus teli significat. Ennius (Ann. 589): "Runata Recedit", id est proeliata.

Ructare, non ructari dicendum est. Flaccus: "Videtes alios ructare ac respuere pulcherrima superbia." Cicero tamen ructaretur dixit.[Page 319]

Resparsum vinum dixerunt, quia vino sepulchrum spargebatur.

Rubidus apud Plautum (Cas. 309) panis vocatur parum coctus; item scorteae ampullae rugosae rubidae dici solent.

Romana porta apud Romam a Sabinis appellata est, quod per eam proximus eis aditus esset.

Rutabulum a prouendo igne vocatum, quo panes coquuntur. Invenitur tamen positum et pro virili membro.[Page 321]

Rutilium rufum significat, cuius coloris studiosae etiam antiquae mulieres fuerunt, unde et rutiliae dictae sunt.

Rutrum dictum, quod eo harena eruitur.

Rotundam faciebant aedem Vestae ad pilae similitudinem, quod eandem credebant terram esse.

Rupitia damnum dederit significat.

Rudus vel **raudus** cum dicitur, res rudis et imperfecta significatur; hominem quoque inperitum rudem vocamus.[Page 323]

Rudentes restes nauticae, et asini, cum vocem mittunt.

Ruspari est crebro quaerere.

Rustica vinalia quarto decimo Kalendas Septembres celebrabant, quo die primum in Urbem vinum deferebant.

R pro S littera saepe antiqui posuerunt, ut maiosibus, meliosibus, lasibus, fesiis; pro maioribus, melioribus, laribus, feriis.

Rorarios milites vocabant, qui levi armatura primi proelium committebant, quod, ut ante imbrem fere rorare solet, sic illi ante gravem armaturam quod prodibant, rorari dicti.[Page 325]

Robum rubro colore et quasi rufo significari, ut bovem quoque rustici appellant, manifestum est. Unde et materia, quae

plurimas venas eius coloris habet, dicta est robur. Hinc et homines valentes et boni coloris robusti. Robus quoque in carcere dicitur is locus, quo praecipitatur maleficorum genus, quod antea arcis robusteis includebatur.

Robigalia dies festus septimo Kalendas Maias, quo Robigo deo suo, quem putabant robiginem avertere, sacrificabant.

Rorarium vinum, quod rorarius dabatur.[Page 327]

Rogatio est, cum populus consulitur de uno pluribusve hominibus, quod non ad omnes pertineat et de una pluribusve rebus, de quibus non omnibus sancitur. Nam quod in omnes homines resve populus scivit, lex appellatur.

Romulus et **Remus** a virtute, hoc est robore, appellati sunt.

Romam Romulus de suo nomine appellavit, sed ideo Romam, non Romulam, ut ampliore vocabuli significatu prosperiora patriae suae ominaretur.[Page 331]

Romulia tribus dicta, quod ex eo agro censebantur, quem Romulus ceperat ex Veientibus.[Page 333]

Rumex genus teli simile spari Gallici.

Rumitant rumigerantur. Naevius (bell. Pun. 70): "Simul alius aliunde rumitant inter sese."

Ruminalis dicta est ficus, quod sub ea arbore lupa mammam dederit Romo et Romulo. Mamma autem rumis dicitur, unde et rustici appellant aedos subrimios; qui adhuc sub mammis habentur.

Rumen est pars colli, qua esca devoratur; unde rumare dicebatur, quod nunc ruminare.

Rumentum abruptio.

Rhegium appellatur id municipium, quod in freto Siciliae est, quoniam id a rumpendo dictum est.[Page 335]

Redibitur tum id proprie dicitur, quod redditum est inprobatumque, et qui dedit rursus coactus est habere id, quod ante habuit.

Redivia sive reluvium dicitur, cum circa unguis cutis se solvit, quia duere est solvere.

Redhostire est gratiam referre, nam et hostiae pro aequare posuerunt.

Redivivum est ex vetusto renovatum.[Page 337]

Reus dictus [est] a re, quam promisit ac debet. Reus stipulando est idem, qui stipulatur. Reus promittendo, qui suo nomine alteri quid pro altero promisit.

Ritus mos vel consuetudo. Rite autem significat bene ac recte.[Page 339]

Retractare est rursus tractare.

Rabidus a rabie, qui morbus caninus est.

Ravi coloris appellantur, qui sunt inter flavos et caesios, quos Plautus (Epid. 620) appellat ravistellos. "Quis," inquit, "haec est mulier et ille ravistellus qui venit?"

Rates vocantur tigna conligata, quae per aquam aguntur; quo vocabulo interdum etiam naves significantur.

Rabula dicitur in multis intentus negotiis paratusque ad radendum quid auferendumque, vel quia est in negotiis agendis acrior, quasi rabiosus.

Rodusculana porta appellata, quod rudis et inpolita sit relicta, vel quia raudo, id est aere, fuerit vincta.[Page 341]

Rasores fidicines dicti, quia videntur cordas ictu radere.

Ratitum quadrantem dictum putant, quod in eo et triente ratis fuerit effigies, ut navis in asse.

Ravim dicebant pro raucitate, unde et verbum ravio, ravia.

Ratus sum significat putavi, item ratus ceasiis firmus.

Raviliae a ravis oculis, quemadmodum a caesiis caesullae.

Ratumenna porta a nomine cuiusdam aurigie sic appellata.[Page 343]

Reciperatio est, cum inter civitates peregrinas lex convenit, ut res privatae reddantur singulis recuperenturque.

Reciprocare pro ultro citroque poscere, usi sunt antiqui, quia procare est poscere, unde aequae gremiis subiectare, adfigere.

Recellere reclinare; excellere in altum extollere.

Recinium omne vestimentum quadratum, unde reciniati

mimi.

Ricae et riculae vocantur parva ricinia, ut palliola ad usum capitis facta.

Rectae appellantur vestimenta virilia, quae a stantibus et in altitudinem texuntur.

Rienes antiqui vocabant nefrundines, quia Graeci eos vephrus dicunt. Plantus (frag. 113): "Glaber erat tamquam[Page 345]

Refriva dicebant, quae ex segete causa auspicii domum ad sacrificium referebant.

Remeare redire, ut commeare ultro citroque ire, unde commeatus dari dicitur, id est tempus, quo ire et redire qui possit.

Remeligenes et remorae a morando dictae. Plautus (Cas. 804): "Quid illae nunc tam divinitus remorantur remiligines?" et Lucilius (965): "Quaenam vox ex te resonans meo gradu remoram facit?"

Remurinus ager dictus, quia possessus est a Remo, et habitatio Remi Remoria. Sed et locus in summo Aventino Remoria dicitur, ubi Remus de urbe condenda fuerat auspicatus.

Remores aves in auspicio dicuntur, quae acturum aliquid remorari compellunt.

Rimari est valde quaerere, ut in rimis quoque.[Page 347]

Remillum dicitur quasi repandum.

Remorbescat in morbum reccidat.

Refutare redarguere, compositum a fando, versa A littera in U.

Renancitur significat reprehenderit. Unde adhuc nos dicimus nanciscitur et nactus, id est adeptus.

Reor existimo, et quaecumque ab eo declinantur.

Remulco est, cum scaphae remis navis magna trahitur.

Rigidum et praeter modum frigidum significat et durum.

Regifugium sacrum dicebant, quo die rex Tarquinius fugerit e Roma.

Regia domus, ubi rex habitat.[Page 349]

Regiescit apud Plantum (frg. inc. 40) significat crescit.

Reapse est reipsa. Pacuvius (26): "Si non est ingratum reapse, quod feci."[Page 351]

Reputia postridie nuptias apud novum cenatur, quia quasi reficitur potatio.

Repagula sunt, quae patefaciendi gratia ita fi[n]guntur, ut e contrario oppangantur. Haec et repages dicuntur.

Repudium, quod fit ob rem pudendam, appellatum.

Repedare recedere.

Repasti<n>ari ager is dicitur, cuius natum fodiendo mutatur.[Page 353]

Reluere solvere, repignerare.

Resignare antiqui dicebant pro rescribere, ut adhuc subsignare dicimus pro subscribere.

Resultare saepe resilire.

Restibilis ager fit, qui biennio continuo seritur farreo spico, id est aristato, quod ne fiat, solent, qui praedia locant, excipere.

Reses ignavus, quia residet.

Resecrare solvere religione, utique cum reus populum comitiis oraverat per deos, ut eo periculo liberaretur, iubebat magistratus eum resecreare. Plantus: (Aul. 684): "Resecroque, mater, quod dudum obsecravem."[Page 355]

Res conperendinata significat iudicium in diem tertium constitutum.

Rava vox rauca et parum liquida, proxime canum latralum sonans, unde etiam causidicus pugnaciter loquens ravula.

Rosea in agro Reatino campus appellatur, quod in eo arva rore humida semper seruntur.

Rediculi fanum extra portam Capenam fuit, quia accedens ad Urbem Hannibal ex eo loco redierit quibusdam perterritus visis.

Reserari a sera dictum est.

Remant repetant. Ennius (Ann. 69): "Rivos camposque remant.[Page 357]

Ridiculus, qui in rebus turpibus ridetur

Retricibus eum ait Cato (orat. 29,1), aquam eo nomine significat, qua horti irrigantur.

Recepticius servus est, qui ob vitium redhibitus est.

Rogat est consulit populum, vel petit ab eo, ut id sciscat, quod ferat.

Restat Ennius (Ann. 481) posuit pro distat.

Ruri esse, non rure dicendum; testis est Terentius, cum ait (Phorm. 363): "Ruri se continebat." [Page 359]

Retiario pugnanti adversus murmillonem cantatur: "Non te peto, piscem peto, quid me fugis, Galle?" quia murmillonicum genus armaturae Gallicum est, ipsique murmillones ante Galli appellabantur; in quorum galeis piscis effigies inerat. Quod genus pugnae institutum est a Pittaco, uno ex septem sapientibus, qui adversus Phrynonem dimicaturus propter controversias finium, quae erant inter Atticos et Mytilenaeos, rete occulte lato inpedivit Phrynonem.

Resignatum aes dicitur militi, cum ob delictum aliquod iussu tribuni militum, ne stipendium ei detur, in tabulas refertur. Signare enim dicebant pro scribere.

Rituales nominantur Etruscorum libri, in quibus scriptum est, quo ritu urbes condantur, arae aedesque sacrentur, curiae, tribus et centuriae distribuuntur. [Page 363]

Redinunt redeunt.

Reguim est, quod aut est, aut fuit regis. Regale est dignum rege.

Reque eapse re ipsa. [Page 365]

Recipie recipiam.

Redemptitavere, ut clamitavere.

Repulsior Cato (orat. 44,1) dixit comparative a repulso.

Ratissima quoque ab his, quae dicimus rata, unde etiam rationes dictae.

Rapi simulatur virgo ex gremio matris, aut, si ea non est, ex proxima necessitudine, cum ad virum traditur, quod videlicet ea res feliciter Romulo cessit.

Rapi solet fax, qua praelucente nova nupta deducta est ab utrisque amicis, ne aut uxor eam sub lecto viri ea nocte ponat, aut vir in sepulchro conburendam curet, quo utroque mors propinqua alterutrius utrius captari putatur.

Receptus mos est, quem sua sponte civitas alienum adscivit. [Page 367]

Regalia exta appellabant, quae potentibus insperatum pollicebantur honorem, humilioribus hereditates, filio familiae dominationem.

Rosci appellabantur in omnibus perfecti artibus, quod Roscius quidam perfectus unus in arte sua, id est comoedia, iudicatus sit. [Page 369]

Rica est vestimentum quadratum, fimbriatum, purpureum, quo flaminicae pro palliolo utebantur. Alii dicunt, quod ex lana fiat sucida alba, quod conficiunt virgines ingenuae, patrimae, matrimae, cives, et inficiatur caeruleo colore.

Repertum dicitur quasi repartum et reparatum. [Page 371]

Rictus, rixae, rixiosi, ringitur dici videntur, quia in diversum rumpantur, contrariaque sint recto, quod vocabulum dictum videtur a regendo.

Susque deque significat plus minusve.

Sonivio sonanti.

Suppum antiqui dicebant, quem nunc supinum dicimus.

Servilius lacus Romae a conditore vocatus. [Page 373]

Sonticum iustum. Naevius (com. 128): "Sonticam esse oportet causam, quamobrem perdas mulierem."

Sacra via in urbe Roma appellatur, quod in ea foedus ictum sit inter Romulum ac Tatium.

Solitautilia hostiarum trum diversi generis immolationem significant, tauri, arietis, verris, quod omnes eae solidi integrique sunt corporis. Sollum enim lingua Oscorum significat totum et solidum. Unde tela quaedam solliferrea vocantur tota ferrea, et homo bonarum artium sollers, et quae nulla parte laxata cavaque sunt, solida nominantur. [Page 375]

Socordiam quidam pro ignavia posuerunt; Cato (orig. 7,15) pro stultitia posuit. Conpositum autem videtur ex si, quod est sine, et corde.

Semis, semodius, semuncia ex Graeco trahuntur, sicut et alia nonnulla, quae S litteram pro adspiratione eorum habent, ut epta septem, ulai silvae. Sic ista ab eo, quod illi dicunt emisu, declinata sunt.[Page 377]

Supervacaneum supervacuum.

Serufertarios dicebant, qui quaedam sacrificia ad arbores fulguritas faciebant, a ferto scilicet quodam sacrificii genere.

Silicernium erat genus farciminis, quo fletu familia purgabatur.

Dictum autem silicernium, quia cuius nomine ea res instituebatur, is iam silentium cerneret. Caecilius (122): "Credidi silicernium eius me esse esurum."

Sudum siccum, quasi seudum, id est sine udo.[Page 379]

Securus sine cura.

Sublesta infirma et tenuia. Plautus (Pers. 348): "Gravior paupertas fit, fides sublestior", id est infirmior. Idem vinum ait (frag. 98) "sublestissimum", quia infirmos faciat vel corpore vel animo.

Secus aliter; hausecus non aliter.

Stipem esse nummum signatum testimonio est et de eo, quod datur in stipendium militi, et cum spondetur pecunia, quod stipulari dicitur.

Sobrinus est patris mei consobrini filius et matris meae consobrinae filius.[Page 381]

Sororiare mammae dicuntur paellarum, cum primum tumescunt, ut fraterculare puerorum. Plautus (frag. 85): "Tunc papillae primulum sororiabant; illud volui[t] dicere, fraterculabant."

Suregit et **sortus** pro surrexit, et quasi possit fieri surrectus, frequenter posuit Livius.

Sors et patrimonium significat. Unde consortcs dicimus; et dei responsum et quod cuique accidit in sustiando.[Page 383]

Soracum est, quo ornamenta portantur sceni corum.

Sobrium vicum Romae dictum putant, vel quod in eo nulla taberna fuerit, vel quod in eo Mercurio lacte, non vino subplicabatur.

Sons nocens; insons innocens.

Sodales dicti, quod una sederent et essent, vel quod ex suo datis vesci soliti sint, vel quod inter se invicem suaderent, quod utile esset.

Sodes si audes, uti sis pro si vis, et ilico pro in loco.

Terentius in Andria (85): "Dic, sodes, quis heri Chrysidem habuit?"

Surum dicebant, ex quo per deminutionem fit surculus. Ennius (Ann. 525): "Unus surus surum ferret, tamen defendere possent."

Suremit sumpsit (trag. inc. 235): "Inque manu suremit hastam." Suremnsit sustulerit.[Page 385]

Summussi murmuratores. Naevius (trag. 63): "Odi", inquit, "summussos", proinde aperte dice, quid sit". Terentius mussare pro tacere posuit, cum ait (Luvent. 1): "Sile, cela, occulta, tege, tace, mussa."

Sum pro eum usus est Ennius.

Sollo Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Livius (34, 14, 11), solliferreum, genus teli, id est totum ferreura. Sollers etiam in omni re prudens, et sollemne, quod omnibus annis praestari debet.[Page 387]

Solla sedilia, in quibus singuli tantum possunt sedere, ideoque soliar sternere dicuntur, qui sellisternium habent, et solaria vocantur Babylonica, quibus eadem sternuntur.

Solum terram.

Solea vel ea dicitur, quae solo pedis subicitur, vel genus piscis, vel materia robustea, super quam paries craticius extruitur.

Solox lana crassa, vel pecus lana contextum. Titinnius (3): "Lana soloci ad purpuram data"; et Lucilius (1246): "Pastali pecore ac montano, hirtio atque soloce."

Sos pro eos antiqui dicebant, ut Ennius (Ann. 22): "Constitit inde loci propter sos dea dianm." Sos interdum pro

suos ponebant; per dativum casum idem Ennius effert (Ann. 149): "Postquam lumina sis oculis", pro suis.[Page 389]

Sultis si vultis. Plantus (frag. 80): "Sequimini me hac Sultis"; et Cato (52,1): "Audite, sultis, milites."

Solutum morbi genus.

Solipugna genus bestiolea maleficae, quod acrius concitatusque fit fervore solis, unde etiam nomen traxit.

Sospes salvus. Ennius (Ann. 590) tamen sospitem pro servatore posuit.

Sospitare est bona spe adficere, aut bonam spem non fallere.[Page 391]

Succrotilla vox, tenuis et alta. Titinnius: "Feminina fabula succrotilla vocula."

Succingulum balteum.

Sucerda stercus suillum. Titinnius (178): "Quid habes nisi unam arcam sine clavi? eo condis sucerdas?"

Sciscito, sententiam dico.[Page 393]

Succidanea hostia dicebatur, quae secunda loco caedebatur, scilicet sic appellata a succedendo.

Suggillatum dicitur ex Graeco, quod ea pars, quae est sub oculo, kulon ab eis dicitur.

Sycophantas appellatos hac de causa dicunt. Atticos quondam iuvenes solitos aiunt in hortos inrumpere ficosque deligere.

Quam ob causam lege est constitutum, ut, qui id fecisset, capite truncaretur; quam poenam qui persequerentur ob parvula detrimenta, sycophantas appellatos.

Solcus dictus a Graeco, qui ab illis olkos appellatur.

Suasum color appellatur, qui fit ex stillicidio fumoso in vestimento albo. Plantus (Truc. 271): Suaso infecisti propudiosa pallulam." Sunt qui omnem colorem suasum velint appellare, quod quasi persuadetur in alium ex albo transire.[Page 395]

Superescit, supererit. Ennius (Ann. 494): "Dum quidem unus homo Romae superescit."

Sub iugum mitti dicuntur hostes, cum duabus hastis in terra defixis tertiaque super ligata inermes sub eas coguntur transire.

Subices Ennius (trag. 2) pro subiectis posuit.

Superstites antiquitus appellati sunt testes.[Page 397]

Supervaganea dicebatur ab auguribus avis, quae ex summo cacumine vocem emisisset, dicta ita, quia supra omnia vagatur, aut canit.

Supercilia in lunonis tutela esse putabant, quod his protegantur oculi, per quos luce fruimur, quam tribuere putabant lunonem; unde et Lucina dicta est.

Supernati dicuntur, quibus femina sunt succisa in modum suillarum pernarum. Ennius (Ann. 286): "His pernas succidit iniqua superbia Poeni."

Suppreum modo significat summum, modo extremum, modo maximum.[Page 399]

Subsilles dicebantur quaedam lamellae sacrificiis necessariae.

Sororium tigillum appellabatur locus sacer in honorem lunonis, quem Horatius quidam statuerat causa sororis a se interfectae, ob suam expiationem.

Substillum tempus ante pluviam iam paene uvidum et post pluviam non persiccum, quod iam stillaret, ant nondum desisset.

Subscudes appellantur tabellae, quibus tabulae inter se configuntur, quia, quo inmittuntur, succiditur. Pacuvius (250): "Nec ulla subscus cohibet compagem." [Page 401]

Sub corona venundari dicuntur captivi, quia venundabantur coronati. Cato (mil. 2): "Ut populus potius ob rem bene gestam supplicatum eat, quam re male gesta coronatus veneat."

Sublimen est in altitudinem elatum; id autem dicitur a limine superiore, quia supra nos est.

Succenturiare est explendae centuriae gratia supplere. Caecilius (229): "Nunc meae malitiae astutia opus est; succenturia."

Subrumari dicuntur haedi, cum ad mammam admoventur,

quia ea rumis vocatur, vel quia rumine trahunt lacte sugentes.[Page 403]

Subulo Tusce tibicen dicitur.

Subura regio Romae a pago Succusano vocabulum traxit, quod ei vicinum fuit.

Subverbntam veribus ustam significat.

Suboles ab olescendo, id eet crescendo, dictae, ut adolescentes et adultae et indoles. Lucretius (4, 1232): "Sive virum suboles, sive est muliebris origo."

Subucula et genus libi dicitur ex alica et oleo et melle, et genus vestimenti.

Sub vos placo supplico.

Suffiscus folliculus testium arietinorum, quo utebantur pro marsupio, a fisci similitudine dictus.[Page 405]

Subactus modo significat mollitus; modo victus; modo compulsus, ut cum dicimus, pecus sub arborem subactum; modo coactus.

Supplicia veteres quaedam sacrificia a supplicando vocabant.

Sufes consul lingua Poenorum. Calidius: "Senatus", inquit, "censuit referentibus sufetis."

Sub vitem hastas iacere dicitur veles, cum eas sub manu sursum mittit. Lucilius (1349): "Ut veles bonus sub vitem qui submisit hastas." Veles antem velitis facit.[Page 407]

Sub vitem proeliari dicuntur milites, cum sub vinea militari pugnant. Lucilius(960): "Neque prodire in altum, proeliari procul sub vite."

Sub vineam iacere dicuntur milites, cum astantibus centurionibus iacere coguntur sudes.

Supparus vestimentum puellare lineum, quod et subucula, id est camisia, dicitur. Afranius (123): "Puella non sum, supparo si induta sum."

Supat iacit, unde dissipat disicit, et obsipat obicit, et insipat, hoc est inicit.

Sutelae dolosae astutiae a similitudine suentium dictae.

Suspectus et a suspicor venit et a suspicio.[Page 409]

Suopte, suo ipsius, ut meopte meo ipsius, tuopte tuo ipsius.

Strues genera liborum erant, digitorum coniunctorum similia, qui continebantur in transversum superiecta panicula.

Struices dicebant omnium rerum instructiones.

Struere antiqui dicebant pro augere, unde iudustrii.[Page 411]

Stroppus, quod Graece surophion dicitur, pro insigni habebatur in capitibus sacerdotum; alii id coronam esse dixerunt.

Strutheum membrum virile a salacitate passeris, qui Graece strouthos dicitur, a mimis pracipue appellatur.

Strenam appellabant, quae dabatur die religioso ominis boni gratia, a numero, quo significatur alterum tertiumque venturum similis commodi, velut trenam, praeposita S littera, ut antiquis frequens usus erat.

Strebula lingua Umbrorum appellabant partes carniū sacrificatarum.

Stlatta genus navigu latum magis, quam altum, et a latitudine sic appellatum, sed ea consuetudine, qua stlocum pro locum et stlitem pro litem dicebant.[Page 413]

Stlembus gravis, tardus, sicut Lucilius (1109) pedibus stlembum dixit equum pigrum et tardum.

Stipatores corporis custodes, quos antiqui latrones vocabant.

Stipati enim ferro circumdant corpora regum.

Stipes fustis terne defixus.[Page 415]

Strittavum antiqui dicebant pro tritavo.

Strigores id est densarum virium homines.

Strigae appellantur ordines rerum inter se continuate conlocatarum a stringendo dictae.

Status dies vocatur iudicii causa constitutus.[Page 417]

Satura et cibi genus dicitur ex variis rebus conditum, et lex multis aliis conferta legibus, et genus carminis, ubi de multis rebus disputatur.

Statae Matris simulacrum in foro colebatur.

Stalagmiuni genus inaurium. Caecilius (106): "Ex aure eius stalagmium domi habeo."

Stolidus stultus.[Page 419]

Stuprum pro turpitudine antiqui dixerunt, unde est in carmine (Nel. 2):
“Foede stupreque castigor cotidie.”

Stura flumen in agro Laurenti est.

Sterilam sterilem.

Stultorum feriae appellabantur Quirinalia, quod eo die sacrificant hi, qui sollemni die ant non potuerunt rem divinam facere, aut ignoraverunt.[Page 421]

Sanqualis avis, quae ossifraga dicitur.[Page 423]

Sacrima appellabant mustum, quod Libero sacrificabant pro vineis et vasis et ipso vino conservandis; sicut premetium de spicis, quas primum messuissent, sacrificabant Cereri.

Sacrificulus rex appellatus est, qui ea sacra, quae reges facere adsueverant, fecisset.

Sacella dicuntur loca dis sacrata sine tecto.

Sacrosanctum dicebatur, quod iureiurando interposito erat institutum, ut, si quis id violasset, morte poenas penderet.

Sacratae leges dicebantur, quibus sanctum erat, ut, si quis adversus eas fecisset, sacer alicui deorum esset cum familia pecuniaque.

Seclusa sacra dicebant, quae Graeci mysteria appellant.

Scena sive **sacena** dolabra pontificalis.

Sarisa hasta Macedonica.

Sacer mons trans Anienem fluvium ultra tertium miliarium appellatur, quia Iovi fuerat consecratus.[Page 425]

Sacrani appellati sunt Reate orti, qui ex Septimontio Ligures Siculosque exegerunt; dicti Sacrani, quod vere sacro sint nati.

Sagmina dicebant herbas verbenas, quia ex loco sancto arcebantur legatis proficiscentibus ad foedus faciendum bellumque indicendum; vel a sanciendo, id est confirmando. Naevius (Bell. Pun. 33):
“Scopas atque verbenas sagmina sumpserunt.”[Page 427]

Sagaces appellantur sollertis acuminis, unde etiam canes indagatores sagaces sunt appellati.

Saga quoque dicitur mulier perita sacrorum, et vir sapiens, producta prima syllaba propter ambiguitatem evitandam.[Page 429]

Sarpta vinea putata, id est pura facta, unde et virgulae abscisae sarmenta. Sarpere enim antiqui pro purgare ponebant.

Sarte ponebant pro integre. Ob quam causam opera publica, quae locantur, ut integra praestentur, sarcta tecta vocantur. Etenim sarcire est integrum facere.

Sarra Epiros insula.

Sardare intellegere. Naevius (Bell. Pun. 71): “Quod bruti nec satis sardare queunt.”[Page 431]

Sarcito damnum solvito.

Sargus piscis genus in mari Aegyptio.[Page 433]

Sateurnus Saturnus.

Sas suas. Ennius (Ann. 101): “Virgines nam sibi quisque domi Romanus habet sas.”

Sam eam Idem Ennius (Ann. 218): “Ne quisquam philosophiam in somnis vidit prius, quam sam discere coepit.”

Sapsa ipsa. Idem Ennius (Ann. 430): “Quo res sapsa loco sese ostentat.

Scaeva res dicitur mala, quasi sinistra: skaion enim Graece sinistrum dicitur.[Page 435]

Saperda genus pessimi piscis.

Sandaraca coloris genus. Naevius (com. 123): “Merula sandaracino ore.”

Sambuca organi genus, a quo samhycistriae dicuntur. Machina quoque, qua urbs expugnatur, similiter vocatur. Nam ut in organo chordae, sic in machina intenduntur funes.[Page 437]

Samnites ab hastis appellati sunt, quas Graeci saunia appellant; has enim ferre adsueti erant; sive a colle Samnio, ubi ex Sabinis adventantes consederunt.

Salaria via Romae est appellata, quia per eam Sabini sal

a mari deferebant.

Salaciam dicebant deam aquae, quam putabant salum ciere (hoc est mare movere. Unde Ovidius: “Nymphaeque salaces”); quo vocabulo poetae pro aqua usi sunt. Pacuvius (418): “Hinc saevitiam Salaciae fugimus.”

Salutaris porta appellata est ab aede Salutis, quae ei proxima fuit.[Page 441]

Spondere putatur dictum, quod sponte sua, id est voluntate, promittatur.

Salentini a salo sunt appellati.

Saeculares ludi apud Romanos post centum annos fiebant, quia saeculum centum annos extendi existimabant.

Scutilum tenue et macrum, et in quo tantum exilis pellicula cernitur.

Squalidum incultum et sordidum, quod proxime similitudinem habeat squamae piscium, sic appellatum.[Page 443]

Squarrosi ab eadem squamarum similitudine dicti, quorum cutis exsurgit ob assiduam inluviem. Lucilius (1121): “Varonum ac rupicum squarrosa incondita rostra.”

Schoeniculae appellantur meretrices propter usum unguenti schoeni, quod est pessimi generis.

Scorta appellantur meretrices, quia ut pellicula subiguntur. Omnia namque ex pellibus facta scortea appellantur.

Scortes, id est pelles testium arietinorum, ab eisdem pellibus dicti.

Scandulaca genus herbae, frugibus inimica, quod eas velut edera implicando necat.

Scaptensula locus, ubi argentum effoditur in Macedonia, dictus a fodiendo. skaptein namque Graece fodere dicitur. Lucretius (6, 810): “Quales expiret Scaptensula subter odores.”

Spara parvissimi generis iacula a spargendo dicta. Lucilius (1351): “Tum spara, tum murices portantur, tragula porro.”[Page 445]

Spira dicitur et basis columnae unius tori aut duorum, et genus operis pistorii, et funis nauticus in orbem convolutus ab eadem omnes similitudine. Ennius (Ann. 510) vero hominum multitudinem spiram vocavit.

Specto sine praepositione Pacuvius (147) posuit.

Spetile caro quaedam proprii cuiusdam habitus infra umbilicum suis.[Page 445]

Spira dicitur et basis columnae unius tori aut duorum, et genus operis pistorii, et funis nauticus in orbem convolutus ab eadem omnes similitudine. Ennius (Ann. 510) vero hominum multitudinem spiram vocavit.

Specto sine praepositione Pacuvius (147) posuit.

Spetile caro quaedam proprii cuiusdam habitus infra umbilicum suis.[Page 447]

Spicit quoque sine praepositione dixerunt antiqui.

Spirillum barba caprae appellatur.

Spintyrnix genus avis turpis figurae: ea Graece dicitur spintharis.[Page 449]

Sartae nugatoriae ac despiciendae mulieres.

Scrutillus venter suillus condita farte expletus.

Spinter armillae genus, quo mulieres utebantur brachio summo sinistro.

Scrupi dicuntur aspera saxa et difficilia attrectatu; unde scrupulosam rem dicimus, quae aliquid in se habet asperi.

Scrantum pelliceum, in quo sagittae reconduntur, appellatum ab eadem causa, qua scortum. Skutos enim Graece pellis dicitur, unde scyticae et scuta, quia non sine pellibus sunt.

Scel<er>atus campus appellatur proxime portam Collinam, in quo virgines Vestales, quae incestum fecerunt, defossae sunt.[Page 451]

Sceleratus vicus Romae appellatur, quod, cum Tarquinius Superbus interficiendum curasset Servium regem, socerum suum, corpus eius iacens filia carpento supervecta sit, properans in possessionem domus paternae.

Scelerata porta, quae et Carmentalis dicitur, vocata, quod per eam sex et trecenti Favii cum clientium millibus quinque egressi adversus Etruscos, ad amnem Cremeram omnes sunt interfecti.

Schedia genus navigii inconditum, id est trabibus tantum inter se nexis factum, unde mala poemata schedia appellantur.[Page 453]

Sexus natura vel habitus ex Graeco exin vocatur.

Simpludiarea funera, quibus ludos adhibebant.

Sestertius dicitur quarta pars denarii quo tempore is decusis valebat; id est dupondius et semis tertius.

Sex milium et ducentorum hominum legionem primus Gaius Marius coucripsit, cum antea quattuor milium fuisset, unde etiam quadrata appellabatur.

Sibus callidus sive acutus.

Sed pro sine inveniuntur posuisse antiqui.

Sybinam appellant Illyrii telum venabuli simile Ennius (Ann. 504): "Illyrii restant sicis sybinisque fodentes."

Sediculum sedile.

Suduculum genus flagelli dictum, quod vapulantes sudantes facit.

Sectarius verbex, qui gregem agnorum praecedens ducit.

Secespitam alii securim, alii dolabram aeneam, alii cultellum esse putant.

Si<ci>licum dictum, quod semunciam secet.

Secessiones narrationes.

Siciles hastarum spicula lata. Ennius (Ann. 507): "Incedit veles vulgo siciliubus latis." [Page 455]

Sectio persecutio iuris.

Secundsea res non a numero dicuntur, sed quia, ut velimus, sequantur.

Sinciniam cantionem solitariam.

Sectores et qui secant dicuntur, et qui empta sua persequuntur.

Sicyonia genus calciamenti. Lucilius (1161): "Et pedibus laeva sicyonia demit honesta."

Simultas, id est odium, dicta ex contrario, quia minime sint odientes se simul; potest et a simulatione dicta existimari, quia simulata loquuntur ad invicem.

Sementivae feriae fuerant institutae, quasi ex is fruges grandescere possint.

Simpulum vas parvulum non dissimile cyatho, quo vinum in sacrificiis libabatur; unde et mulieres rebus divinis deditae simpulatrices.

Senacalum locus senatorum.

Sentinare, satagere, dictum a sentina navis, quam quis, ut aqua liberet, evacuare contendit; itaque sentinare est suptiliter periculum vitare. Csecilius (4): "Capit consilium, postquam sentinat satis."

Sentes spinae. Afranius (1): "Quam senticosa verba pertorquet turba!" hoc est spinosa. [Page 457]

Scensas Sabini cenas dicebant. Quae antem nunc prandia sunt, cenas habebant, et pro cenis vespenas appellabant.

Segnitia dicitur, quod sit sine nitendo quid utile aut honestum. Terentius (Andr. 206): "Enimvero, Dave, nihil loci est segnitiae neque socordiae."

Signare significat modo scribere, modo anulo signa imprimere, modo pecora signis notare. [Page 459]

Septimontium appellabant diem festum, quod in septem locis faciebant sacruicium: Palatio, Velia, Fagutali[a], Subura, Cermalto, Caelio, Oppio et Cispio.

Siparium genus veli mimicum. [Page 461]

Seliquastra gemis sedilium.

Silus appellatur naso sursum versus et repandus. Unde galeae quoque a similitudine silae dictae sunt.

Serilla navigia Histrica, quae lino ac sparto condensantur, a conserendo et contexendo dicta.

(**Servorum dies**, p. 467) [Page 463]

Sultis si vultis. Ennius (Ann. 532): "Pandite sultigenas et corde relinquite somnum."

Setius Accius a sero comparavit; ait enim (93): “Ne, si forte paulo, quam tu, veniam setius.”

Spondere ponebatur pro dicere, unde et respondere adhuc manet, sed postea usurpari coeptum est in promissu.

Subditus iudex dicitur, qui loco mortui datur is, qui eum habuerant iudicem in aliqua re vel lite.[Page 465]

Scaptia tribus a nomine urbis Scaptiae appellatur.

Sabatina a lacu Sabate dicta.

Sabini a cultura deorum dicti, id est apo tou sebesthai

Silere tacere significat, ficto verbo a S littera, quae initium et nota silentii est.

Sanqualis porta appellatur proxima aedi Sancus.

Stiricidium quasi stillicidium, cum stillas concretae frigore cadunt. Stiria enim principale est, stilla deminutivum.[Page 467]

Servorum dies festus erat Idibus Augusti, quia eo die rex Tullius, filius ancillae, aedem Dianae dedicavit.

Sacramentum dicitur, quod iurisiurandi sacratione interposita geritur.

Siremps dicitur quasi similis res ipsa. Habetur hoc in libris Catonis (80,1).

Spatiatorem pro erratorem Cato (40,3) posuit.

Stata dicebantur sacrificia, quae certis diebus fiebant. Cato (18,2): “sacra stata, sollemnia, sancta deseruisti.”

Sollemnia sacra dicuntur, quae certis temporibus fiunt.

Serra proeliari dicitur, cum assidue acceditur recediturque, neque ullo consistitur tempore.[Page 469]

Sex Vestse sacerdotes, p. 475

Sacramentum aes significat quod poenae nomine penditur.[Page 471]

Scholae dictae sunt ex Graeco, a vacatione, quod ceteris rebus omissis, vacare liberalibus studiis pueri debent.[Page 473]

Silatium. antiqui pro eo, quod nunc iantaculum dicimus, appellabant, quia ieiuni vinum sili conditum ante meridiem absorbebant.

Struppi vocabantur in pulvinaribus fasciculi de verbenis facti, qui pro deorum capitibus ponebantur.

Secespita cultrum ferreum, oblongum, manubrio eburneo, rotundo, solido, vincto ad capulum argento auroque fixum, clavis aeneis, aere Cyprio, quo flamines, flaminicae, virgines pontificesque ad sacrificia utebantur. Dicta antem est secespita a secando.

Secivum libum est, quod secespita secatur.

Suffimenta dicebant, quae faciebant ex faba milioque molito mulso sparso. Ea dis eo tempore dabantur, quo uvae calcatae prelo premebantur.

Serpsit antiqui pro serpserit usi sunt. Inde serpulae dictae,[Page 475]

quas nunc serpentes dicimus, ex Graeco, quia illi erpeta, nos pro aspiratione eorum S littera posita, ut ex sex, epta septem.

Suffibulum vestimentam album, praetextum, quadrangulum, oblongum, quod in capite Vestales virgines sacrificantes habebant, idque fibula comprehendebatur.

Summanalia liba farinacea in modum rotae fincta.

Sanates dicti sunt, qui supra infraque Romam habitaverunt.

Quod nomen ideo his est inditum, quia, cum defecissent a Romanis, brevi post in amicitiam quasi sanata mente, redierunt.

Sex Vestae sacerdotes constitutae erant, ut populus pro sua quisque parte haberet ministram sacrorum, quia civitas Romana in sex erat distributa partes: in primos secundosque Titienses, Ramnes, Luceres.

Sublucare arbores est ramos earum supputare, et veluti subtus lucem mittere; conlucare antem succisis arboribus locum luce inplere.

Spurcum vinum dicebant, cui aqua admixta, aut igne tactum erat, mustumve antequam defervescat.[Page 477]

Sacrificium, quod fiebat Romae in monte Palatio, Palatuar dicebatur.

Sistere fana cum dicerent, significabatur lectisternia certis

in fano locis componere.

Serpula serpsere cum legitur apud Messallam significat serpens inrepsere.

Solino intellegitur consulo[Page 479]

Stipatores, id est custodes cuiusque corporis, dicti sunt a stipe, quam accipiebant mercedis nomine.

Sollicitare est solo citare, id est ex suo loco movere. Solum autem quin significet locum, quis dubitet, cum exules quoque dicantur loco patriae suae pulsi?

Terentum locus in campo Martio dictus, quod eo loco ara Ditis patris terra occultaretur.

Tauri appellabantur ludi in honorem deorum inferorum facti. Instituti autem videntur hac de causa. Regnante Superbo Tarquinio cum magna incidisset pestilentia in mulieres gravidas, quae fuerat facta ex carne di[u]vendita populo taurorum, ob hoc dis inferis instituti et Tauri vocati sunt.

Talassionem in nuptiis Varro ait signum esse lanificii. Talassionem enim vocabant quasillum, qui alio modo appellatur calathus, vas utique lanificus aptum.[Page 481]

Tauras vaccas steriles dici existimatur hac de causa, quod non magis pariant, quam tauri.

Todi genus avium parvarum. Plantus (Cist. 408): "Cum extortis talis, cum todillis crusculis."

Tubilustria dies appellabant, in quibus agna tubas lustrabant.

Tuditantes significat negotium tundentes, id est agentes. Lucretius (2, 1136): "Nec tuditantia rem cessant extrinsecus ullam."

Tudites mallei, a tundendo dicti. Inde et cuidam cognomen Tuditano fuit, quod caput malleo simile habuerit.[Page 483]

Tullios alii dixerunt esse silanos, alii rivos, alii vehementes projectiones sanguinis arcuatim fluentis, quales sunt Tiburi in Aniene. Ennius (trag. 18): "Sanguine tepido tullii efflantes volant."

Topper cito, ut illud Nelei (3): "Topper fortunae commutantur hominibus."

Torrens et participium est et nomen.[Page 485]

Torum torridum, aridum.

Turma equitum dicta, quasi terima, quod ter deni equites ex tribus tribubus Titiensium, Ramnium, Lucerum fiebant. Itaque primi singularum decuriarum decuriones dicti, qui ex eo singulis turmis sunt etiamnunc terni.

Torreri a torro deductum proprie significat siccare atque arefacere, sed usurpatum est iam pro eo, quod sit igne urere.

Turrani Etrusci dicti a Turreno duce Lydorum, a cuius gentis praecipua crudelitate etiam tyranni sunt dicti.

Torvitas a ferocia taurorum quasi tauri acerbitas est vocata.

Turbelas apud Plantum (Pseud. 110) turbas significat.

Tutululum dicebant flaminicarum capitis ornamentum vitta purpurea innexa crinibus et in altitudine extractum.

Ennius (Ann. 121): "Fictores, Argeos et tutulatos." [Page 487]

Tuor video, tueor defendo.

Tuscus vicus Romae est dictus, quod ibi habitaverunt Tusci, qui recedente ab obsidione Porsena remanserunt.

Tusci a Tusco rege, filio Herculis, sunt dicti, vel a sacrificando studiose, ex Graeco, velut thuskooi.

Tusculum dictum, quod aditum difficilem habeat, id est duskolon.[Page 489]

Thomices Graeco nomine appellantur ex cannabi inpolita[e] et sparto leviter tortae restes, ex quibus funes fiunt. Pulvilli quoque, quos in collo habent, ne a resti laedantur, thomices vocantur.

Tongere nosse est, nam Praenestini tongitionem dicunt notionem. Ennius (var. 28): "Alii rhetorica tongent."

Tesca loca augurio designata. Cicero aspera ait esse et difficilia.

Tonsilla palus dolatus in acumen et cuspide praeferratus, qui navis religandae causa in litore figitur. Accius (547): "Tacete, et tonsillas litora in +leda+ edite."

Tonsa remus, quod quasi tondeatur ferro. Ennius (Ann. 231):

“Pone petunt, exim referunt ad pectora tonsas.”[Page 491]

Tymbreus Apollo a monte Tymbreo dictus, qui est in agro Troiano.

Toles tumor faucium, quae per deminutionem dicuntur tonsillae.

Taxat et **taxatio** a verbo tango dicuntur, unde et taxatores a scenicis dicuntur, qui alterutrum maledictis tangunt.

Tagit simpliciter dicitur quod attingit, contigit facit compositum.

Tablinum locus proximus atrio a tabulis appellatus.[Page 493]

Tagas furunculus a tangendo dictus. Lucilius (1031): “Et Muttonis manum perscribere posse tagacem.”

Taminia uva silvestris, dicta quod tam mira sit quam minium.

Talus praenomen erat Sabinorum.

Tanne eo usque. Afranius (410): “Tanne arcula tua plena est aranearum?”

Talipedare est vaccillare pedibus et quasi talis insistere.

Tammodo antiqui dicebant pro modo.

Talia folliculum cepae.[Page 495]

Tarmes genus vermiculi carnem exedeus.

Taenpoton appellarunt Graeci genus scribendi deorsum versus, ut nunc dextrorsum scribimus.

Tartarino horrendo et terribili.

Tam significationem habet propositivam, cui subiungimus quam, ut: tam bonus Choerilus, quam malus Homerus. Tam etiam pro tamen usi sunt.

Tandem cum significet aliquando, interdum tamen pro supervacuo ponitur, ut ait Terentius (Phom. 231): “Itane tandem uxorem duxit?” Cicero etiam duplicat temporalem significationem, cum ait (Cat. 2,1): “tandem aliquando.”

Tama dicitur, cum labore viae sanguis in crura descendit et tumorem facit. Lucretius (Lucilius 1195): “Inguen ne existat, papulae, tama ne boa noxit.”[Page 497]

Taedulum fastidiosum, sive quod omnibus est taedium.

Tappula dicta est lex quaedam de conviviiis.[Page 499]

Termonem Ennius (Ann. 479-80) terminum dixit.

Tersum diem serenum.

Teres rotundus in longitudine.

Termentam apud Plantum (Bacch. 929) detrimentum.

Tempestatem pro tempore frequenter dixerunt antiqui.

Tempesta tempestiva.[Page 501]

Tinia vasa vinaria.

Tensa vehiculum argenteum, quo exuviae deorum ludis Circensibus in circum ad pulvinar vehebantur.

Temerare violare sacra et contaminare, dictum videlicet a temeritate.

Temetum vinum, unde temulentia et temulentus.

Tintinnire et **tintinnabant** Naevius (com. 114) dixit pro sonitu tintinnabuli.

Tentipellium genus calciamenti ferratum, quo pelles extenduntur.[Page 503]

Tegilluni cuculliuunculum ex scirpo factum. Plantus (Rud. 567): “Tegillum mihi aret; id, si vis, dabo.”

Tiberis fluvius dictus a Tiberino rege Albanorum, quod in eo cecidisset. Tybris a Tybri rege Tuscorum.

Tibicines iu aedificiis dici existimantur a similitudine tibiis canentium, qui ut cantantes sustineant, ita illi aedificiorum tecta.

Tippula bestiolae genus sex pedes habentis, sed tantae levitatis, ut super aquam currens non desidat. Plantus (Pers. 244): “Neque tippulae levius pondus est, quam fides lenonia.”

Testiculari est iumentis maribus feminas, vel mares feminis Admovere; licet alii dicant testilari.

Tifata illiceta. Romae autem Tifata curia. Tifata etiam locus iuxta Capuam.

Thiasitas sodalitas.

Tituli milites appellantur quasi tutuli, quod patriam tuerentur; unde et Titi praenomen ortum est.

Titiensis tribus a praenomine Tati regis appellata esse videtur.

Titia quoque curia ab eodem rege est dicta.

Tetini pro tenui.

Thraeces gladiatores appellantur a similitudine parmularum Thraciarum.

Tryga antiqui vinum appellabant, unde trygetus adhuc dicitur.[Page 504]

Tittibilicium nullius significationis est, ut apud Graecos blituri et skindapsos. Plautus (Cas. 347): "Non ego istud verbum empsi culem tittibilicio."

Trabs proprie dicitur duo ligna compacta.

Tragus genus conchae mali saporis.

Trabica navis, quod sit trabibus confixa. Pacuvius (405): "Labitur trabica in alveos."

Trachali appellantur muricum ac purpurae superiores partes. Unde Arimineses maritimi homines cognomen traxerunt Trachali.

Troia et regio Priami et lusus puerorum equestris dicitur et locus in agro Laurente, quo primum Italiae Aeneas cum suis constitit.

Trifax telum longitudinis trium cubitorum, quod catapultam mittitur. Ennius (Ann. 534): "Aut permarceret paries percussus trifaci."

Tributum dictum, quia ex privato in publicum tribuitur.

Thocuni genus sellae habetur apud Plantum (frag. inc. 44).

Tritogenia Minerva a ripa Tritonis fluminis dicta, quod ibi primitus sit visa.

Truo avis onocrotalus. Caecilius inridens magnitudinem Nasi (270): "Pro di immortales, unde prorepsit truo?"

Trepit vertit, unde trepido et trepidatio, quia turbatione mens vertitur.

Triumphales coronae sunt, quae imperatori victori aureae praeferuntur, quae temporibus antiquis propter paupertatem laureae fuerunt.[Page 505]

Templum significat et aedificium deo sacratum, et tignum quod in aedificio transversum ponitur.

Transtra et tabulae navium dicuntur et tigna quae ex pariete in parietem porriguntur.

Tromentina tribus a campo Tromento dicta.

Tragula genus teli, dicta quod scuto infixam trahatur.

Themis deam putabant esse, quae praeciperet hominibus id petere, quod fas esset, eamque id esse existimabant, quod et fas est.

Termes ramus desectus ex arbore, nec foliis repletus, nec nimis glaber.

Tenus significat finem; ut cum dicimus hactenus.

Trossuli equites dicti, quod oipidum Tuscorum Trossulum sine opera peditum ceperint.

Taciturnus, qui facile tacet: tacitus etiam argutus, quia potest aliquando tacere.

Tenitae credebantur esse sortium deae, dictae quod tenendi haberent potestatem.

Termino sacra faciebant, quod in eius tutela fines agrorum esse putabant. Denique Numa Pompilius (16) statuit, eum, qui terminum exarasset, et ipsum et boves sacros esse.

Terminus quo loco colebatur, super eum foramen patebat in tecto, quod nefas esse putarent, Terminum intra tectum consistere.

Vicinia vicinorum conversatio,

Vesperna apud Plantum (frag. inc. 45)cena intellegitur.[Page 506]

Vesticeps puer, qui iam vestitus est pubertate, econtra investis, qui necdum pubertate vestitus est.

Veia apud Oscos dicebatur plaustrum: inde veiari stipites in plastro, et vectura veiatura.

Urbanas tribus appellabant, in quas Urbs erat dispertita a Servio Tullio rege: id est Suburana, Palatina, Aesquilina, Collina.

Vestis generaliter dicitur, ut stragula, forensis, muliebris; vestimentum pars aliqua, ut pallium, tunica, penula.

Vescus fastidiosus. Ve enim pro pusillo utebantur. Lucretius vescu dixit edacem, cum ait (1, 321): "Nec, mare quae inpendent, vesco sale saxa peresa."

Vescor pascor.

Vesperugo vesper stella. Plantus (Amph. 275): "Nec vesperugo,

nec vergiliae occidunt.”

Vespa et **vespillones** dicuntur, qui funerandis corporibus officium gerunt, non a minutis illis volucris, sed quia vespertino tempore eos efferunt, qui funebri pompa duci propter inopiam nequeunt. Hi etiam vespulae vocantur. Martialis(1, 30, 1): “Qui fuerat medicus, nunc est vispillo Diaulus.”

Vespices fructa densa dicta a similitudine vestis.

Velati appellabantur vestiti et inermes, qui exercitum sequebantur, quique in mortuorum militum loco substituebantur.

Ipsi sunt et fereuarii, qui fundis ac lapidibus pugnabant, quae tela feruntur, non tenentur. Cato eos ferentarios

dixit, qui tela ac potiones militibus proeliantibus ministrabant.[Page 507]

Velitatio dicta est ultro citroque prob<r>orum obiectatio, ab exemplo velitaris pugnae. Plautus (Men. 778): “Nescio quid velitati estis inter vos.”

Veternosus dicitur, qui gravi premitur somno. Cato veternosum hydropicum intellegi voluit, cum ait (inc. 5): “Veternosus quam plurimum bibit, tam maxime sitit.”

Veteratores callidi dicti a multa rerum agendarum vetustate.

Gannius: “Mulieri non astutae facile veterator persuasit.”

Veterinam. bestiam iumentum Cato appellavit a vehendo.

Opillus veterinam dici vult, quasi veterinam velut uterinam, quod ad ventrem onus religatum gerat.

Vitulans laetans gaudio, ut pastu. Ennius (trag. 339): “Is habet coronam vitulans victoria.”

Viduetas calamitas, dicta quod viduet bonis.

Vitiligo in corpore hominis macula alba, quam Graeci αΧρρov vocant, a quo nos album; sive a vitio dicta, etiamsi non laedit; sive a vitulo propter eius membranae candorem, qua nascitur involutus. Lucilius (1185): “Haec odiosa mihi vitiligo est. ‘num dolet?’ inquit.”

Vel conligatio quidem est disiunctiva, sed non [ex] earum rerum, quae natura disiuncta sunt, in quibus aut coniunctione rectius utimur, ut: aut dies est aut nox, sed earum, quae non sunt contra, e quibus quae eligatur, nihil interest, ut Ennius (var. 4): “Vel tu dictator, vel equorum equitumque magister Esto vel consul.”

Vibices plagae verberum in corpore humano, dictae quod vi fiunt.[Page 509]

Vibracae pili in naribus hominum, dicti quod his evulsis caput vibratur.

Vibrissare est vocem in cantando crispare. Titinnius (170): “Si erit tibi cantandum, facito usque exvibrisses.”

Viget dictum a vi agendo; sed non in agendis hostilibus rebus, verum his, quae concitato animo ad bonum tendunt.

Viatores appellabantur, qui magistratibus parebant, eo quod plerumque ex agris homines evocabantur a magistratibus, et frequens eorum erat ab agris ad Urbem via.[Page 511]

Verticulas Lucilius (161) cum dixit, articulos intellegi voluit.

Volae vestigium medii pedis concavum, sed et palma manus vola dicitur.

Volones dicti sunt milites, qui post Cannensem cladem usque ad octo milia cum essent servi, voluntarie se ad militiam optulere.

Versuti dicuntur, quorum mentes crebro ad malitiam vertuntur.

Vernae appellantur ex ancillis civium Romanorum vere nati, quod tempus anni maxime naturalis feturae est.

Vergiliae dictae, quod earum ortu ver finem facit.

Viritanus ager dicitur, qui viritim populo distribuitur.

Verruncent vertant. Pacuvius (112): “Di monerint meliora atque amentiam averruncassent tuam, id est avertissent.

Vastum praemagnum, ponitur tamen et pro inani. Accius (668): “Hanc urbem ferro vastam faciet”; unde vastitas et vastitudo.[Page 513]

Vegrande significat male grande, et vecors, vesanus mali cordis maleque sanus. Alii parvum sive minutum intellegunt, ut vegrande frumentum.

Vecors est turbati ac mali cordis.

Vacerram dicunt stipitem, ad quem equos soleant religare.

Alii dicunt maledictum hoc nomine significari magnae acerbitalis, ut sit vecors et vesanus.[Page 515]

Vagorem pro vagitu Ennius (Ann. 422) posuit.

Valvoli folliculi fabae.

Valgos Aurelius intellegi vult, qui diversas suras habent, sicut e contrario vari dicuntur incurva crura habentes.

Viere alligare, unde vimina et vasa viminea.

Vermina dicuntur dolores corporis cum quodam minuto motu, quasi a vermibus scindatur. Hic Graece dolor strophos dicitur.

Veruta pila dicuntur, quod velut verua habent praefixa.

Vervat circumdat.

Ungulam Oscorum lingua significat anulum.[Page 517]

Vinalia diem festum habebant, quo die novum vinum Iovi libabant.

Venerari verbum compositum ex venia et orando.

Ventabam dicebant antiqui, unde prepositione adiecta fit adventabam.

Viminalis porta et collis appellantur, quod ibi viminum fuisse silva videtur.

Vivatus et **vividus** a vi magna dicuntur.[Page 519]

Umbræ vocabantur Neptunalibus casae frondeae pro tabernaculis.

Vallesit perierit, dictum a vallo militari, quod fit circa castra, quod qui eo eiciuntur pro perditis habentur.

Vexillum deminutivum est a velo.

Vinnulus dicitur molliter se gerens et minime quid viriliter faciens.

Vietus languidus, sine vi et naturalibus privatus viribus.

Ungustus fustis uncus.

Vadem sponsorem significat datum in re capitali.

Vecticularia vita dicitur eorum, qui vectibus parietes alienos perfodiunt furandi gratia. Cato (orat. inc. 13): "Vecticulariam vitam vivere, repente largiter habere, repente nihil."

Viritim dicitur dari, quod datur per singulos viros. Cato (inc. 6): "Praeda quae capta est, viritim divisa."

Uxorium pependisse dicitur, qui quod uxorem non habuerit, res populo dedit.

Uls Cato pro ultra posuit.

Volturnalia Volturmo suo deo sacra faciebant, cuius sacerdotem Volturnalem vocabant.

Vesculi male curati et graciles homines. Ve enim syllabam rei parvae praeponebant, unde Vedioverum parvum Iovem et vegrandem fabam minutam dicebant.

Vaticanus collis appellatus est, quod eo potitus sit populus Romanus vatium responso expulsis Etruscis.

Vivissimus superlativus a vivo.

Ungulatos ungues magnos atque asperos Cato appellavit.

Verberitare idem Cato frequentative ab eo, quod est verbero, dixit.

Vopte pro vos ipsi Cato posuit.

Ver sacrum vovendi mos fuit Italis. Magnis enim periculis adducti vovebant, quaecumque proximo vere nata essent apud se, animalia immolaturos. Sed cum crudele videretur[Page 520]

pueros ac puellas innocentes interficere, perductos in adultam aetatem velabant atque ita extra fines suos exigebant.

Versuram facere mutuam pecuniam sumere ex eo dictum est, quod initio qui mutuabantur ab aliis, non ut domum ferrent, sed ut aliis solverent, velut verterent creditorem.

Vae vobis dicebatur ab antiquis, et ni nobis.

Vinciam dicebant continentem.

vernsera messaria auguria.

[Home](#)

Paulus Diaconus. Date: 28/10/2015